

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Neja Rems Arzenšek

**Vloga socialnih delavcev in delavk pri obravnavi
nasilja v družini in zagotavljanju podpore žrtvam
na primeru CSD Celje**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2024

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Neja Rems Arzenšek

**Vloga socialnih delavcev in delavk pri obravnavi
nasilja v družini in zagotavljanju podpore žrtvam na
primeru CSD Celje**

Magistrsko delo

Študijski program: Socialno delo

Mentorica: izr. prof. dr. Mojca Urek

Ljubljana, 2024

Zahvala

Zahvaljujem se svoji spoštovani mentorici za strokovno vodenje, navdih in neomajno podporo.

Srčna zahvala gre moji družini, mami, ateku in sestri, ki so me že od nekdaj bodrili, sprejemali in mi dajali tisto najpomembnejše v življenju – ljubezen.

Ker si le-to želim za vse ljudi, nalogo navsezadnje posvečam vsem žrtvam nasilja. Da bi vsi skupaj znali ustaviti krog nasilja in da bi se zavedali, da nasilje ni ljubezen.

Vloga socialnih delavcev in delavk pri obravnavi nasilja v družini in zagotavljanju podpore
žrtvam na primeru CSD Celje
Povzetek magistrskega dela

V teoretičnem delu smo opredelili pojem nasilja v družini, zajeli oblike in vrste nasilja v družini, obdelali statistične podatke, zaobjeli zakonodajni okvir, vire in oblike pomoči, ki so na voljo žrtvam nasilja v družini, navsezadnje pa, kar je bil tudi namen magistrskega dela, poizvedeli, kakšna je vloga centra za socialno delo pri reševanju nasilja v družini. V empiričnem delu so nas vodila štiri glavna raziskovalna vprašanja, ki so se nanašala predvsem na to, kje so še vedno največji izzivi in ovire, s katerimi se srečujejo socialne delavke pri zagotavljanju pomoči žrtvam v družini. Zanimalo nas je, na kakšen način Center za socialno delo Celje vzpostavlja in vzdržuje sodelovanje z drugimi deležniki, policijo, zdravstvenimi delavci, delavci v vzgoji in izobraževanju, nevladnimi organizacijami in sodstvom ter kakšne ovire obstajajo pri sodelovanju. Zanimalo nas je tudi, kako socialni delavci Centra za socialno delo Celje ocenjujejo in obravnavajo tveganje za ponovno nasilje v družini ter kakšne preventivne ukrepe izvajajo za zmanjševanje tveganja. Za empirični del in raziskovalna vprašanja sta bila opravljena dva intervjuja s socialnima delavkama kot ključnima sogovornicama. Tekom raziskave je bilo ugotovljeno, da je uspešnost razreševanje nasilja močno odvisna od naslavljanja nasilja in njegove obravnave. Uradna statistika je pomanjkljiva in nezadostna, posledično nezanesljiva. Ugotovljeno je bilo, da kljub navidezno dobri zakonodaji in dobrim praksam naletimo na izzive, ki se dotikajo predvsem žrtev. Nevladne organizacije so v Sloveniji prve opredelile nasilje v družini kot družben problem in še vedno nosijo izjemen pomen. Še vedno so in verjetno bodo ostali izzivi, pojavljali pa se bodo tudi novi, v kontekstu družinskega nasilja, ki jih moramo še naprej odločno naslavlјati.

Ključne besede: nasilje, nasilje v družini, center za socialno delo, obravnavanje nasilja v družini, podpora žrtvam nasilja v družini

The role of social workers in dealing with domestic violence and providing support to victims
in the case of the Celje Social Center
Summary of the master's thesis

In the theoretical part, we defined the concept of domestic violence, covered the forms and types of domestic violence, processed statistical data, covered the legislative framework, sources and forms of assistance available to victims of domestic violence, and ultimately, which was also the purpose of the master's thesis, we investigated the role of the social work center in solving domestic violence. In the empirical part, we were guided by four main research questions, which mainly referred to where the greatest challenges and obstacles that social workers still face in providing assistance to victims of domestic violence are. We were interested in how the Celje Social Work Center establishes and maintains cooperation with other stakeholders, the police, health workers, workers in education and training, non-governmental organizations and the judiciary, and what obstacles exist in cooperation. We were also interested in how social workers at the Celje Social Work Center assess and address the risk of repeated domestic violence and what preventive measures they implement to reduce the risk. For the empirical part and research questions, two interviews were conducted with social workers as key interlocutors. During the research, it was found that the success of resolving violence strongly depends on addressing violence and its treatment. Official statistics are deficient and insufficient, and consequently unreliable. It was found that despite seemingly good legislation and good practices, we encounter challenges that primarily affect victims. Non-governmental organizations were the first in Slovenia to define domestic violence as a social problem and they still carry exceptional importance. There are still and will probably remain challenges, and new ones will also appear, in the context of domestic violence, which we must continue to address decisively.

Keywords: violence, domestic violence, Center for social work, dealing with domestic violence, support for victims of domestic violence

Kazalo vsebine

1.	Teoretični uvod.....	1
1.1.	Opredelitev nasilja v družini	2
1.2.	Oblike in vrste nasilja v družini	5
1.2.1.	Psihično nasilje	6
1.2.2.	Fizično nasilje	7
1.2.3.	Spolno nasilje.....	8
1.2.4.	Ekonomsko nasilje	9
1.3.	Statistični podatki nasilja v družini	11
1.4.	Zakonodajni okvir s področja nasilja v družini	13
1.5.	Viri in oblike pomoči žrtvam nasilja v družini	15
1.6.	Vloga centra za socialno delo pri reševanju nasilja v družini	19
2.	Formulacija problema.....	26
3.	Metodologija.....	28
3.1.	Vrsta raziskave	28
3.2.	Teme raziskave.....	28
3.3.	Merski instrument in viri podatkov	28
3.4.	Populacija in vzorec	28
3.5.	Zbiranje podatkov	29
3.6.	Obdelava in analiza podatkov	29
3.6.1.	Primer prepisa intervjuja.....	29
3.6.2.	Primer odprtega kodiranja.....	30
3.6.3.	Primer osnega kodiranja	30
4.	Rezultati.....	31
4.1.	Evalvacija ovir: Ovire, s katerimi se srečujejo socialne delavke Centra za socialno delo Celje pri reševanju nasilja	31
4.2.	Evalvacija sodelovanja: Sodelovanje socialnih delavk Centra za socialno delo Celje z ostalimi deležniki	35
4.3.	Evalvacija izzivov: Izzivi, s katerimi se srečujejo socialne delavke Centra za socialno delo Celje pri izvajanju zakonodaje na področju nasilja v družini	39
4.4.	Evalvacija ocene tveganja: Ocenjevanje in obravnavanje tveganja socialnih delavk Centra za socialno delo Celje za ponovno nasilje v družini.....	41
5.	Razprava	43
6.	Sklepi.....	47
7.	Predlogi.....	50
8.	Seznam virov	53
9.	Priloge.....	57
9.1.	Priloga A: Vprašalnik za socialno delavko Gabrijelo Čokl na Centru za socialno delo Celje	57
9.2.	Priloga B: Vprašalnik za socialno delavko Moniko Kmetec na Centru za socialno delo Celje	58
9.3.	Priloga C: Intervju A	59
9.4.	Priloga D: Intervju B	63
9.5.	Priloga E: Odprto kodiranje	66
9.6.	Priloga F: Osno kodiranje intervjujev A in B	90

Kazalo preglednic

Preglednica 1: Primer odprtega kodiranja	30
--	----

1. Teoretični uvod

Družina je prostor, ki bi moral na fizični, simbolni in čustveni ravni predstavljati varno mesto, kjer se počutimo sprejetega in ljubljenega. Četudi je lahko družina vse zgoraj opisano, pa velja tudi za konfliktno skupino, kjer vsak posameznik na svoj način obvladuje individualne razlike med družinskimi člani. Posledično lahko družino namesto zgoraj opisanega oblikujejo tako konflikti kot tudi nasilni odnosi (Palaić, 2012, str. 101).

V Sloveniji se je o družinskem nasilju začelo govoriti šele proti koncu 80. let prejšnjega stoletja, treba pa je omeniti, da vse do leta 1999 družinsko nasilje ni imelo posebne opredelitve ali kategorije nasilnega ravnanja (Palaić, 2012, str. 101). Ko je govora o družinskem nasilju, se le-to dotika nasilja med člani družine oz. nasilja družinskega člana do drugega člana družine. Podatki še vedno kažejo, da so ženske, pa tudi otroci in starostniki, najbolj pogosto žrtve nasilja, redkeje pa moški družinski člani (Sedmak in Kralj, 2006, str. 94).

V Sloveniji se konkretno s problematiko družinskega nasilja na področju polja raziskovanja ukvarja malo ljudi. S kazenskoprnega vidika bi bilo vredno izpostaviti Šelih, Nussforfer, Bašič in Filipčič, s socialnega vidika Zaviršek in Urek, medtem ko so same sociološke študije bolj redke (Sedmak in Kralj, 2006, str. 94). Družinsko nasilje je vseeno zaradi številnih izzivov polje, ki v zadnjih letih prejema vedno večjo raziskovalno pozornost. Navsezadnje je uspešnost razreševanje družinskega okolja močno odvisna od naslavljanja nasilja in njegove celovite ter celostne obravnave (Prislan, Svetič, Mihelič in Lobnikar, 2022, str. 107). Družinsko nasilje je velik problem družbe, njegovo naslavljanje in reševanje pa še vedno spremljajo izzivi. Še vedno govorimo o problemu, ki velikokrat ostane skrit za štirimi stenami, posledično pa je oteženo ocenjevanje pojavnosti in konkretno ocena razširjenosti družinskega nasilja (Prislan, Svetič, Mihelič in Lobnikar, 2022, str. 120).

Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND) v 3. členu jasno definira, kaj je nasilje v družini: »... je vsaka uporaba fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja enega družinskega člana proti drugemu družinskemu članu ...«, pri čemer pa definira tudi različne oblike nasilja. Najpogostejše so fizično nasilje, psihično nasilje, spolno nasilje, ekonomsko nasilje, ne smemo pa pozabiti, da je tudi zanemarjanje oblika nasilja (*Zakon o preprečevanju nasilja v družini*, 2008). Povzročitelji družinskega nasilja so v skoraj 91 % moški. Manj kot polovica žensk naj bi o nasilju za štirimi stenami dejansko spregovorila. Tiste, ki spregovorijo, najpogosteje pokličejo center za socialno delo (CSD) ali policijo. Obe instituciji

imata pooblastila za ukrepanje, četudi imata drugačno naravo (Leskošek, Urek in Zaviršek, 2021, str. 7–8).

CSD in socialni delavci imamo tu velik vpliv in nalogo. Socialni delavci smo še vedno prvi pri prepoznavanju in obravnavanju nasilja v družini in podpori žrtvam. Obravnavanje nasilja v družini je delikatno polje, ki je prepleteno s številnimi sistemi – socialnim, sodnim, šolskim in zdravstvenim. Pri tem je treba upoštevati številne postopke, pravilnike in zakonodajo, da zagotovimo uspešno delovanje in zaščito uporabnikov (Drole in Gantar, 2008, str. 288). V sodobni družbi nasilje v družini še vedno ostaja globalno razširjen problem. Potrebujemo učinkovite rešitve, podporne mehanizme in varno zatočišče za žrtve, kar pa v prvi vrsti nudimo socialni delavci.

Nasilje v družini predstavlja kršitev temeljnih človekovih pravic. Socialni delavci smo tisti, ki se borimo za socialno pravičnost, smo zagovorniki človekovih pravic in zato je naša naloga, da prepoznavamo, se odzivamo, ukrepamo in se borimo v smeri bolj pravične družbe. Nasilje v družini ima zapleteno dinamiko, ki vključuje neravnovesje moči, travme, cikle zlorab, ki niso enostavni. Kot bomo videli v nadaljevanju, so pri obravnavanju nasilja v družini vpleteni različni strokovnjaki in različne stroke, najpogostejše socialni delavci, zdravstveni delavci, nevladne organizacije in organi kazenskega pregona. Ne smemo pozabiti, da socialni delavci nismo zgolj tisti, ki se moramo odzvati in ukrepati pri nasilju v družini, temveč moramo skrbeti tudi za preprečevanje nasilja, ozaveščanje o njegovih negativnih učinkih in v prvi vrsti skrbeti, da do njega sploh ne pride.

1.1. Opredelitev nasilja v družini

Številne organizacije so se v preteklosti in se še danes trudijo zmanjšati stopnjo nasilja nad ženskami. Nasilje v družini je še vedno prisotno z visoko stopnjo razširjenosti v različnih družbah na svetu. Tukaj je dejstvo, da so si vrste in dejavniki tveganja za nasilje v družini po vsem svetu podobni ne glede na kulturo, vero in ostale dejavnike (Reza Irvani, Sedrpoushan in Afghami Arkadani, 2012, str. 1414). Morda se nam zdi, da je nasilje nekaj, kar se ne dogaja bližnji osebi, dejstvo pa je, da je prisotno v naši okolici, morda in velikokrat celo pri osebi, ki jo poznamo, tako v ožji kot razširjeni družini, tradicionalni, enostarševski, rejniški, mlajši ali starejši družini (Nacionalni program duševnega zdravja Mira, b.d.). Pri nasilju imamo torej dve osebi, ki nosita dve vlogi – izvajalec nasilja oz. tisti, ki nasilje izvaja, in žrtev nasilja oz. oseba, ki nasilje doživlja. Ločujemo, kot bomo lahko v nadaljevanju videli, več vrst nasilja, ki

pa se med seboj mnogokrat nevidno ali vidno prepletajo in so skoraj neločljivo povezane (Nacionalni program duševnega zdravja Mira, b.d.).

Morda se nam tudi zdi, da je danes družinsko nasilje prejelo dovolj pozornosti in skrbi, imamo varne hiše, materinske domove, institucije in organizacije, ki obravnavajo nasilje v družinah in delujejo na vseh ravneh. Pa vendar podatki in študije, ki jih danes imamo, kažejo, da je nasilje v družini še vedno pereča problematika, ki jo moramo še naslavlјati, predvsem pa reševati na sistemski ravni (Žakelj, 2014, str. 544). Družinsko nasilje je ne glede na to, kje in kako se pojavi, predvsem zloraba moči in želja po nadzoru človeka (Urek, 2005, str. 77).

Nasilje nad ženskami je vsako dejanje nasilja na podlagi spola, ki povzroča telesno, spolno ali psihično škodo in trpljenje žensk, ki vključuje grožnje, prisilo, odvzem prostosti. Večino takšnih dejanj, kar 85 %, nad ženskami povzročijo njihovi možje ali drugi intimni partnerji (Omokhabi, 2022, str. 360). Klemenčič (2013) poudarja, da četudi gre 'zgolj' za nasilje med partnerja, ne smemo zanemariti tudi vpliva, ki ga ima nasilje na otroka. Nasilje za štirimi stenami pa običajno vključuje ravno njih, tudi otroke, ki so v nasilje vključeni posredno ali neposredno (Klemenčič, 2013, str. 28).

Mnogokrat se vprašamo, zakaj ženske vztrajajo v nasilnem odnosu, zakaj se vračajo k povzročiteljem nasilja, navsezadnje, zakaj preprosto ne odidejo. A da bi razumeli vsa ta vprašanja, je nujno, da razumemo, kaj nasilje sploh je, kakšne vrste nasilja poznamo, navsezadnje pa, da res razumemo dinamiko nasilja (Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 2014, str. 75). Glede na študije in raziskave lahko rečemo, da je za ženske, otroke, starostnike in tudi invalidne osebe najnevarnejši prostor prav družinsko okolje (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2023a).

Nasilje nad ženskami se pojavlja v različnih oblikah, mnogokrat skritih, in še vedno obstajajo številni stereotipi, ki negativno vplivajo na odločitve žensk, da bi zapustile nasilnega partnerja in se rešile spon nasilja. Posledice nasilja se kažejo na psihičnem in fizičnem zdravju posameznice ter vplivajo na zmožnost normalnega vključevanja v družbo, normalnega delovanja in tudi optimalnega zdravja (Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 2014, str. 75). Na tem mestu moramo poudariti, da večina žrtev nasilja nikakor ne ostane v pasivni vlogi, temveč skušajo razvijati načine in strategije za svojo varnost in varnost svojih otrok. Vseeno pa obstajajo dejavniki, ki žrtev zadržujejo v partnerskem odnosu še naprej, običajno so to ekonomska odvisnost, skrb za otroka, pomanjkanje podpore, čustvena odvisnost, strah pred nasilnežem in celo upanje, da se bo nasilnež spremenil (Drole in Gantar, 2008, str. 285).

Nasilje se ne dotika le posameznika, temveč vpliva na celotno družbo. Življenje z nasilnim partnerjem postopoma, a gotovo, uniči občutek lastne vrednosti ženske, hromi njen potencial za aktivno vključevanje v družbo, pogosto pa žrtve tudi niso sposobne same poskrbeti zase in za svoje otroke (Drole in Gantar, 2008, str. 285). ZPND opredeljuje nasilje kot kakršno koli uporabo fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja enega člana družine proti drugemu (*Zakon o preprečevanju nasilja v družini*, 2008).

Nasilje definiramo kot zlorabo moči, pri kateri povzročitelj nasilja nadzoruje žrtev na več načinov in uresničuje svoje interese s pomočjo te zlorabe. Takšna dejanja so običajno namerna, zavestna, nadzorovana, preiščljena, predvidljiva in ponavljajoča se. Oseba, ki ima več moči, si prizadeva nadzorovati, kaznovati, maščevati, ponižati, izkoriščati, poškodovati ali uničiti osebo z manj moči na fizični, psihični ali socialni ravni (Aničić idr., 2015, str. 13). Za nasilje v družini štejemo katero koli obliko zlorabe ali nasilja v zakonskem ali zunajzakonskem razmerju. Nasilje na podlagi spola je tu ključni dejavnik (Omokhabi, 2022, str. 360).

ZPND v 3. členu jasno opredeljuje, kaj je nasilje v družini – »vsaka uporaba fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja enega na drugega člana družine, zanemarjanja ali zalezovanja žrtve, ne glede na starost, spol ali drugo osebno okoliščino žrtve« (*Zakon o preprečevanju nasilja v družini*, 2008). Nasilneži imajo lahko več moči bodisi zaradi družbenega položaja, nacionalne pripadnosti, telesnih lastnosti, spola in drugih dejavnikov. Treba je poudariti, da nasilje predstavlja grobo kršitev osnovnih in temeljnih človekovih pravic, kot so varnost, življenje brez strahu in brez prisile ter pravica do integritete, tako duševne kot telesne (Društvo za nenasilno komunikacijo, b.d.a).

Nasilje v odnosu se običajno začne s psihičnim nasiljem, ki ga mnogi ne prepoznavajo kot nasilje. Takšno nasilje se navadno stopnjuje po moči in po pogostosti. Dogodki in intenziteta nasilja so si navadno podobni (Društvo za nenasilno komunikacijo, b.d.b). Žrtev nasilja se začne truditi, da bi preprečila nadaljevanje nasilja, s prilagajanjem svojega življenja. Začne sprejemati omejitve in zahteve nasilneža. Žrtve velikokrat opisujejo, da so med obdobji nasilja mnogokrat doživljale obdobje miru (Društvo za nenasilno komunikacijo, b.d.b).

Nasilnež v teh obdobjih obljublja, da se bo spremenil. Strokovnjaki tovrstno obdobje navadno imenujejo 'obdobje medenih tednov', v katerem se žrtve odločijo, da bodo dale še eno priložnost, saj imajo upanje, da se bo nasilnež spremenil. Navadno ni tako. Nasprotno pa nekatere žrtve celo poročajo, da 'obdobja medenih tednov' nikoli ni bilo (Društvo za nenasilno komunikacijo, b.d.b). Bezenšek Lalić (2009) pri tem poudarja, kako pomembno je, da je nasilnež soočen z nedopustnostjo svojega ravnanja, nasilja in s kazensko odgovornostjo zanj.

Nasilja vsekakor ne smemo enačiti s konfliktom, gre za dve popolnoma drugačni stvari. Konflikti so običajni in včasih tudi nujni del zdravih odnosov. So sestavni del vseh odnosov! Pred njimi ni treba bežati, saj konflikti, ki so razrešeni, odnose celo poglobljajo, medtem ko nasilje odnos uničuje (Društvo za nenasilno komunikacijo, b.d.a). Povzročitelj nasilja posega v osebno integriteto žrtve z različnimi oblikami nasilja – fizičnim, psihičnim, spolnim in ekonomskim, pa tudi z zanemarjanjem, s čimer omejuje njen človeški potencial. Nasilje definiramo tudi kot nespoštovanje osebnih mej in kršitev temeljnih človekovih pravic ter svoboščin. Kot bomo lahko videli, se vsekakor pojavlja v mnogoterih oblikah, ki so včasih jasne in konkretne, včasih pa lahko zelo neočitne in tudi prikrite (Aničić idr., 2015, str. 13).

1.2. Oblike in vrste nasilja v družini

Odnosi v družini, med sorodstvenimi povezavami in prijateljski odnosi so tisti, ki naj bi nam prinašali občutke varnosti, stabilnosti in stalnosti. Odnosi z ljudmi, ki so nam blizu, naj bi nam dali občutek, da se lažje soočamo z življenjskimi izzivi in s težavami. Zaradi takšne predstave se posamezniki, ki se znajdejo v primežu nasilnega odnosa, težko soočijo s tem, da jim lahko oseba, s katero imajo tesen in celo najtesnejši stik, lahko škoduje (Društvo za nenasilno komunikacijo, b.d.c).

Glede na vse statistične podatke in realno sliko, ki jo strokovni delavci vsakodnevno srečujejo v svojem okolju, je neizpodbitno dejstvo, da nasilje bolj doživljajo ženske. Razlogi so še vedno neenakovredni vidiki v družbi med spoloma, patriarhalen pogled na žensko in njeno družbeno vlogo (*Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami 2024–2029*, 2024)

Nasilneži hkrati svoje nasilje dojemajo kot sprejemljiv vedenjski vzorec, žrtve pa vidijo kot nemočne, odvisne in prilagodljive osebe. Svoje nasilje opravičujejo z zanikanjem in razvrednotenjem žrtve, ki jim projicirajo krivdo oziroma odgovornost za nasilje (Selič-Zupančič, Kopčavar Guček in Kersnik, 2008, str. 40). Omeniti je treba tudi prepričanja in stališča, navsezadnje odnos posameznikov do nasilja v družini. Kako ga dojemamo? Kot sprejemljivega? Ga normaliziramo? Od tega je namreč odvisno marsikaj. Predvsem to, ali bo žrtev, ki je deležna nasilja v družini, šla po pomoč, se obrnila na institucije, organizacije, navsezadnje CSD, ki ji lahko pomaga, ali bo ocenila, da je nasilje 'normalno' oz. 'sprejemljivo' ... (Sedmak in Kralj, 2006, str. 108).

Dodaten problem predstavlja, ker poznamo več vrst in oblik nasilja, na prvi pogled pa včasih ni mogoče prepoznati ne povzročitelja nasilja ne žrtve nasilja. Ne obstajajo očitni

znaki, sklepati pa ne moremo, niti ne smemo iz osebnih okoliščin, kot so vera, nacionalnost ali drugo (Društvo za nenasilno komunikacijo, b.d.c). Avtorji največkrat nasilje razdelijo v štiri kategorije, vrste oz. oblike. Začeli bomo z najpogostejšo in najbolj razširjeno obliko nasilja, saj se z njo vse ostale največkrat tudi začnejo.

1.2.1. Psihično nasilje

Psihično nasilje povezujemo tako s fizičnim, spolnim kot tudi z ekonomskim nasiljem. Zelo pomembno je, da poudarimo, da smo verjetno žrtve psihičnega nasilja tekom življenja vsi, hkrati pa ga skoraj vsi tudi povzročimo (Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 2014, str. 76). Psihično ali čustveno nasilje, kot ga tudi imenujemo, je lahko vse tisto, kar povzroči škodo posamezniku, denimo oblika prisile, verbalne žalitve in obrekovanje ali nadlegovanje (Europaeen Institute for Gender Equality, b.d.).

Na začetku partnerske zveze je lahko psihično ali čustveno nasilje skoraj neopazno. V vsakem odnosu prihaja do konfliktov, toda ko se vedenje nadzorovanja, s katerim eden v partnerski zvezi vedno doseže, kar hoče na račun drugega, lahko začnemo govoriti o psihičnem nasilju. Ni vedno očitno, ker ne vsebuje nujno besede – lahko gre za vedenje 'tihe maše'. Tišina je pri psihičnem nasilju zelo ostro orožje, ko eden od partnerjev s tišino kaznuje drugega (Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 2014, str. 76). Psihično nasilje je zelo boleče, saj nasilnež brez uporabe fizične sile, 'zgolj' z uporabo besed, vedenja ali dejanja, drugo osebo poniža, razvrednoti, straši in ji tako ali drugače škoduje.

Psihično nasilje lahko vsebuje prepričevanje druge osebe, da le-ta izgublja razum, prisilno socialno izolacijo in omejevanje stikov z okolico, bližnjimi, širjenje lažnih govoric, s katerimi nasilnež najlažje nadzoruje žrtev in podobno (Društvo za nenasilno komunikacijo, b.d.a). Tukaj imamo še omejevanje pripomočkov za mobilnost ali komunikacijo, način, s katerim nasilneži namerno pustijo žrtev brez nadzora, ko ta potrebuje pomoč. Psihično nasilje je tudi preprečevanje izražanja mnenj ali izbire, neupoštevanje zasebnosti, preprečevanje stimulacije, ustrahovanje, uporaba groženj, nagovarjanje osebe na pokroviteljski ali infantilni način ter grožnje s škodo ali zapustitvijo (Social care institute for excellence, 2015).

Težko ga je prepoznati, ker si žrtev mnogokrat pripisuje občutke zmedenosti, dvomov vase in ima občutke ujetosti v odnosu. Za nasilje pogosto in z razlogom, ker jim le-to vcepljajo nasilneži, odgovornost pripisujejo sebi (Društvo za nenasilno komunikacijo, b.d.a). Psihično nasilje ima za posledico tudi hude zdravstvene simptome in znake, vodi lahko v napade panike, težave s spominom, napade joka, spremenjene spalne navade, zlorabo mamil,

nepravilno bitje srca in ostale psihosomatske motnje, dvom v lastne misli in misli na samomor (Ženska svetovalnica, b.d.).

Psihična ali čustvena zloraba v partnerskih odnosih pogosto vključuje, da je ženska manjša od drugih zaradi njenega spola ali socialno-ekonomskega razreda, omejuje se jih s tem, kaj počno, s kom se vidijo, s kom govorijo, mnogokrat pa se takšno nasilje začne predvsem z odtujevanjem od prijateljev in družine (Omokhabi, 2022, str. 361). Govorimo tudi o pogosti želji po dominaciji – nasilnež želi, da se življenje vrti okoli njega in njegovih pravil, sama dominacija pa se izkazuje v izbruhih ljubosumja, prepovedih, dopovedovanju, da ni nič dovolj dobro (Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 2014, str. 77). Osebe, ki izvajajo psihično nasilje, dejstva krojijo tako, kot jim ustrezajo, krivde pa nikoli ne prevzemajo. Pogosto se opravičujejo z dejstvom, da so se 'zgolj šalili' (Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 2014, str. 77).

1.2.2. Fizično nasilje

Fizično ali telesno nasilje je vsako dejanje, ki povzroči kakršno koli telesno poškodbo z uporabo fizične sile. Fizično nasilje je vsekakor lahko oblika hudega ali manjšega napada, ki pa lahko v prvem primeru vodi tudi do uboja (Europaeen Institute for Gender Equality, b.d.). Ko govorimo o telesnem nasilju, govorimo o zlorabi fizične moči. Nasilje je usmerjeno na človeško telo ali na človekovo življenje. Fizično nasilje se navadno začne s psihičnim nasiljem, praviloma pa fizično spremlja tudi psihično ali čustveno nasilje (Aničić idr., 2015, str. 14). Gre za eno najpogostejših vrst zlorabe nad ženskami, ki uporablja fizično silo z namenom poškodovanja (Omokhabi, 2022, str. 360–361).

Fizično nasilje je eno najbolj očitnih nasilij nad žensko, ki pusti fizične posledice – ureznino, modrico, zlomljen nos, roko, nogo, rebra, poškodbo glave, opekline na telesu in podobno. Zavedati pa se moramo, da prav vsako nasilje pusti tudi psihično rano (Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 2014, str. 77–78). Fizično nasilje zajema klofute, brce, udarce z roko ali s predmeti, razbijanje pohištva, metanje predmetov v osebo, odtrgavanje, neželeno dotikanje, zvijanje delov telesa, politje s tekočino, striženje las, odrekanje ali siljenje hrane, ožigi kože, napadi z orožjem in tudi umor (Aničić idr., 2015, str. 14).

Prvo nasilno dejanje partnerja žensko navadno zelo preseneti. Avtorji – Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 2014; Aničić idr., 2015; Društvo za nenasilno komunikacijo, b.d.a, in ostali – pravijo, da se fizično nasilje pojavi po določenem obdobju, ko razmerje že nekaj časa traja oz. je utečeno. Denimo med prvo nosečnostjo, po poroki, po prvi

skupni selitvi in podobno (Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 2014, str. 77–78). Prvo nasilje žensko praviloma preseneti. Partnerju je žal, sledijo opravičila in obljube, da se kaj takšnega ne bo ponovilo. Vsekakor je zelo malo verjetnosti, da se nasilje ne ponovi (Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 2014, str. 77–78).

Fizično nasilje je oblika nasilja, ki je usmerjena na človeško telo, njegovo življenje in imetje žrtve. Praviloma in skoraj nikoli ni enkratno dejanje, temveč lahko trdimo, da gre za stopnjevanje nasilja, ki se, kot že omenjeno, največkrat začne že s psihičnim nasiljem. Nasilje ima navadno stopnjevanja in naraščanja. Od psihičnega nasilja, do odrivanja, do klofut, sčasoma sledijo vedno bolj nevarne oblike nasilja, ki so lahko življenjsko ogrožajoče (Društvo za nenasilno komunikacijo, b.d.a).

Poleg očitnih posledic, ki jih ima fizično nasilje na telo žrtve (ureznine, modrice, praske, zlomljene kosti, tudi trajna invalidnost), telesno nasilje prinaša podobne simptome in znake tako na duševno kot telesno zdravje kot psihično nasilje (anksioznost, izolacija, depresivnost, glavoboli, napadi panike in podobno) (Ženska svetovalnica, b.d.).

1.2.3. Spolno nasilje

Spolno nasilje zajema vsa dejanja v povezavi s spolnostjo, ki jih žrtev čuti kot prisilo. Na začetku je treba poudariti, da to ne velja za otroke. Slednji lahko doživljajo spolno zlorabo kot igro in ne nujno kot nekaj neprijetnega, a gre vsekakor in kljub temu za spolno nasilje (Društvo za nenasilno komunikacijo, b.d.a)! Vsa spolna dejanja brez posameznikovega privoljenja se smatrajo za posilstvo oz. spolni napad (European Institute for Gender Equality, b.d.). Ko si oseba želi dejanja spolne narave in privoli v to brez fizične, psihične, ekonomske ali kakršne koli druge prisile, je govora o spolnosti. V nasprotnem primeru gre vedno za spolno nasilje (Društvo za nenasilno komunikacijo, b.d.a)! Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja (2014) poudarja, da je spolno nasilje vsak neželen poseg v posameznikovo integriteto. Govorimo o kakršnem koli dejanju enega od partnerjev, s katerim se drug ne strinja (Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 2014, str. 78).

Spolno nasilje za svoj cilj nima spolnega odnosa ali orgazma, temveč gre podobno kot pri psihičnem ali fizičnem nasilju za željo po dokazovanju premoči in nadzoru nad žrtvijo (Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 2014, str. 78). Zanimiv je podatek, da posiljevalcem v prvi vrsti spolna sla ni prvotnega pomena, temveč želijo 'zgolj' dokazati, da so močnejši in da imajo prevlado nad žrtvijo. V njih je prisotna potreba, da bi žrtev

ponižali in jo imeli v podrejenem položaju (Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 2014, str. 78–79).

Poznamo več vrst in oblik spolnih zlorab, z drugimi besedami, spolnega nasilja. Sem spadajo posilstvo, poskus posilstva ali spolni napad, neprimeren dotik telesa kjerkoli, samozadovoljevanje v pričo druge osebe brez privolitve, spolna penetracija brez privolitve ali poskus, vsaka spolna aktivnost, v katero oseba ni sposobna privoliti, spolno nadlegovanje, prisilna uporaba pornografije in podobno (Social care institute for excellence, 2015).

Spolno nasilje so vsekakor tudi slačenje, opazovanje, komentiranje, nagovarjanje, prepoved uporabe kontracepcijskih sredstev, siljenje k masturbiranju in poniževanje (Aničić idr., 2015, str. 14–15). Spolne zlorabe in spolno nasilje se nanašajo na vse vrste spolnih napadov. Od izkoriščanja in nadlegovanja, do prisile s strani intimnega ali drugega partnerja, brez soglasja. Spolno nasilje se lahko zgodi v poročeni ali tesni vezi, ko moški misli, da ima oblast nad ženskim telesom in da mora ženska z njim imeti spolnost, kadar koli to on želi, četudi brez njene privolitve. To se šteje za posilstvo v zakonu (Omokhabi, 2022, str. 361).

Spolno nasilje ženske največkrat doživijo s strani svojih partnerjev, pri čemer ni važno, ali so z njim poročene ali ne, ali z njim živijo v skupnem gospodinjstvu ali ne. Na tem področju so prisotni še mnoga napačna prepričanja in miti (Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 2014, str. 78–79). Najbolj pogosto napačno prepričanje je to, da so tisti, ki povzročajo spolno nasilje, tujci in zelo redki perverzneži. Toda ni tako – storilci so navadno znanci, polovica spolnega nasilja pa se zgodi med štirimi stenami doma, storilci pa so navadno moški, ki se gibljejo v vseh socialnih slojih (Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 2014, str. 78–79).

Ženske s strani svojih partnerjev doživljajo vse oblike nasilja, kot vidimo, tudi spolno, a tega pogosto ne dojemajo kot posilstvo, saj so določene še vedno prepričane, da je spolnost njihova 'dolžnost', četudi si je ne želijo (Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 2014, str. 78–79). Najbolj očitne posledice spolnega nasilja so racionalizacija zlorabe pri žrtvi in minimaliziranje nasilja, zanikanje, da do nasilja sploh ni prišlo, potlačitev travme, pojavijo se lahko občutki, da telo ni njihovo, pride lahko do samopoškodb, poskusov samomora, različnih oblik odvisnosti in denimo deloholizma (Ženska svetovalnica, b.d.).

1.2.4. Ekonomsko nasilje

Ekonomsko nasilje zajema vse oblike izkoriščanja, nadzora in nadvladovanja, tudi poniževanja žrtve z denarjem, finančnimi vidiki in ostalimi sredstvi za preživetje (Aničić idr.,

2015, str. 14). Pogosto ta oblika nasilja zajema omejevanje pravic do zaposlitvenih možnosti, omejevanje finančnih transakcij lastnega ali skupnega imetja, prisiljevanje žrtve v finančno odvisnost, zahtevanje pokorščine, ker so bodisi žrtvina sredstva nižja ali pa preprosto zaradi želje po nadzoru (Aničić idr., 2015, str. 14). Ekonomsko nasilje lahko definiramo tudi kot kakršno koli vedenje ali dejanje, ki povzroča gospodarsko škodo žrtvi (Europaeen Institute for Gender Equality, b.d.).

ZPND (2008) ekonomsko nasilje definira kot neupravičeno nadzorovanje ali omejevanje člana ali članice družine pri razpolaganju z denarjem oziroma dohodki, s katerimi članica samostojno razpolaga (*Zakon o preprečevanju nasilja v družini*, 2008). Ne smemo pozabiti vidika, ki spada k ekonomskemu nasilju, ki je tudi nekoliko drugačen od do sedaj opisanega – o ekonomskem nasilju je govora tudi takrat, ko je oseba prisiljena, da v celoti prevzame nase finančno breme za povzročitelja nasilja (Aničić idr., 2015, str. 14–15).

Če ponazorimo, pri ekonomskem nasilju je lahko samoumevno, da ženska uporablja svoj denar za gospodinjstvo, v katerega partner ne prispeva, na njenih plečih je denimo kredit za stanovanje, četudi je partner vpisan kot lastnik, slednji lahko in navadno tudi razpolaga z njenimi sredstvi, preverja prihodke in odhodke, odreka ji pravico do zaposlitve ali študija (Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 2014, str. 79). K ekonomskemu nasilju torej spadajo vse oblike izkoriščanja, nadvladovanja, nadzorovanja in poniževanja z viri, ki so povezani z zaslužkom. Zaradi takšnega nasilja lahko žrtev (p)ostane odvisna s finančnega vidika, kar pa pomeni, da ji je toliko težje prekiniti nezdrav odnos in se osvoboditi spon nasilja (Društvo za nenasilno komunikacijo, b.d.a).

Vrste finančnih ali materialnih zlorab vsebujejo krajo denarja ali imetja, krajo bančnih kartic ali dokumentov, prevare, preprečevanje žrtvi dostopa do lastnega denarja, ugodnosti ali drugih podobnih sredstev, neupravičen pritisk, prisilo, grožnje ali vpliv na osebo v zvezi z oporokami, lastnino, dediščino, finančnimi preliv, izkoriščanje denarja ali premoženja žrtve, zlorabo pooblastila in podobno (Social care institute for excellence, 2015).

Zelo očitna posledica ekonomskega nasilja je, da si žrtev zaradi ekonomske odvisnosti, največkrat gre za pomanjkanje financ, ne upa pustiti nasilnega partnerja. Pojavijo se lahko skrbi in dvomi, kako se bodo poravnali sodni stroški v primeru razveze, tožbe glede delitve skupnega premoženja, potencialno tudi vprašanje, kako bo sama preživljala družino (Ženska svetovalnica, b.d.). Z vsem opisanim, ki je posledica ekonomskega nasilja, pa pridejo tudi vse posledice, znaki in simptomi, ki se kažejo na fizičnem in psihičnem zdravju žrtve (Ženska svetovalnica, b.d.).

1.3. Statistični podatki nasilja v družini

Statistika je vsekakor pomemben del informacij, vendar se moramo zavedati, da na področju nasilja v družini sistematičnega zbiranja podatkov primanjkuje in da ogromen del nasilja še vedno ostaja neprijavljen (Nasilje in spol, b.d.). Številni avtorji in različne institucije, med njimi Selič idr., Leskošek idr., Projekt Trialog, Društvo za nenasilno komunikacijo, European Union agency for fundamentals rights, Društvo SOS telefon za ženske in otroke, navsezadnje pa tudi Statistični urad Republike Slovenije, govorijo o tem, da nasilje v družini ni dovolj dokumentirano, ker na žalost še vedno velikokrat ostaja neprijavljeno. To velja tako za psihično, fizično kot tudi za spolno nasilje. Kljub ozaveščanju o nasilju v družini in številnih spremembah v zakonu žrtve, ki se soočajo z nasiljem v družini, v povprečju še vedno potrebujejo vsaj pet let, da poiščejo pomoč (Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 2014, str. 194). To potrjuje tudi Statistični urad Republike Slovenije, ki pravi, da je več kot 60 % žrtev nasilja o svoji izkušnji z nasiljem spregovorilo z njim bližnjo osebo, vendar pa nasilja žrtve večinoma niso prijavile – le peščica naj bi se jih obrnilo na policijo ali druge organizacije oz. institucije (Kontelj, 2022).

Vseeno pa se, kot smo zapisali, lahko opremo na več virov, avtorjev, institucij in organizacij. Med najpomembnejše vire vsekakor spadajo policijska poročila ter različna poročila in študije avtorjev (Društvo za nenasilno komunikacijo, b.d.d). Najobsežnejša vseevropska raziskava o nasilju nad ženskami, ki jo je izpeljala Agencija Evropske unije za temeljne pravice (FRA), je leta 2014 ponudila vpogled v stanje nasilja v družini. Omenjena raziskava je ugotovila, da je v Evropski uniji vsaka tretja ženska, ki je starejša od 15 let, že imela izkušnjo s fizičnim in/ali spolnim nasiljem (Društvo za nenasilno komunikacijo, b.d.d).

Ena od desetih žensk, starejših od 15 let, je doživela vsaj eno od oblik spolnega nasilja. Nadalje je bila ena od dvajsetih žensk, starejših od 15 let, posiljena. Psihično nasilje je doživela kar vsaka tretja ženska (Društvo za nenasilno komunikacijo, b.d.d). Heffernan, Blythe in Nicolson (2014) govorijo o isti raziskavi Agencije FRA, ki je bila, kot poudarjajo, usklajena z raziskavo Svetovne zdravstvene organizacije. Konkretno številke so pokazale, da se je s telesnim nasiljem v Evropski uniji srečalo kar 13 milijonov žensk, kar predstavlja 7 % vseh žensk, starih med 18 in 74 let (European Union agency for fundamental rights, 2014, str. 17).

Podobne podatke ponuja tudi Statistični urad Republike Slovenije, ki pravi, da je od 15. leta starosti naprej 22 % žensk in 16 % moških doživelo fizično ali spolno nasilje, pri čemer naj bi ženske nasilje, ki se ponavlja in ima tudi hujše posledice, doživljale pogostejše kot

moški (Kontelj, 2022). Društvo SOS telefon za ženske in otrok pravi, da je prva institucija, na katero se žrtve nasilja obrnejo, navadno policija, ki povprečno na leto obravnava približno 2100 kaznivih dejanj. Omenjeni podatki so sicer zajeti v obdobju 2008–2013 (Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 2014, str. 194).

Prej omenjena številka ne nakazuje le na zelo visok delež obravnavanih primerov, temveč tudi na to, da je kar 93 % žrtev nasilja žensk (Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 2014, str. 195). Ena od najpogostejših vrst nasilja v partnerskem odnosu naj bi bilo psihično nasilje, ki ga je doživelo 26,2 % žensk in 19,7 % moških. Spolno nasilje naj bi se, kot pravi Statistični urad Republike Slovenije, dogajalo najredkeje, pri čemer pa so po podatkih, ki jih predstavljajo, ženske s 5,6 % pogostejše žrtve kot moški (Kontelj, 2022). Na tem mestu je vseeno treba še enkrat poudariti, kar poudarjajo tudi različni na začetku omenjeni avtorji – nasilje, predvsem in tudi spolno, ostaja največkrat neprijavljeno.

Fizično in spolno nasilje naj bi na evropski ravni doživela vsaka tretja ženska od svojega 15. leta, kar predstavlja 33 %. Od te starosti je bil delež posiljenih žensk 5 % (Društvo za nenasilno komunikacijo, b.d.d). Pri slednjem je treba omeniti, da dani procent temelji na vprašanju, ali jih je nekdo prisilil v spolnost ali jih fizično nadvladal, pri čemer evropska pravna podlaga za posilstvo obsega več kot le uporabo fizične sile, zaradi česar je procent lahko še večji. Vsaka tretja ženska, tj. 32 %, je bila deležna psihičnega nasilja (Društvo za nenasilno komunikacijo, b.d.d).

Nacionalna raziskava o pojavnosti nasilja v zasebni sferi in partnerskih odnosih iz leta 2010 avtoric Leskošek idr., ki jo je sicer vodila dr. Katja Filipčič z Inštituta za kriminologijo, ponuja pogled za Slovenijo. Tisti, ki povzročajo nasilje, so v 90,8 % primerov moški. 56,6 % žensk, kar v praksi predstavlja vsako drugo žensko, je od 15. leta doživelo vsaj eno obliko nasilja, pri čemer je psihično nasilje v skoraj 50 %, natančneje v 49,3 %, na prvem mestu, sledijo fizično nasilje s 23 %, ekonomsko nasilje s 14,1 % in spolno nasilje s 6,5 % (Leskošek, Urek in Zaviršek, 2021, str. 3–6). Podatki omenjenih avtoric še kažejo, da se nasilje lahko začne v kateri koli starosti, pri določenih ženskah traja celo njihovo življenje, 5,5 % žensk je nasilje doživljalo tudi v nosečnosti, ženske, ki so deležne nasilja, pa veljajo za manj zdrave od žensk, ki nasilja niso deležne (Leskošek, Urek in Zaviršek, 2021, str. 3–6).

Podobne podatke predstavlja raziskava Selič-Zupančič, Kopčavar Guček in Kersnik (2008). Študija, ki je zajemala 797 anketiranih, ki so jih anketirali v ambulantah družinske medicine, je pokazala, da je bilo 97 oseb oz. 12,2 % vprašanih, natančneje 15,1 % žensk in 7,1 % moških, v preteklih petih letih deležnih fizičnega nasilja (Selič-Zupančič, Kopčavar Guček in Kersnik, 2008, str. 50). Tudi pri tej študiji se je izkazalo, da so ženske bolj pogosto

in v večjem deležu deležne fizičnega nasilja kot moški. O bodisi fizičnem ali psihičnem nasilju je poročalo 85 vprašanih, kar je 10,7 %, od le-teh pa je bilo 4,1 % moških, natančneje 12, in kar 73 žensk, natančneje 14,5 % (Selič-Zupančič, Kopčavar Guček in Kersnik, 2008, str. 50–51).

Poroča se, da je na svetovni ravni kar ena od treh žensk, kar znaša 35 % vseh žensk, že doživela fizično in/ali spolno nasilje, pri čemer pa omenjen procent ne vključuje spolnega nasilja. 137 žensk je vsak dan ubitih s strani članov družine, ocene za umorjene ženske za leto 2017 pa so, da so jih 50.000 od 87.000 ubili partnerji ali člani družine (Društvo za nenasilno komunikacijo, b.d.d). Društvo za nenasilno komunikacijo izpostavlja še podatke slovenske policije, ki vsako leto objavi letno in polletno poročilo obravnave kaznivih dejanj. Podatki za leto 2019 kažejo, da se je več kot enkrat na dan zgodilo posilstvo, spolno nasilje ali zloraba. Istega leta je policija dobila 467 prijav spolnega nasilja in 36 prijav posilstva (Društvo za nenasilno komunikacijo, b.d.d).

Poudariti je treba, da večina študij zajema vprašalnike in/ali vprašanja, ki so podana na način samoocenjevanja doživljanja nasilja, kar že v osnovi zahteva prepoznavanje nasilja, ki ga pa niso sposobne vse žrtve (Nasilje in spol, b.d.). Povprečni procentualni delež prijavljenega nasilja pred epidemijo v Sloveniji naj bi bil 16 %, kar pomeni, da več kot 80 % nasilja ostaja neprijavljenega. Na tem mestu je treba zato še enkrat poudariti, da na žalost velik del nasilja v družini ostaja neprepoznan in neprijavljen (Nasilje in spol, b.d.). Statistični podatki so zagotovo pomemben del informacij, a zavedajmo se, da števila predstavljajo ljudi. Ni treba, da so procenti ekstremni, da bi bili zaskrbljujoči. Navsezadnje se moramo zavedati, da 5 % žensk v naši populaciji zgolj na podlagi okvirnih števil za Slovenijo predstavlja 33.901 žensk, ki so podvržene nasilju v družini (Nasilje in spol, b.d.).

1.4. Zakonodajni okvir s področja nasilja v družini

Na področju nasilja v družini in predvsem preprečevanja nasilja v družini imamo kar nekaj zakonov in pravilnikov. Glavni zakon na tem področju je ZPND iz leta 2008, ki definira, kaj nasilje v družini je, hkrati pa definira različne vloge različnih služb, institucij in organov s področja socialnega varstva, zdravstva, vzgoje in izobraževanja, nevladnih organizacij ter ostalih, kako naj obravnavajo nasilje v družini. V tem zakonu so tudi določeni ukrepi za varovanje tistih, ki so žrtve nasilja v družini (*Zakon o preprečevanju nasilja v družini*, 2008).

ZPND podrobno opredeljuje tudi različne vrste in oblike nasilja v družini (Palaić, 2012, str. 104–105). Glede ravnanja, obveščanja in prijave nasilja imamo v Sloveniji tudi več pravilnikov, ne samo zakona, večino iz leta 2009. Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode (2009) pravi, da ta pravilnik določa pravila za ravnanje zaposlenih v javnih vzgojno-izobraževalnih zavodih. Uporablja se tudi za primere nasilja v družini nad polnoletnim udeležencem (*Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode*, 2009).

Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini (2009) govori o postopkih obveščanja različnih državnih organov, nosilcev javnih pooblastil, izvajalcev javnih služb in drugih izvajalcev storitev s področja socialnega varstva, zdravstva, vzgoje in izobraževanja, nevladnimi organizacijami ter podobno med seboj. Definira organizacijo, sestavo in način dela omenjenih multidisciplinarnih timov za obravnavanje družinskega nasilja pri CSD ter izobraževanje strokovnih delavcev socialnih in varstvenih zavodov (*Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini*, 2009).

Pravilnik o sodelovanju policije z drugimi organi in organizacijami pri odkrivanju in preprečevanju nasilja v družini iz leta 2010 določa obveščanje in pravila sodelovanja policije z ostalimi organi in organizacijami, predvsem za usklajeno delovanje CSD, ureja pa tudi usposobljenost policije in kriminalistov za delovanje na področju nasilja v družini (*Pravilnik o sodelovanju policije z drugimi organi in organizacijami pri odkrivanju in preprečevanju nasilja v družini*, 2010).

Celotno opisano delovanje poteka v okviru zakonodaje s področja nasilja v družinah, ki pa se je od osamosvojitve do sedaj precej spremenila. Zakonodajo s področja nasilja v družinah lahko sicer razdelimo na tri obdobja (Palaić, 2012, str. 104). Palaić (2012) navaja prvo obdobje, ki je zajemalo čas od osamosvojitve leta 1991 do leta 2002, ko nasilje v družini in razumevanje le-tega, niti sama terminologija in razumevanje problematike nasilja v družini niso bili dovolj izoblikovani in razumljeni, vsaj ne do takšne mere, kot so danes (Palaić, 2012, str. 104). Takrat je bilo nasilje v družini preko zakonodaje opredeljeno v Ustavi Republike Slovenije, v Zakonu o socialnem varstvu in Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, pa tudi v Kazenskem zakoniku. Slednji je nasilje takrat definiral v 145. členu, danes je uporaben v 135. členu. V tem obdobju se je velikokrat zgodilo, da so žrtve zaradi dolgotrajnih postopkov na sodiščih od pregona odstopile iz takšnih ali drugačnih razlogov – bodisi se je

zveza nadaljevala, bodisi je razpadla. Za to obdobje je zato značilna minimizacija in omalovaževanje družinskega nasilja s strani sodstva (Palaić, 2012, str. 104).

V drugo obdobje štejemo čas od leta 2003 do leta 2007, ki beleži zelo pomembno prelomnico – spremembo Zakona o policiji, ki je bila v letu 2003, ter Pravilnik o prepovedi približevanja kraju oziroma osebi – slednjega smo dobili leta 2004. Ta pravilnik je jasno definiral policijska pooblastila in pravico do odreditve prepovedi približevanja, hkrati pa je tudi jasno definiral in zahteval, da policija obvešča CSD o izreku ukrepa prepovedi (Palaić, 2012, str. 104). Zadnje in tretje obdobje pa se je začelo leta 2008 in poteka še danes. V tem obdobju smo strokovni delavci na področju nasilja v družini prejeli zelo pomembne zakonske podlage, ki so na novo opredelile nasilje v družini in predstavile nove možnosti ukrepanja (Palaić, 2012, str. 104–105).

Pomembno je omeniti Kazenski zakonik, v katerem je bil leta 2008 uveden 191. člen, ki je konkretno opredelil in definiral nasilje v družini ter postopke obravnave, določil pa je tudi, da se morajo kazniva dejanja družinskega nasilja preganjati po uradni dolžnosti, ne več zgolj na predlog. V 192. členu je prepovedano zanemarjanje otroka in surovo ravnanje z njim. 193. člen pa govori o kaznovanosti zaradi zanemarnjenih družinskih obveznosti (Palaić, 2012, str. 104–105). Zakonodaja s področja nasilja v družini je, kot vidimo, prepletena s številnimi zakoni in pravilniki, v njih pa so tudi bolj definirani viri in oblike pomoči žrtvam nasilja v družini, bodisi preko organizacij, institucij ali direktno preko javnih organov, kar si bomo ogledali v naslednjih dveh poglavjih.

1.5. Viri in oblike pomoči žrtvam nasilja v družini

Vsi imamo prirojeno pravico do osebne varnosti, dostojnega življenja in življenja, v katerem ni nasilja. Gre za eno temeljnih človekovih pravic in prav nobena oblika nasilja ne sme biti in ni dopustna. Ena najpomembnejših nalog države in državnih institucij je, da prvotno vse vrste nasilja v najboljši meri preprečuje, če pa pride do nasilja, pa se morajo žrtvam zagotoviti ustrezna pomoč, zaščita, obravnava in oblika varstva (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2023a).

Vsi smo dolžni prijaviti nasilje in nasilna dejanja. Organi, organizacije, nevladne organizacije, strokovni delavci, delavci in delavke v zdravstvu, zaposleni v vzgojno-varstvenih in socialno-varstvenih zavodih in ostali pa so dolžni o tem obvestiti CSD. Izjemoma ne, če žrtev nasilja temu nasprotuje in ne gre za kaznivo dejanje, ki se ga mora

prijaviti po uradni dolžnosti (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2023a).

Ne glede na varovanje poklicne skrivnosti se mora nasilje prijaviti na CSD, na policijo ali državno tožilstvo, ko gre za sum nasilja nad otroki ali osebo, ki ni sposobna skrbeti sama zase (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2023a). To veleva tudi ZPND, ki veleva, da delovanje policistov, sodnikov, socialnih delavcev, delavcev v vzgojno izobraževalnih zavodih ne bi smelo biti subjektivno, temveč potrebujemo konkretna pravila, ki zagotavljajo enako varnost vsem posameznikom (Klemenčič, 2013, str. 29). Izjemnega pomena je, da se zavzemamo za ničelno toleranco do nasilja in poudarimo nedopustnost nasilja, kar mora biti izraženo jasno povsod in na vsak način. Poudarjati moramo tudi, vedno znova in znova, da za nasilje ni opravičila, krivec pa je en sam – nasilnež oz. tisti, ki nasilje povzroča (Aničić idr., 2015, str. 45).

Obravnava nasilja v družinskem okolju je izjemno občutljivo področje, ki je prepleteno z več sistemi – pravosodnim, socialnim, šolskim in zdravstvenim. Kot strokovnjaki na svojem področju moramo upoštevati pravilno zaporedje postopka, sicer že na začetku zmanjšamo možnost za uspešno obravnavo, saj gre pri nasilju v družini za vedenjski vzorec in nikakor za dogodek, ki je naključen (Drole in Gantar, 2008, str. 288). Palaić (2012) pojasnjuje podobno. Vse državljane pred zlorabami in nasiljem varuje država, ki ima vzpostavljeno zaščito, ki je razdeljena na različne institucije. V primeru nasilja so tu policija, CSD, zdravstvo, šolstvo, sodno varstvo in tudi civilna družba (Palaić, 2012, str. 104–106).

Drole in Gantar (2008) naštevata ta ključni vrstni red, ki si sledi po prioritetah. Najprej poskrbimo za varnost potencialnih žrtev. Nadalje govorita o učenju žrtev, kako naj se ognejo nasilju, ko je to mogoče, in zakaj je nujno telesno ločevanje od storilca. Ko družina, tudi in predvsem žrtev, kljub nasilju izraža željo po skupnem življenju še naprej, je treba ponuditi strokovno pomoč. Slednja pa je uspešna le, če in ko storilec prevzame odgovornost za svoje dejanje. V vsakem primeru je na vrsti reševanje problema, ki je privedlo do nasilja. Tu so primeri odvisnosti, morebitnih duševnih bolezni in motenj in podobno (Drole in Gantar, 2008, str. 288).

Še enkrat ponovimo, da je družinsko nasilje in nasilje nad ženskami lahko izraženo na več načinov. Je zloraba moči, ki se ne preneha in ne ustavi sama od sebe. Velikokrat oz. največkrat se stopnjuje tako po intenziteti kot po pogostosti (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2023a). Četudi pogosto iščemo opravičila za nasilneže in njihovo nasilje, predvsem morda v odvisnosti, preobremenjenosti, preprosti nagnjenosti, se moramo zavedati, da je nasilje zavestna odločitev človeka. Otroci veljajo za žrtve nasilja,

četudi so nasilju zgolj priča in niso neposredne žrtve (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2023a).

Na Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti svetujejo, da se je treba v primeru nasilja, ko je to mogoče, umakniti iz bivanjskega okolja in poklicati policijo. Umakniti se je treba na varno, se zakleniti v sobo, ob nasilju pa se postaviti v položaj, ki bo povzročil najmanj poškodb – zvitje v klopčič ali zaščita glave z rokami. Pomagajo lahko glasni klici na pomoč sosedom, če ne morete poklicati policije sami, poprosite soseda (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, b.d.b). V primeru ogroženosti je klic policije na 113 ne zgolj najhitrejši, temveč celo nujen! Odzovejo se s prihodom na kraj, kjer opravijo intervencijo in takoj delujejo v smeri, da zaustavijo nasilje, zaščitijo žrtev in ustavijo nasilneža (Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 2014, str. 198).

Nasilje je treba prijaviti ustno ali pisno na policiji, če ste ogroženi, drugače lahko tudi na CSD. Poudarjajo, da je pametno, da se pridobi kopija zapisnika vaše izjave in podatke o osebi, ki vodi vaš primer. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti svetuje, da imajo žrtve nasilja za vsak slučaj pripravljene najbolj nujne stvari za nenaden odhod od doma (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, b.d.b).

Številni avtorji, institucije in organizacije, Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Društvo SOS telefon, Aničić, Drole in Gantar in ostali poudarjajo, da se nasilje stopnjuje in da je pomembno, da imajo žrtve pripravljen načrt varnosti. Na Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti pa še poudarjajo, da alternativno reševanje sporov, kot je denimo mediacija, v primeru nasilnega vedenja ni dopustno.

CSD obravnava nasilje z osredotočenostjo na odpravo neposredne ogroženosti in prioritarno skrbjo na žrtvino dolgoročno varnost. CSD skrbi tudi za odpravo vzrokov in okoliščin, kjer je prišlo do nasilja, in rešuje socialne ter materialne pogoje bivanja žrtve nasilja, je tudi tisti, ki žrtvi predstavi vse mogoče oblike pomoči. Slednjim so na voljo tako socialno-varstveni programi, preko katerih jim je zagotovljena potrebna pomoč (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2023a).

Ko pride do družinskega nasilja ali zgolj utemeljenega suma nasilja ali prekrška z elementi nasilja, lahko policija ali sodišče posamezniku, ki povzroča nasilje, izrečeta prepoved približevanja. Sodišče lahko posamezniku zapove tudi, da mora dom, v katerem je živel skupaj z žrtvijo nasilja, prepustiti žrtvi v uporabo (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, b.d.a). CSD v tem primeru tudi poda informacije in prvo pomoč žrtvam pri uveljavitvi ukrepov sodišča po ZPND, organizirano vodi in skrbi za koordinacijo

postopka pomoči. CSD poda tudi oceno ogroženosti, na podlagi katere žrtvi nasilja pripada tudi pravna pomoč, ki je brezplačna (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2023b). Policija za čas prepovedi približevanja nadzoruje spoštovanje ukrepov. Za nespoštovanje prepovedi je naložena globa ali pridržanje (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, b.d.c).

Tukaj vidimo povezavo policije, CSD in v nadaljevanju sodišča. Policija je navadno na prvem mestu, ko je treba žrtvi zagotoviti fizično in osebno varnost. Žrtev ima pravico in zagotovilo policije, da lahko ob intervenciji iz doma vzame najnujnejše stvari. Žrtev nasilja ima takrat pravico tudi do nekoga, ki jo spremlja, tako imenovanega spremljevalca v postopkih, ki je tam, da ji pomaga zaščititi njeno integriteto (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2023b).

Žrtev nasilja navadno v takšnem trenutku potrebuje pomoč osebe, ki je prisebna. Prijava je oblikovana v pisni obliki, izvoda katerega je upravičena tudi žrtev. Obravnavanje nasilja zaradi svoje kompleksne narave lahko traja več ur, v postopku pa pridobivajo zelo točne in natančne informacije. Pomagajo slike, potrdila zdravnikov, sporočila SMS in podobno za dokazila. Izjemnega pomena je, da ima žrtev več oseb, bodisi sodelavce, prijatelje, znance, ki so bili kdaj priča nasilju (Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 2014, str. 198–200). Ukrep prepoved približevanja policija izreče za dva dni oz. 48 ur. V tem času oz. v roku 24 ur mora oz. lahko preiskovalni sodnik ali sodnica ukrep podaljša do 15 dni. Na zahtevo žrtve se ukrep nato lahko podaljša do 60 dni, kasneje za eno leto (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, b.d.c).

Ukrep prepovedi približevanja traja največ eno leto, pri čemer lahko žrtev da predlog za podaljšanje ukrepa. V tem primeru lahko sodišče ukrep spet poda za največ eno leto, kar pa lahko stori večkrat zapored. Sodišče je tu tisto, ki nasilnežu zapove, da mora le-ta zapustiti stanovanje (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2023b). Osebi, ki izvaja nasilje, se v roku šestih ur vroči pisna odredba o ukrepu. Nasilnežu se prepove gibanje do določenega kraja in do dotične osebe. Oseba, ki izvaja nasilje, mora področje prepovedi zapustiti nemudoma, omogoči pa se mu, preden odide, da v prisotnosti policije odnese s seboj svoje osebne dokumente, svoje finance in finančna sredstva, svoja oblačila in obutev in potrebščine. Od te osebe policija zahteva tudi ključe doma, v katerem živi skupaj z žrtvijo (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, b.d.c).

Sodišče lahko na tem mestu začne postopek o prepovedi približevanja. V prvi vrsti žrtev dobi pravno pomoč, ki je brezplačna in do katere je upravičena. Žrtev nasilja na okrožnem sodišču vloži predlog, pri čemer ji je zagotovljena pomoč CSD ali pomoč kakšne nevladne

organizacije. Nato se postopek začne na pobudo žrtve ali na predlog CSD v primeru, da žrtev nasilja s tem soglaša. Največkrat je CSD tisti, ki začne postopek takrat, ko in če je žrtev nasilja otrok. Treba je omeniti, da se mora predlog vložiti sodišču najkasneje v šestih mesecih od zadnjega nasilnega dogodka (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2023b).

Žrtve nasilja lahko najdejo pomoč tudi v drugih socialnovarstvenih storitvah in mrežah programov. Mednje sodijo materinski domovi, krizni centri, varne hiše in zatočišča, na voljo pa so jim tudi telefonska svetovanja, svetovalnice, programi, ki omogočajo celotno obravnavo, in podobno (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2023b). Krizni centri so tisti, ki nudijo 24-urno pomoč in nastanitve žensk in otrok v hudi akutni stiski, ko in če je nujno, da se jo/jih izloči iz okolja, v katerem stanujejo. Krizni centri nudijo nastanitve do 21 dni in so torej kratkotrajna rešitev (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2023a). Tudi varne hiše nudijo kratkotrajno rešitev in krajšo obliko nastanitve – bivanje je namreč omejeno na eno leto (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2023a).

1.6. Vloga centra za socialno delo pri reševanju nasilja v družini

Intimno partnersko nasilje je kršitev osnovnih človekovih pravic. Istanbulska konvencija in Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju in boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini intimno partnersko nasilje opredeljuje kot kakršno koli obliko fizične, spolne, psihološke, ekonomske škode ali trpljenja, ki ga povzroča sedanji ali nekdanji partner (Olsson, Larsson in Strand, 2024, str. 705). Olsson, Larsson in Strand (2024) pri tem opozarjajo, da so intervencije in metode, ki se uporabljajo v socialnem delu, lahko slabo ocenjene, pa vendarle so bili strukturirani instrumenti za oceno tveganja uvedeni v okviru kazenskega pravosodja in forenzične psihiatrične oskrbe sredi 90. let prejšnjega stoletja, vsaj v večini zahodnih držav (Olsson, Larsson in Strand, 2024, str. 705). Kljub temu se v socialnem delu soočamo z nekaterimi izzivi. Nasilje, povezano s tradicionalnimi družinskimi vrednotami in normami, ki še vedno obkrožajo družine, še vedno dojemamo in štejemo kot zasebno zadevo, posledično pa to konkretno vpliva na socialno delo (Olsson, Larsson in Strand, 2024, str. 706).

Heffernan, Blythe in Nicolson (2014) na tem mestu opozarjajo na pomemben vidik dela CSD oz. delo socialnih delavcev in socialnih delavk. Trdijo, da obstaja pomanjkanje znanja in usposobljenosti socialnih delavcev za obvladovanje primerov nasilja v družini. Govorijo o

študiji Borwowskega iz leta 1983, Danisa iz 2003 in Mame iz 1989, kjer so socialni delavci sami poročali, da nimajo dovolj veščin za obvladovanje primerov nasilja v družini (Heffernan, Blythe in Nicolson, 2014, str. 700). Najbolj izrazito je do tega pojava prihajalo v 90. letih prejšnjega stoletja, posledica pomanjkanja veščin pa naj bi bila nepoznavanje nasilja v družini in vztrajanje predsodkov in stereotipov, predvsem takšnih, ki govorijo o svetosti družine in njeni pravici do zasebnosti (Heffernan, Blythe in Nicolson, 2014, str. 700).

Družinsko nasilje vsekakor ni problem, ki bi se dotikal le ene ali več družin ali družine same, temveč nanj gledamo tudi kot na javnozdravstveni problem, ki ima v naši populaciji visoko razširjenost (Zorjan, Smrke in Šprah, 2017). Heffernan, Blythe in Nicolson (2014) na tem mestu dodajajo, da je zelo pomembna drža ničelne tolerance, ki se zavzema za striktno poročanje o vseh nasilnih dejanjih organizacijam, centrom in policiji (Heffernan, Blythe in Nicolson, 2014, str. 698).

Raziskave na mednarodni ravni kažejo, da zakoni in predlogi ne morejo zmanjšati pojavnosti nasilja, zato bi bilo treba razvijati ustrezne programe, ki bi zagotavljali izvajanje konvencij in zakonov na nacionalni in lokalni ravni (Olsson, Larsson in Strand, 2024, str. 706). Še en poseben izziv socialnih delavcev in socialnih delavk je, da je v intimno partnersko nasilje pogosto vključenih več žrtev, pri čemer so žrtve največkrat ženske in otroci. Pomoč in podpora, ki sta potrebni za zaščito žrtev, pa vključujeta številne vire pomoči in akterje, ki sodelujejo (Olsson, Larsson in Strand, 2024, str. 706–707).

Vsi ti viri pomoči, akterji in intervencije so zasnovani na način, da obravnavajo celovito potrebo po socialni podpori in varnosti posameznikov in družin, vendar pogosto naslavljajo različne vidike potreb uporabnikov in uporabnic (Chalk in King, 1998, str. 94). Intervencije so se osredotočale na raznolike ravni, od posameznika do družbene kulture, pri čemer je vsaka zagotavljala drugačen nabor zanimivih rezultatov, kar otežuje naloge oblikovanja intervencij in ocenjevanja njihovih učinkov (Chalk in King, 1998, str. 94).

Družinsko nasilje se obravnava na stičišču socialnega dela in sistemov kazenskega pregona. Sodelujejo socialni delavci, policija, sodišče in drugi strokovnjaki, pri čemer se narava dela med njimi lahko močno razlikuje (Olsson, Larsson in Strand, 2024, str. 706–707). Številne raziskave so pokazale, da je preprečevanje nasilja s sodelovanjem med socialnimi delavci in socialnimi delavkami in strokovnjaki organov kazenskega pregona velikokrat izziv prav zaradi raznolikosti v poklicnih kulturah (Olsson, Larsson in Strand, 2024, str. 706–707).

K temu pritrjujeta tudi Chalk in King (1998), ki pravita, da se intervencije lahko obravnavajo kot ena sama intervencija, četudi pri različnih akterjih, in da smo mnogokrat priča nasprotujočim se odzivom v intervencijah (Chalk in King, 1998, str. 94). Specifične

storitve, ki jih nudi posamezna intervencija, se precej prekrivajo, kar odpira kritično medsektorsko vprašanje, kateri elementi v tem nizu intervencij so najučinkovitejši pri preprečevanju in obravnavi nasilja v družini (Chalk in King, 1998, str. 94).

Reševanje in obravnavo nasilja zahtevata učinkovitost, da pa smo učinkoviti, morajo organizacije, centri in organi delovati skladno in enotno, med seboj pa morajo sodelovati. V ta namen se na CSD v primeru nasilja v družini oblikuje multidisciplinarni tim, ki ga zagotavljajo strokovnjaki in strokovnjakinje z različnih področjih (Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 2014, str. 177).

ZPND v 5. členu jasno opredeljuje dolžnosti organov, organizacij in centrov, ki so dolžni odziva in izvajanja postopkov in ukrepov za zaščito žrtve nasilja glede na njeno stopnjo ogroženosti. V kateri koli obravnavi in reševanju nasilja v družini imajo otroci in njihove pravice prednost pred vsemi ostalimi (Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 2014, str. 179). Multidisciplinarni tim mora imeti svojega predstavnika oz. predstavnico. Sestavlja ga skupina različnih strokovnjakov in strokovnjakinj z različnih področij. Naloga multidisciplinarnega tima je, da načrtuje aktivnosti za povečanje varnosti žrtve nasilja v družini in preprečuje tveganje, da bi se nasilje ponovilo (Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 2014, str. 184–185).

CSD zagotavljajo raznoliko paleto socialnih storitev za namen preprečevanja in reševanja nasilja v družini. Te storitve vključuje svetovanje, zagovorništvo, programe podpore, alternativne in kratkotrajne življenjske ureditve, skrbništvo in izobraževalne programe (Chalk in King, 1998, str. 93). Socialne storitve za pomoč in reševanje nasilja v družini lahko vključujejo tudi konkretne storitve, kot bomo lahko videli v nadaljevanju – podpora in materialna pomoč, namestitve v varne hiše ali materinske domove, pravne storitve in podobno (Chalk in King, 1998, str. 93). CSD in z njim socialni delavci in socialne delavke so tisti, ki morajo ob delu z družino vedeti, kakšne so razmere v družini in kakšni ukrepi so potrebni v primeru, da se potrebujejo rešitve znotraj nje, za vse člane družine (Palaić, 2012, str. 109). Žrtve nasilja v družini je treba vzpodbuditi. Rabijo mnogo podpore in vzpodbujanja. Zelo pomembno je, da se žrtev sooči tudi s posledicami družinskega nasilja (Drole in Gantar, 2008, str. 290–293).

CSD žrtvam nasilja v družini nudijo različne vire in oblike pomoči. V prvi vrsti gre za *psihosocialno pomoč*, pri kateri žrtev potrebuje spodbujanje in opogumljanje. Naloga socialnega delavca oz. socialne delavke je predvsem ta, da žrtvi nasilja dopove, da si za nasilje nikakor ni kriva sama, kar imajo žrtve prevečkrat občutek (Fabjančič, b.d.).

V sklopu ZPND so se javno določile naloge in vloge tako socialnih mrež, državnih organov, nevladnih organizacij in tudi ter predvsem CSD. Slednji je tako z zakonom dobil konkretno povezovalno in koordinacijsko nalogo, da se odziva na vsako nasilje v družini, ki ga zazna ali o katerem je obveščen (Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 2014, str. 177). Medtem ko je prvotna naloga CSD, da nudi pomoč žrtvi nasilja, pa je poleg nudenja zaščite le-tej njihova naloga tudi, da ponudijo pomoč povzročitelju nasilja, ki se ga lahko usmeri v izobraževalne, psihosocialne in zdravstvene programe (Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 2014, str. 177).

Iz strokovnega in osebnega vidika je lahko delo z nasilneži oz. povzročitelji nasilja pogosto zahtevno. Hrovat (2016) poudarja smiselnost primerne usposobljenosti na tem področju, da lahko delo z njimi poteka na kakovostni ravni. Ustrezna izobrazba namreč ni dovolj, za delo s povzročitelji nasilja so potrebne tudi angažiranost za nenasilne odnose, zmožnost kritičnega razmišljanja in poznavanje osebne zgodovine nasilja, asertivnost in čustvena inteligenca (Hrovat, 2016, str. 89). Ključnega pomena sta tudi supervizija in intervizija, ki predelujeta dileme in izzive, ki se pojavijo ob delu (Hrovat, 2016, str. 89).

Konkretno, ko ob obisku uporabnikov CSD zazna, da obstaja sum nasilja v družini, v treh pogovorih z družino ali posameznikom, ki potekajo v okviru prve socialne pomoči, pridobiva informacije o dejanskem dogajanju (Palaić, 2012, str. 109). Informacije CSD lahko dobi tudi z obvestili drugih organov in organizacij, denimo policije, šole, vrtcev, zdravstvenih organizacij, svetovalnih centrov ali drugih nevladnih organizacij (Palaić, 2012, str. 109–111). Drole in Gantar (2008) poudarjata okvir dela z žrtvami nasilja v družini, ki se v prvi vrsti zavzema za varnost, pri čemer je najbolj pomembno, da žrtvi verjamemo in zaupamo. Socialni delavci in socialne delavke pri delu z družino z vsako aktivnostjo 'rušijo' takšno in drugačno vzpostavljeno ravnovesje, ki so ga člani družine vajeni, četudi le-to ni zdravo (Drole in Gantar, 2008, str. 290).

Drole in Gantar (2008) pri tem poudarjata, da je reševanje nasilja mnogokrat težko, ker je marsikatera žrtev nasilja ženska, ki podzavestno uživa v vlogi predobre, žrtvujoče se matere, to vlogo pa bi si želela ohraniti za vedno. Žrtve nasilja imajo mnogokrat številna opravičila za nasilneže. Opažata pa tudi to, da te ženske mnogokrat poslušajo s strani partnerjev, staršev, bratov in sester, tudi drugih, da jim govorijo, da niso dovolj dobre, očitajo jim vse pomanjkljivosti in jih vztrajno opominjajo, da so tako rekoč 'za nič' (Drole in Gantar, 2008, str. 288–289). Povzročitelju tako rekoč odvzamemo moč in kontrolo, pri čemer pa lahko pričakujemo, da se bo tudi žrtev bodisi umaknila ali branila na kakršen koli način. Za najučinkovitejšo obravnavo se je pokazalo, da je dobro, če socialni delavci ali socialne

delavke žrtvi pomagamo, da prevzame odgovornost sama – s tem, ko žrtev pridobiva moč, jo povzročitelj izgublja (Drole in Gantar, 2008, str. 290).

Izjemnega pomena je, da se zavedamo, da je osnovna naloga socialnega delavca ali socialne delavke, da pri reševanju nasilja v družini raziskuje naravne socialne mreže in prouči možnosti za vzpostavljanje delovnega odnosa z družino (Drole in Gantar, 2008, str. 290). Že to, da žrtev sama poišče pomoč, bodisi s klicem ali se odzove CSD, pomeni, da pridobiva moč, povzročitelj nasilja pa moč izgublja. Pri delovnem načrtu pri nasilju v družini s člani družine mora zajemati vlogo pri delu z otroki, vlogo pri delu s staršem, ki je zlorabljen, in vlogo pri delu z nasilnežem (Drole in Gantar, 2008, str. 290–291). Načrt se vedno oblikuje tako, da se vzpostavi varno okolje za žrtev in to za dlje časa. Vkomponirani so ukrepi različnih institucij, ki vključujejo zmanjševanje tveganja in škode, pri vsem pa je izjemnega pomena, da žrtev za čas trajanja načrta aktivno sodeluje (Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 2014, str. 184).

Eden od največjih izzivov pri prekinitvi nasilja v družini je ekonomska situacija, konkretno pomanjkanje *finančnih sredstev*. Zakon o socialno varstvenih prejemkih na tem področju za takšne situacije vsebuje več oblik finančne pomoči, do katerih so žrtve nasilja upravičene. Pri tem je naloga CSD, da žrtve nasilja opozarja na pravico do te pomoči, hkrati pa jim pomaga izpolnjevati vloge (Fabjančič, b.d.). Sem spada izredna denarna socialna pomoč, ki je namenjena kritju izrednih stroškov, denarna socialna pomoč, ki se dodeli v primeru, da si žrtev ne more zagotoviti sredstev, vloga za otroški dodatek in možnost znižanega plačila vrtca v primeru, da ima otroke. Žrtev mora CSD opozoriti tudi na pomoč, ki jo nudijo humanitarne organizacije. Navsezadnje pa žrtvi nasilja v družini pripada tudi brezplačna pravna pomoč (Fabjančič, b.d.).

Podobno kot pri finančni situaciji je tudi *stanovanjska problematika* tista, ki žrtve nasilja mnogokrat odvrne od zapustitve nasilnega razmerja, saj nimajo strehe nad glavo oz. konkretno prostora, kamor bi se lahko umaknile (Fabjančič, b.d.). Naloga CSD pri tem je, da jih opozori na možnost pridobitve neprofitnega stanovanja preko javnega razpisa, do katerega so upravičeni predvsem posamezniki iz slabših socialnih razmer. Pri neprofitnih stanovanjih lahko uporabniki poleg neprofitne najemnine zaprosijo tudi za subvencionirano najemnino, ki pa je odvisna od samih prihodkov (Fabjančič, b.d.).

Tujke, ki so žrtve nasilja v družini pri nas, a nimajo urejenega pravnega statusa, so torej brez stalnega prebivališča in/ali brez slovenskega državljanstva, se lahko znajdejo v najbolj slabem položaju. Slednje so namreč upravičene do prve socialne pomoči in splošne pomoči žrtvi družinskega nasilja, niso pa upravičene do denarne pomoči. Upravičene pa so do denarne

pomoči za otroka, če ga imajo (Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 2014, str. 185–186).

CSD torej vzpostavi stik z žrtvijo na več načinov, s katero naredita skupni načrt pomoč. Slednji vsebuje in določa vrste pomoči, ki jih žrtev nasilja potrebuje. Včasih žrtev sama pride na CSD, včasih CSD obvestijo nevladne organizacije, največkrat pa se zgodi, da se CSD z nasiljem seznani dokaj pozno, predvsem takrat, ko je nasilje v družini že prijavljeno policiji (Fabjančič, b.d.) Naloga socialnega delavca ali socialne delavke je, da na podlagi takšnih aktivnosti izdela oceno ogroženosti, predvsem z vidika varnosti otrok. Ocena ogroženosti mora vsebovati opažanja pri delu, oceno odzivnosti povzročitelja in njegovo zmožnost, da prevzame odgovornost za izvajanje nasilja, ter oceno zmožnosti, da ne bi več ogrožal varnosti družinskih članov (Drole in Gantar, 2008, str. 290–291).

Naloga CSD je tudi, da žrtev nasilja *umakne iz nasilnega okolja na varno*, bodisi v krizni center, materinski dom ali varno hišo. Pri tem je naloga CSD, da žrtev opozori na ukrep prepovedi približevanja (Fabjančič, b.d.). Ocena ogroženosti se pri odrasli žrtvi opravi tudi z žrtvino oceno tveganja in njeno oceno verjetnosti ponovitve nasilja. Na podlagi njene ocene in ocene socialnega delavca ali socialne delavke se načrtujejo nadaljnji ukrepi. Ocena ogroženosti je lahko osnovna, srednja ali visoka, na podlagi nje pa se sprejmejo ustrezni ukrepi (Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 2014, str. 179). Ocena ogroženosti otroka poteka nekoliko drugače, saj je v prvi vrsti za reševanje nasilja pomembno sodelovanje s starši, pri čemer je treba upoštevati vzgojo, tip navezanosti in čustveni odnos staršev do otroka in obratno (Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 2014, str. 180).

V sklopu sodelovanja je treba omeniti še sodelovanje CSD pri preprečevanju in reševanju nasilja v družini z zdravstvom. Ko žrtve družinskega nasilja utrpijo kratkoročne ali dolgoročne fizične in/ali psihične posledice, je sodelovanje zdravstvenih institucij s CSD ključnega pomena. Zdravstveni delavci so pri sumu nasilja v družini dolžni obvestiti pristojni CSD, kadar pa gre za življenjsko ogroženost, morajo takoj obvestiti policijo (Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 2014, str. 187).

Tukaj imamo še sodelovanje CSD z nevladnimi organizacijami, ki igrajo zelo pomembno vlogo in nalogo pri nudenju pomoči ter pri reševanju in preprečevanju nasilja v družini. Žrtvam nasilja nevladne organizacije nudijo zaščito, psihosocialno podporo, imajo organizirane programe za delo s povzročitelji nasilja, hkrati pa imajo povezavo s številnimi organi in centri, s katerimi se neposredno obveščajo in sodelujejo (Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 2014, str. 187–188).

Žrtev nasilja, največkrat ženska, je tista, ki izpelje spremembe. Drole in Gantar (2008) govorita o tem, da ljudje ne najdemo pravih besed, ki bi opisale žensko, ki na CSD pride po pomoč. Takšna ženska je lahko pretepena, kar kaže s fizičnimi poškodbami, v pripovedovanju lahko slišimo in čutimo plahost, zadržanost in žalost. So krhke, zmedene, prestrašene in šibke. Prav takšna ženska pa je tista, ki se mora soočiti s tem, česar se najbolj boji – s svojo močjo (Drole in Gantar, 2008, str. 288–289).

Za učinkovito prepoznavanje in reševanje nasilja v družini je pomembno, da imamo strokovni delavci ustrezno znanje, smo usposobljeni za delo in preprečevanje nasilja v družini, hkrati pa je izjemnega pomena, da vse vpletene službe in akterji med seboj aktivno in dobro sodelujemo. Le tako lahko resnično celovito in učinkovito pomagamo, da se nasilje zares naslovi in zaustavi (Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 2014, str. 190).

2. Formulacija problema

Danes vemo, da nasilje predstavlja kršitev osnovnih človekovih pravic, h katerim spadajo pravica do življenja, varnosti, dostojanstva in zaščite pred zlorabo. A nasilje v družini vsekakor je prisotno, njegova razširjenost pa ruši stereotipe in idealizacijo popolne družine. Ker je vseskozi prisotno, ga ne moremo gledati, niti obravnavati kot zgolj problem družbe, temveč situacijo, ki je nenehno prisotna (Bezenšek Lalić, 2009, str. 11). Nasilje v družini obstaja, je tu in treba ga je ustrezno nasloviti, predvsem pa ustrezno reševati, obravnavati in navsezadnje preprečevati. To pa lahko dosežemo z ustreznim naslavljanjem in jasnim sporočilom, da je nasilje, kakršnekoli oblike, vrste ali nianse, nedopustno vedenje.

Nasilje v družini se dotika mnogih sfer, institucij in organizacij družbe. Rešujejo ga različni organi in organizacije, med katerimi smo socialni delavci, če se izrazimo grobo, v prvi bojni liniji. Smo tisti, ki smo dolžni zavarovati žrtev, in hkrati tisti, ki delajo tudi s povzročitelji nasilja. Za reševanje in preprečevanje nasilja potrebujemo celosten pristop številnih institucij, ki v prvi vrsti temeljijo na hitrem ukrepanju. Nasilje je izbira, za katero ni opravičila (Hrovat, 2016, str. 87–88). Hrovat (2016, str. 88) poudarja, kako nevarno je, če žrtve nasilja ne prepoznajo, ga opravičujejo, minimalizirajo in obratno – še posebej nevarno je, če to dela tudi nasilnež.

V teoretičnem delu smo lahko videli, da je statistika ključna pri zbiranju podatkov, a ni nujno točna. Realnih podatkov na tem področju primanjkuje, saj na žalost velik del nasilja še vedno ostane neprijavljenega. Če ponovimo iz teorije to, kar pravijo številni avtorji, organizacije in institucije – dejstvo je, da nasilje v družini ni dovolj dokumentirano, ker na žalost še vedno velikokrat ostaja neprijavljeno. A tam, kjer je prijavljeno, videno in dokumentirano, vidimo, da se reševanje in preprečevanje nasilja v družini dotikata mnogih institucij. To smo lahko videli že v teoretičnem delu, kasneje pa tudi v empiričnem.

Nasilje v družini rešujejo CSD, socialne delavke in socialni delavci, tu pa imamo še policijo, zdravstvene delavce, delavce v vzgoji in izobraževanju in nevladne organizacije. Kako poteka njihovo sodelovanje? Kako konkretno se povezujejo, usklajujejo? Konkretno nas je zanimalo, kako so CSD omejeni v okviru zakonodajnih virov in kako poteka reševanje nasilja v družini v praksi v primerjavi s teorijo. Na to smo si odgovorili s štirimi raziskovalnimi vprašanji, ki so v grobem zajela celoto, kasneje pa še z intervjujema. Raziskovalna vprašanja v magistrskem delu so bila:

Raziskovalna vprašanja

R1: Katere so največje ovire, s katerimi se srečujejo socialne delavke CSD Celje pri zagotavljanju pomoči žrtvam nasilja v družini, zlasti v okviru dela, omejenih virov, zakonodajnega okvirja in splošne birokracije?

R2: Na kakšen način se na CSD Celje vzpostavlja in vzdržuje učinkovito sodelovanje z drugimi deležniki, kot so policija, zdravstveni delavci, delavci v vzgoji in izobraževanju, nevladne organizacije in sodstvo, pri obravnavi nasilja v družini in kakšne so ovire pri sodelovanju?

R3: Kakšni so izzivi CSD Celje pri izvajanju zakonodaje na področju nasilja v družini v praksi?

R4: Kako socialni delavci in socialne delavke CSD Celje ocenjujejo in obravnavajo tveganje za ponovno nasilje v družini ter kakšne preventivne ukrepe izvajajo za zmanjševanje tega tveganja?

3. Metodologija

3.1. Vrsta raziskave

Nasilje v družini je bilo, je in verjetno bo tudi v prihodnosti eno od najbolj raziskovanih polj v naši stroki. Na žalost namreč še vedno ostaja močan družbeni problem. Zato je moja naloga *poizvedovalna* in *izkustvena*, saj sem imela namen odkriti vlogo socialnih delavk na CSD Celje pri obravnavi nasilja v družini in vlogo pri zagotavljanju podpore žrtvam. Raziskava je *kvalitativna*, saj so podatki zbrani v obliki besednih opisov dveh intervjuvank, bolj natančno, dveh socialnih delavk, ki delujeta na področju preprečevanja nasilja v družini in sodelujeta tako z žrtvami nasilja kot s povzročitelji nasilja, ki so se nanašali na zastavljena vprašanja, ter *empirična*, ker se je z intervjuji zbiralo novo, neposredno izkustveno gradivo, s pomočjo katerega sem si odgovorila na zastavljena raziskovalna vprašanja, ki so bila del standardiziranih intervjujev (Mesec, 1998, str. 84–85).

3.2. Teme raziskave

Moje *raziskovalne teme* so bile vloge socialnih delavk pri obravnavi nasilja, vrste intervencij in podpornih storitev CSD Celje, izzivi in ovire CSD Celje in socialnih delavcev, sodelovanje CSD Celje z državnimi organi, zdravstvenimi delavci, policijo, delavci v vzgoji in izobraževanju ter nevladnimi organizaciji in zakonski okvir, znotraj katerih dobro ali manj dobro deluje CSD Celje ter socialni delavci v povezavi z nasiljem v družini.

3.3. Merski instrument in viri podatkov

Za pridobitev empiričnih podatkov sem uporabila dva polstrukturirana poglobljena intervjuja. Vprašanja so bila vnaprej določena. Vir podatkov tako predstavljata intervjuja z dvema socialnima delavkama, ki delujeta na področju obravnavanja in preprečevanja nasilja v družini.

3.4. Populacija in vzorec

Populacijo predstavljata dve socialni delavki, zaposleni na CSD Celje, ki delujeta na področju obravnavanja in preprečevanja nasilja v družini. Vzorec je priročni neslučajnostni, saj gre za izbrani socialni delavki, ki delujeta na centru na specifičnem področju.

3.5. Zbiranje podatkov

Podatke sem zbirala od meseca maja 2024 do meseca julija 2024. V mesecu maju sem sestavila vprašalnika in kontaktirala CSD Celje. Njihovo tajništvo mi je posredovalo kontakt Gabrijele Čoklc, koordinatorice za preprečevanje nasilja v družini na CSD Celje, s katero sva opravili nekoliko daljši telefonski pogovor in se dogovorili za srečanje in v živo 20. junija 2024. Prvotni namen je bil, da se intervjuja opravita v živo, kasneje sem na željo intervjuvanke intervjuja opravila preko e-pošte. Na spoznavnem srečanju 20. junija 2024 sva se po dolgem pogovoru, prvič zaradi večjega nabora podatkov, drugič zaradi časovne komponente, dogovorili, da intervjuja poglobiva in razdeliva na dva sklopa. Na prvega (Priloga Intervju A) je odgovarjala gospa *Gabrijela Čoklc*, na drugega (Priloga Intervju B) gospa *Monika Kmetec*, obe zaposleni na omenjenem centru in obe delujoči na področju preprečevanja in obravnavanja nasilja v družini. Gabrijela Čoklc je dejala, da bi raje in lažje odgovarjali na vprašanja v pisni obliki, zato sva se dogovorili, da mi s sodelavko pošljeta odgovore do 15. julija 2024. Intervjuja sem dobila na e-naslov še pred dogovorjenim rokom.

3.6. Obdelava in analiza podatkov

Podatki so obdelani kvalitativno, prosto sem prepisovala pojme in/ali poimenovanja. Najprej sem kodirala odprto, nato pa je sledilo odnosno in osno kodiranje (Mesec, 1998). Oba intervjuja sem označila s črko – A (Gabrijela Čoklc) in B (Monika Kmetec). Iz intervjuja sem prepisala izjave, jih ustrezno označila z zaporedno črko in številko izjave iz intervjuja. Sledilo je odprto kodiranje, enote le-tega pa so vnesene v tabelo, v kateri so bile vnaprej določene teme. Za konec sem izjavam še določila pojme, ki so združeni v kategorije. Rezultati analize so predstavljeni in strnjeni v poglavje Rezultati, bolj poglobljeno se nahajajo na koncu pod prilogami, spodaj pa so primeri transkripta intervjuja, primer odprtega kodiranja in primer osnega kodiranja.

3.6.1. Primer prepisa intervjuja

Predvsem pomanjkanje časa in kadra, da se bi lahko vsaki žrtvi nasilja bolj individualno posvetili (B13), z njo bolj pogosto opravljali razgovore v okviru storitev, tako bi bilo psihosocialno svetovanje bolj intenzivno (B14). Prav tako manjka oblik pomoči za povzročitelje nasilja (B15). Imamo samo Društvo za nenasilno komunikacijo, ki izvajajo zelo kakovostne storitve (B16).

3.6.2. Primer odprtega kodiranja

Preglednica 1: Primer odprtega kodiranja

A29	<i>... nudenimi oblikami pomoči ...</i>	Oblike pomoči	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči
A30	<i>... skupno načrtovanje pomoči.</i>	Skupno načrtovanje pomoči	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči
A31	<i>Osnova za sodelovanje je Zakon o preprečevanju nasilja v družini.</i>	Zakon o preprečevanju nasilja v družini	Zakonodaja	Sodelovanje
A32	<i>... pravilniki, ki so bili sprejeti na osnovi tega zakona</i>	Pravilniki	Zakonodaja	Sodelovanje
A33	<i>... dolžnost prijavljanja suma nasilja nad otrokom tudi zaposlenim v vzgojno izobraževalnih zavodih.</i>	Dolžnost prijave nasilja	Zakonodaja	Sodelovanje
A34	<i>... najbolj pomembno, da to zakonsko določila poznajo.</i>	Zakonska določila	Zakonodaja	Sodelovanje
A35	<i>... po njem delujejo vsi zaposleni v šolstvu.</i>	Delovanje strokovnih delavcev	Delo vzgojno – izobraževalnih zavodov	Sodelovanje
A36	<i>Pravilnik o obravnavi nasilja v vzgojno-izobraževalnih zavodih.</i>	Pravilnik	Zakonodaja	Sodelovanje

3.6.3. Primer osnega kodiranja

Podpora lokalnega okolja in državnih organov

- Izvedbe različnih izobraževanj (A1)
- Financiranje izobraževanj, s strani različnih ministrstev (A2)
- Izobraževanja in vsebine s področja nasilja v družini (A3)

Obravnavanje in reševanje primerov nasilja v družini

Center za socialno delo

- Nasilje nad otroki (A4)
- Ogroženost otrok (A5)
- Postopek zaščite starejših in invalidnih (A6)

4. Rezultati

V tem delu predstavljam pridobljene odgovore oz. rezultate raziskave, ki sem jih ločila po predmetih evalvacije. Pod posamezno evalvacijo sem navedla posamezno raziskovalno vprašanje, na katero sem s postavljenimi vprašanji socialnim delavkam odgovarjala. Podprla sem jih z izjavami svojih dveh sogovornic.

4.1. Evalvacija ovir: Ovire, s katerimi se srečujejo socialne delavke Centra za socialno delo Celje pri reševanju nasilja

Katere so največji ovire, s katerimi se srečujejo socialne delavke CSD Celje pri zagotavljanju pomoči žrtvam nasilja v družini, zlasti v okviru dela, omejenih virov, zakonodajnega okvirja in splošne birokracije?

Prepoznavnost socialnega dela

Socialne delavke smo prve, ki zaznavamo, prepoznavamo, ukrepamo, rešujemo in blažimo posledice družinskega nasilja. Kljub temu pa, kot sta poudarili tudi naši sogovornici, naša vloga ni zadostno cenjena oz. prepoznana.

»Vloga socialnih delavcev ni dovolj prepoznana, še manj pa cenjena« (A110), »Menim, da naša vloga ni dovolj prepoznana in cenjena« (B86). Med prvimi ovirami, ki jih gre torej izpostaviti, je, da ima naše delo v povezavi z obravnavanjem družinskega nasilja celo negativno konotacijo: »V veliki večini primerov je prepoznana v negativnem smislu« (A111).

Pomanjkanje časa, kadra in ustreznih prilagoditev

Nadalje sta moji sogovornici izpostavili, da je najbolj problematično in daleč največja ovira pomanjkanje časa in kadra: »Pomanjkanje časa in kadra, da se bi lahko vsaki žrtvi nasilja bolj individualno posvetili« (B13) ter »Definitivno bi potrebovali več svetovalk/svetovalcev, ki bi izvajali psihosocialno svetovanje za žrtve nasilja« (B11). Enako nam je povedala intervjuvanka A: »Na centrih za socialno delo bi potrebovali več strokovnih delavcev na področju obravnave nasilja v družini« (A112).

Obe sta spregovorili o tem, da so trenutne socialne delavke, ki so zaposlene, torej strokovni delavci na centru, »preobremenjeni in je prisotna kadrovska podhranjenost« (A113). Kadrovska podhranjenost navsezadnje vpliva na sodelovanje z drugimi deležniki,

najbolj pa vpliva na žrtve: *»Na sodelovanje pa vpliva tudi kadrovska podhranjenost in pogoste menjave delavcev, ki obravnavajo konkretne primere nasilja v družini«* (A83). Posledica menjav in kadrovske podhranjenosti je tudi ta, da *»na takšen način lahko pride do nezadostnega pretoka informacij in drugih pomanjkljivosti pri obravnavi nasilja«* (A84).

Sogovornica intervjuja A je še poudarila, da bi se morala okrepiti pravna služba, predvsem in tudi z namenom varovanja otrok *»bi se morala na centrih za socialno delo okrepiti pravna služba«* (A114), ki bi bila zadolžena *»za postopke na sodišču in za varovanje otrokovih koristi pred sodiščem«* (A115). Ista sogovornica je še dodala, da bi potrebovali več, četudi laičnih delavcev, vse z namenom nudenja konkretnih oblik pomoči.

Sogovornica v intervjuju B je še poudarila, da si želi, da bi imeli možnost, da bi imeli z žrtvami več razgovorov in da bi bili le-ti bolj intenzivni: *»bolj pogosto opravljali razgovore v okviru storitev, tako bi bilo psihosocialno svetovanje bolj intenzivno«* (B14).

Vemo tudi, da se socialni delavci ne ukvarjamo le z žrtvami nasilja, temveč tudi s povzročitelji. In medtem ko imamo marsikatero obliko pomoči za žrtve nasilja, *»manjka oblik pomoči za povzročitelje nasilja«* (B15).

Sogovornica v intervjuju B je še poudarila, da moramo biti pozorni na različne posameznike in skupine žrtev – le-ti se med seboj razlikujejo: *»Potrebovali bi varne hiše in krizne centre, ki bi bili prilagojeni gibalno oviranim osebam oziroma starejšim osebam, ki že pri vsakodnevnom življenju potrebujejo pomoč in podporo druge osebe«* (B12).

Prostorska stiska

V primeru prepovedi približevanja in resne ogroženosti sem skozi teorijo pisala o tem, da je za žrtve nasilja možen odhod v krizne centre in varne hiše. Kot mi je pojasnila moja sogovornica iz intervjuja B, se *»za odhod v krizne centre in varne hiše odločajo žrtve nasilja, ki nimajo nobene socialne mreže«* (B8), kar z drugimi besedami pomeni, da nimajo nikogar, ki bi jim nudil zatočišče, podporo in *»predvsem možnost umika v varno okolje«* (B9).

Navsezadnje pa težavo predstavlja, kar je izjemno žalostno, prezasedenost kriznega centra, tudi varnih hiš: *»... sem morala žrtev nasilja zaradi zasedenosti kriznega centra nameščati v krizni center na popolnoma drugi konec Slovenije«* (B10).

Zdravstveni delavci

V teoretičnem delu smo lahko videli, da so tudi zdravstveni delavci tisti, ki so mnogokrat med prvimi, ki zaznavajo sume nasilja v družini. Bodisi na odrasli osebi bodisi na otroku. Lahko so tisti, ki prvi kontaktirajo CSD ali policijo, obstajajo pa izzivi, ki se dotikajo sodelovanja z njimi. Največji izziv sodelovanja z zdravstvenimi delavci je, kot je poudarila sogovornica iz intervjuja A, *»motivirati in vzpodbuditi zdravnike za sodelovanje na multidisciplinarnih timih«* (A46).

Velikokrat je izziv tudi, ker se zdravniki ne odzivajo *»vabilu na multidisciplinarni tim«* (A48), ki je sklican z namenom, da se izdela ocena ogroženosti in načrt pomoči žrtvam nasilja. Socialne delavke se zavedajo njihovega pomena v sklopu enačbe, *»z njihovo pomočjo nudimo strokovno in učinkovito podporo žrtvam nasilja«* (A47).

A zdravniki za svojo neudeležbo *»kot razlog navedejo prezasedenost z delom v ambulantni«* (A51). Sogovornica iz intervjuja A je poudarila, da je sodelovanje vsekakor boljše, ko gre za ugotavljanje ogroženosti otrok ali sum nasilja nad otrokom. Posledično na *»timske sestanke vabimo pediatre«* (A53).

Timsko koherentno delo

Ker so v obravnavanje, reševanje in preventivo pred nasiljem v družini vpletene različne institucije in organi, strokovnjaki iz različnih strok in seveda različnih delovnih polj, je *»največji izziv timsko delo, kjer bi delo resnično potekalo na način, kot ga določa«* (A68). Zgodí se tudi, da vsaka stroka vleče na svoje polje: *»Neskladja največkrat, če je le mogoče, strokovni delavci poskušajo rešiti z osebnim pristopom in s pogovorom«* (A69), *»Velikokrat se namreč v praksi izkaže, da imamo različna pričakovanja drug do drugega«* (A72).

Redna srečanja in timsko koherentno delo so izjemnega pomena: *»V kolikor so srečanja redna in se jih udeležujejo pristojni za obravnavo nasilja, je tudi sodelovanje boljše«* (A82). Na rednih srečanjih, kjer so vpleteni vsi, ki se borijo proti nasilju, *»obravnavamo aktualno problematiko«* (A77) in si *»izmenjamo informacije, podelimo izkušnje, rešujemo morebitne konkretne težave, na katere smo naleteli tekom obravnave«* (A78).

Sogovornica iz intervjuja A še poudarja, da se vseeno vsi deležniki, tisti, ki so odgovorni za obravnavanje in ukrepanje pri nasilju v družini, *»v primeru, da je potrebno takojšnje obveščanje in vključitev v reševanje težav, poskušamo odzvati čim prej in čim bolj aktivno«* (A74), trditev je podprla s *»primerom medijske izpostavljenosti v primeru medvrstniškega*

nasilja (A75), ko smo sklicali skupni delovno-izobraževalni sestanek z vsemi vpletenimi deležniki (policija, šolstvo, sociala)» (A76).

Ne smemo pozabiti zajeti še ovire nepoznavanja pristojnosti organa, nerealna pričakovanja in veliko potrebo po usklajenosti delovanja: *»Potrebna pa je tudi velika angažiranost koordinatorja za preprečevanja nasilja ali pomočnika direktorja za organizacijo delovnih srečanj z vsemi deležniki« (A81).*

Delo z žrtvami

Še največji izziv, po mojem mnenju in tudi po mnenju mojih sogovornic, ostaja, ko in če žrtve nasilje enačijo z ljubeznijo. Kot poudarja sogovornica iz intervjuja B, so žrtve včasih *»sprva pripravljene na prvi razgovor« (B44), »potem pa se sodelovanje prekine« (B45).* Zakaj? Iz prej omenjenega razloga: *»Veliko jih je nekritičnih do nasilnega odnosa« (B46), »ne prepoznajo negativnih posledic, ki jih vztrajanje v nasilnem odnosu pusti« (B47), »minimalizirajo nasilje« (B49).*

Še največji izziv je, da žrtev nasilja sploh ne prepozna, *»ne prepozna negativne posledice zanjo« (B63),* zato je izziv socialnih delavk, kako žrtev skupaj *»z našo pomočjo pride do uvida« (B64)* in *»začne načrtovati odhod iz nasilnega odnosa« (B65).* Prav slednje pa je lahko za žrtve najbolj naporno, saj so *»navajene živeti v nasilnem odnosu« (B67), »nasilni odnos minimalizirajo« (B68)* in *»ga doživljajo kot popolnoma normalnega« (B69).*

Vsekakor pa je daleč najpogostejši razlog, zakaj žrtve ostajajo v primežu nasilja, finančna odvisnost. *»Vztrajajo zaradi tega, ker so velikokrat odvisne od povzročitelja, tako finančno kot bivanjsko« (B48).* Zaradi podrejenega položaja, naj si bo materialno, bivanjsko ali psihološko, *»vsako spremembo je potrebno tehtno in natančno načrtovati« (B71).* To pa ni proces, ki bi se zgodil iz danes na jutri, kot je poudarila moja sogovornica: *»To je dolgoročno in večletno delo z žrtvijo nasilja« (B72).*

Četudi je res, da imajo žrtve včasih podporo in pomoč v domačem okolju ali v svoji socialni mreži, *»se tudi ustrašijo nadaljnjih postopkov, ki jih s sabo prinese prijava nasilja na policijski postaji ali pri nas na centru« (B51).* Včasih je še vedno prisotno upanje: *»Mislijo, da se bodo povzročitelji sedaj, ko so podale prijavo, spremenili« (B52)* in da *»ne bo več prihajalo do nasilja z njihove strani« (B53).*

Dejstvo je, da strokovni delavci, v našem primeru CSD in socialne delavke, *»žrtve ne moremo prisiliti, da sprejme našo pomoč« (B57).* *»Naša naloga v takih primerih je, da z žrtvijo nasilja vzpostavimo delovni odnos« (B58), »žrtev motiviramo« (B59)* in *»preko*

delovnega odnosa poskušamo priti do uvida žrtve v resnost situacije» (B60) ter »kasnejše podaje prijave na policijo« (B61).

Še najtežje pa je, če je žrtev nasilja v družini otrok, kar navadno tudi je, četudi je le opazovalec. *»Otroci zelo težko včasih spregovorijo o nasilju v družini« (B73), »specifika je tukaj spolno nasilje oz. spolne zlorabe« (B74). Otroke je tudi strah, da bodo odvzeti staršem: »Bojijo se, da če bodo spregovorili o nasilju, bodo morali iti stran od družine« (B75). »Velikokrat branijo starše« (B76) in »ne želijo povedati po resnici« (B77), saj »se bojijo odziva starša, zoper katerega so navedli izvajanje nasilja« (B78).*

4.2. Evalvacija sodelovanja: Sodelovanje socialnih delavk Centra za socialno delo Celje z ostalimi deležniki

Na kakšen način se na CSD Celje vzpostavlja in vzdržuje učinkovito sodelovanje z drugimi deležniki, kot so policija, zdravstveni delavci, delavci v vzgoji in izobraževanju, nevladne organizacije in sodstvo, pri obravnavi nasilja v družini ter kakšne so ovire pri sodelovanju?

V reševanje nasilja v družini, kot sem predvidevala in kot je bilo razvidno že iz teorije, so vpleteni različni akterji – v prvi vrsti socialni delavci, potem pa sledijo še policija, zdravstveni delavci, delavci v vzgoji in izobraževanju, nevladne organizacije in sodstvo. Tukaj so še drugi, na državni ravni ali pa v okolju, ki razrešujejo primere.

Naša sogovornica iz intervjuja B, Monika Kmetec, je povedala, da je *»največ virov pomoči za žrtev nasilja seveda v večjih mestih« (B1).* Ista sogovornica je pohvalila še dobro sodelovanje z vsemi institucijami: *»Na našem centru zelo dobro sodelujemo z zunanjimi institucijami« (B79). »Enkrat letno organiziramo tudi lokalna srečanja s policijo, šolskimi svetovalnimi delavci« (A70). Na slednjih obravnavajo najrazličnejše teme, na delovnih srečanjih pa »predstavimo naše področje dela in pristojnosti ter pooblastila (A71).*

Sodelovanje z ministrstvi in z drugimi državnimi organi

Če si naprej pogledamo sodelovanje, ki ga ima CSD Celje na državni ravni, smo v intervjuju A izvedeli, da tu sodelovanje poteka predvsem preko različnih izobraževanj: *»Od državnih organov prejemamo največ podpore z izvedbami različnih izobraževanj« (A1), »ki jih organizirajo in financirajo različna ministrstva« (A2).*

Gabrijela Čoklc je v intervjuju dejala, da so na *»izobraževanjih predstavljene vsebine s področja nasilja v družini«* (A3), ki so pomembne predvsem zato, ker zajemajo tudi in predvsem *»najbolj ranljive skupine, in sicer nasilje nad otroki«* (A4) in *»ugotavljanja ogroženosti otrok«* (A5) ter *»postopkov njihove zaščite nasilja in nasilja nad starejšimi ter invalidi«* (A6).

Eden najpomembnejših vidikov tovrstnih izobraževanj, kar je bilo izpostavljeno v intervjuju A, je dejstvo, da so ta izobraževanja namenjena vsem delavcem, ki so vpleteni v reševanje nasilja v družini: *»predstavljene vsebine zajemajo različne vidike obravnave žrtev nasilja«* (A7), konkretno *»policije, centrov za socialno delo, vzgojno izobraževalnih institucij, zdravstva, nevladnih organizacij, saj so tako strokovni delavci seznanjeni s pristojnostmi, nalogami in pooblastili, ki jih imajo pri svojem delu«* (A8).

Enako poudarja sogovornica iz intervjuja B, ki pravi, da imajo na CSD Celje *»... vsako leto izobraževanja iz področja nasilja v družini«* (B42). Imajo tudi možnost *»se udeleževati izobraževanj, ki jih organizirajo zunanje institucije«* (B43). Socialni delavki se to zdi izjemno pomembno, saj se *»dinamike nasilnih odnosov iz leta v leto spreminjajo«* (B40). *Na vsake toliko časa je dobro, da se obnovi znanje iz tega področja«* (B41).

Sodelovanje s policijo

Sodelovanje policije in CSD poteka na več ravneh in obojestransko. Slednje nam je potrdila tudi naša sogovornica v intervjuju A: *»Sodelovanje s policijo poteka najprej v smeri obveščanja o sumu nasilja v družini«* (A9). Kaj točno pa pomeni, da *»obveščanje poteka obojestransko«* (A10)?

Dobili smo odgovor, da je to takrat, ko *»strokovni delavec centra za socialno prejme informacijo o sumu nasilja v družini«* (A11), natančneje, torej socialni delavec, ki je zaposlen na CSD, je o tem *»dolžan obvestiti policijo«* (A12), enako pa velja za policijo in policiste.

Policija je *»dolžna obvestiti center za socialno delo«* (A13), ko je prejeta kakršna koli prijava nasilja v družini. V delovnem času CSD je naloga policije, da *»obvešča strokovnega delavca na krajevno pristojni CSD«* (A15), *»izven poslovnega časa pa policija obvešča interventno službo«* (A16).

Interventna služba CSD Celje ne pokriva le mesta Celje, temveč še ostala krajevna območja enot: *»CSD Šmarje pri Jelšah, Šentjur pri Celju, Slovenske Konjice, Laško«* (A17). Ko je govora o sodelovanju s policijo, je treba poudariti, da letno s CSD Celje obravnavajo več primerov: *»Vključujemo v obravnavo približno 150 primerov«* (A18).

Največ, je povedala naša sogovornica, so jih obravnavali kar 300 primerov v enem letu. Naloge, ki so zajete v okviru interventne službe, so *»pomoč žrtvam nasilja, ko je izrečen ukrep prepovedi približevanja«* (A21), *»zaščita otrok, ki so žrtve nasilja ali ostanejo brez staršev oziroma skrbnikov«* (A22), *»pomoč pri urejanju namestitve v varno okolje (varna hiša ali krizni centri za mlade)«* (A23), *»pomoč starejšim osebam, ki so potrebne pomoči zaradi svojega slabega psihofizičnega stanja«* (A24) ter *»vključevanje v obravnavo mladoletnih tujcev brez spremstva«* (A25).

CSD Celje in policija sodelujejo tudi na sestankih. S *»policisti sodelujemo na multidisciplinarnih timskih sestankih«* (A26), namen le-teh pa je *»izmenjava informacij o nasilju, ki ga doživlja žrtev nasilja«* (A27), *»seznanitev z dosedanjimi obravnavami«* (A28) in *»nudenimi oblikami pomoči«* (A29) ter *»skupno načrtovanje pomoči«* (A30).

Tudi v intervjuju B smo dobili potrditev, da se multidisciplinarni sestanki in timi skličejo velikokrat in iz številnih razlogov: *»V bolj specifičnih primerih skličemo multidisciplinarni tim«* (B80) in kot je poudarila tudi sogovornica iz intervjuja B, njihov namen je *»skupno načrtovanje pomoči žrtvi nasilja«* (B81).

Sodelovanje z nevladnimi organizacijami

Ob pisanju magistrskega dela sem odkrila, da imajo nevladne organizacije velik pomen, ko je govora o iskanju pomoči in ozaveščanju žrtev, kar je potrdila tudi sogovornica iz intervjuja B: *»Nevladne organizacije imajo veliko oblik pomoči za žrtve nasilja«* (B2). Posebej dve nevladni organizaciji pa imata v našem prostoru izjemen pomen za žrtve nasilja. Od Društva za nenasilno komunikacijo in Društva SOS telefon za ženske in otroke žrtve nasilja sem črpala številne informacije tekom pisanja teorije.

Več kot očitno pa ne razpolagata zgolj s teoretičnim delovanjem, temveč sta ti dve nevladni organizaciji močno prisotni tudi v praksi. Slednje je potrdila tudi naša sogovornica v intervjuju A, ki je sicer dejala, da *»v našem okolju nimamo velikega števila nevladnih organizacij«* (A55), a je poudarila, da tudi na CSD Celje sodelujejo prav z omenjenima nevladnima organizacijama: *»V procesih pomoči in zaščite žrtev nasilja največ sodelujemo z Društvom za nenasilno komunikacijo in Društvom SOS telefon za ženske in otroke žrtve nasilja«* (A56).

Podobno kot pri policiji pa se tudi z nevladnimi organizacijami srečujejo na multidisciplinarnih timih: *»Sodelovanje največkrat poteka na način sodelovanja predstavnika*

NVO na multidisciplinarnih timih» (A57), »v kolikor je žrtev nasilja že vključena v njihove programe pomoči ali pa strokovni delavec presodi, da bi bila potrebna vključitev« (A58).

CSD Celje z omenjenima nevladnima organizacijama tudi načrtuje in izvaja izobraževanja: *»skupaj načrtujemo in izvedemo izobraževanje za strokovne delavce« (A59), »sodelujemo pri izvajanju projektov ozaveščanja javnosti o preprečevanju nasilja v družini« (A60). »S svetovalci omenjenih nevladnih društev se tudi osebno srečamo« (A61).* Sogovornica iz intervjuja B je poudarila, da je treba omeniti še eno nevladno organizacijo, ki močno sodeluje s CSD Celje: *»Na našem centru deluje Skupina Moč, ki je namenjena ženskam žrtvam nasilja z namenom opolnomočenja po tem, ko so zapustile nasilen odnos, bodisi zbirajo pogum in moč za odhod iz nasilnega odnosa« (B3).* Sogovornica iz intervjuja A pa je izpostavila še *»dobro sodelovanje s strokovnjaki, ki so zaposleni na Centrih za duševno zdravje otrok in mladine« (A54).*

Sodelovanje s sodišči

Socialni delavci na CSD so po zakonu dolžni poročati sodišču, ko obravnavajo nasilje v družini, kar pa se povezuje tudi z delom policije, ne zgolj sodstva. *»Strokovni delavci na centrih za socialno delo smo dolžni sodišču poročati o obravnavi nasilja v družini« (A64), »za poročila ali mnenja zaproša policija ali sodišče« (A65).*

»Glede na to, da je sodstvo neodvisna veja oblasti, se s sodniki srečamo samo na skupnih izobraževanjih« (A62), kar je bilo pogostejše, kot pove sogovornica v intervjuju A: *»Ko je bila sprejeta kakšna zakonska sprememba, ki je prinašala novosti in je vplivala na delo zaposlenih na policiji, sodišču in centru za socialno delo« (A63).*

V praksi navsezadnje to pomeni, da so socialni delavci srečujejo in povezujejo s sodišči tudi, ko potekajo obravnave in, podobno kot pri policiji in nevladnih organizacijah, ko imajo srečanja, četudi si le-ta s prej omenjenimi niso podobna: *»Strokovni delavci smo vabljeni tudi na naroke, ki jih razpiše sodišče« (A66). »Izvedli smo že tudi lokalna srečanja s sodniki družinskega sodišča, ki so bila namenjena predvsem izmenjavi vprašanj, ki nastanejo v zvezi s postopki, ne pa reševanju konkretnih primerov obravnave nasilja v družini« (A67).*

4.3. Evalvacija izzivov: Izzivi, s katerimi se srečujejo socialne delavke Centra za socialno delo Celje pri izvajanju zakonodaje na področju nasilja v družini

Kakšni so izzivi CSD Celje pri izvajanju zakonodaje na področju nasilja v družini v praksi?

Zakonski okvir, zakone in pravilnike, ki se dotikajo nasilja v družini, reševanje nasilja, obravnavo in preventivo pred nasilnim dejanjem sem zajela v teoretičnem delu. Vsekakor pa se zavedamo, da sta teorija in zakon eno, izvajanje v praksi drugo. Še najbolj od vsega me je zato zanimalo, kako se zakonodaja izvaja v praksi, kako preko nje dejansko delujejo socialne delavke in ali imajo zaradi zakonodaje kakšne izzive, ali jim dobro služi, ali so še možne izboljšave.

Zakonska podlaga za delovanje in preprečevanje nasilja v družini

Prva sogovornica mi je v intervjuju A potrdila, da je osnova za sodelovanje na tem področju *»Zakon o preprečevanju nasilja v družini«* (A31) in *»pravilniki, ki so bili sprejeti na osnovi tega zakona«* (A32). Poudarila je, da ZPND določa *»dolžnost prijavljanja suma nasilja nad otrokom tudi zaposlenim v vzgojno izobraževalnih zavodih«* (A33). Slednje je pomembno, da poznajo predvsem vsi, ki delujejo v vzgoji in izobraževanju.

K temu pritrjuje tudi sogovornica iz intervjuja B, ki je dejala, da ko gre za odraslo žrtev, *»je naše vodilo Zakon o preprečevanju nasilja v družini«* (B34). *»Določila tega zakona nudijo žrtvi nasilja dovolj veliko zaščito«* (B35). Sem spadajo predvsem določene pravice, kot so *»pravica do brezplačne pravne pomoči, prepustitev stanovanja v skupno rabo, spremljevalec žrtve, pravica žrtve do zagovornika, so priznane žrtvam nasilja«* (B36).

Nadalje je ista sogovornica poudarila pomen pravilnika *»o obravnavi nasilja v vzgojno-izobraževalnih zavodih«* (A36), ki je *»določil oziroma opredelil tudi ravnanja zaposlenih v vzgojno-izobraževalnih zavodih«* (A37) *»ob zaznavi nasilja nad otrokom ter določil način sodelovanja«* (A38).

CSD je v postopkih obravnave nasilja tisti, ki izvaja koordinacijo medsebojnega delovanja med vsemi deležniki, *»ki obravnavajo žrtev nasilja (policija, šolstvo, zdravstvo, NVO)«* (A44). *»Ravnanja strokovnih delavcev na centrih za socialno delo so opredeljena v Pravilniku sodelovanja organov in delovanja centrov za socialno delo«* (A39) in *»regijskih služb pri obravnavi nasilja«* (A40). Sogovornica je še poudarila, da pri obravnavi konkretnih

primerov nasilja v družini *»upoštevamo zakonska določila«* (A41) in *»izvajamo naloge po zakonu«* (A42).

Sogovornica iz intervjuja B je dejala, da je *»trenutni zakonodajni okvir dober in učinkovit za obravnavo nasilja v družini«* (B27). Zakaj? Ker jim *»omogoča pravico do brezplačne pravne pomoči, dodatne delovne dni, prepustitev stanovanja njim v rabo itd.«* (B28).

Vsekakor pa čutijo tudi določene omejitve, ki jih držijo nazaj: *»... pri multidisciplinarnem načrtovanju pomoči žrtvi nasilja najbolj omejujejo predpisi s strani policije«* (B37), denimo, *»kadar povzročitelj konstantno krši ukrep prepovedi približevanja«* (B38). Sogovornica je dejala, da se *»sankcije za kršitve ne realizirajo, kot so zapisane v zakonu«* (B39).

Sogovornica iz intervjuja B je še poudarila, da birokracija in birokratski postopki socialnih delavcev ne smejo omejevati; *»ne smejo omejevati, ne smejo vplivati na kakovost nudenja pomoči žrtvi nasilja«* (B17). Slednja sogovornica je še poudarila, da morajo biti socialni delavci na centru tisti, ki nudijo žrtvi *»psihosocialno podporo in pomoč«* (B18), *»smo ji v oporo, ko mora iti čez težke birokratske postopke«* (B19). *»Skozi svetovanje jo poskusimo opolnomočiti«* (B20), da si *»z odhodom iz nasilnega odnosa prične postopoma ustvarjati novo življenje«* (B21).

Dolgotrajni postopki za žrtve nasilja

Vsekakor pa so izzivi v okviru zakonodaje, pri čemer so dolgotrajni postopki eden izmed največjih izzivov. Nadalje, *»neklasične žrtve nasilja niso sploh prepoznane kot žrtve nasilja in jim ni nudena potrebna zaščita«* (B23). Konkretno *»s strani policije dobijo večkrat sporočilo, da lahko intervenirajo samo, ko se bo nekaj zgodilo«* (B24). *»To žrtev pogosto pahne v obup«* (B25) in *»zaradi neučinkovitosti zunanjih institucij še vedno ostaja v nasilnem odnosu«* (B26).

Kompleksni primeri nasilja v družini

Kako odreagirajo socialni delavci na CSD, kadar gre za res kompleksne primere nasilja v družini? Kakšni so postopki takrat in ali so drugačni napram ostalim, *»je potrebno načrtovati pomoč za žrtev nasilja zelo natančno in na več vidikih njenega življenja«* (B30)? Sogovornica iz intervjuja B je navedla tudi primer takšnega načrtovanja in kdaj do njega pride: *»Recimo, ko povzročitelj nasilja ves čas krši ukrep prepovedi približevanja«* (B31) ali pa *»ko se žrtev*

nasilja sama ogroža na način» (B32). Seveda pa obstaja tudi skrajnost, do katere pride in kakor poudarja sogovornica iz intervjuja B, ko denimo žrtev izda tajnost lokacije varovanega okolja.

4.4. Evalvacija ocene tveganja: Ocenjevanje in obravnavanje tveganja socialnih delavk Centra za socialno delo Celje za ponovno nasilje v družini

Kako socialni delavci in socialne delavke CSD Celje ocenjujejo in obravnavajo tveganje za ponovno nasilje v družini ter kakšne preventivne ukrepe izvajajo za zmanjševanje tega tveganja?

Ocena tveganja

Ocena tveganja za ponovitev nasilja vsebuje številne kriterije. Ocena za socialne delavce ni vedno enostavna, vsebuje pa *»svetovanje in pogovarjanje, individualno načrtovanje, upravljanje s tveganji, zagotavljanje drugih storitev«* (A85). Razlikuje se od vsakega primera, saj se posamezniki, družine med seboj razlikujejo, prav tako pa samo nasilje, oblike nasilja in njegove nianse.

Ocena tveganja je tako, kot sta mi zaupali moji sogovornici, odvisna od *»začetne ocene ogroženosti«* (A87), *»pripravljenosti uporabnikov za vključitev v strokovne oblike pomoči«* (A88), od *»morebitnih novih nasilnih ravnanj«* (A89), *»pridobljenih informacij s strani drugih organov«* (A90), *»narejenega načrta pomoči«* (A91).

Kriteriji ocene tveganja

Socialni delavci pri oceni tveganja uporabljajo številne kriterije: *»obstoječe informacije o družini, dinamiki odnosa, dinamiki nasilja, zgodovina nasilja, trajanje, pogostost, intenziteta«* (A93), *»informacije o nasilju«* (A94), *»sprejemanje osebne odgovornosti povzročitelja za svoja nasilna vedenja«* (A95), *»pripravljeno za sodelovanje z institucijami«* (A96), *»motiviranost za spremembe«* (A97), *»spoštovanje ukrepov, ki so bili izrečeni za varnost žrtve nasilja«* (A98), *»tudi sodelovanje in pripravljenost žrtve nasilja pri sprejemanju pomoči«* (A99), *»aktivno sodelovanje žrtve pri izdelavi načrta pomoči«* (A100), *»vključitev žrtve nasilja v osebno pomoč, ali psihosocialno svetovanje«* (A101), *»sposobnost žrtve nasilja, da zaščiti svoje mladoletne otroke«* (A102).

Preventivni ukrepi

Preventivni ukrepi so oblika strokovne pomoči in nudenje pomoči ter *»podpore pri urejanju življenja po nasilnem dogodku«* (A103). Preventivni ukrepi morajo biti sprejeti tudi in predvsem, ko je govora o zaščiti otrok in tega starš ni sposoben: *»Kadar so tukaj mladoletni otroci in jih žrtev nasilja ne zaščiti«* (B54), *»jih zaščiti center v okviru ukrepov za varstvo koristi otroka«* (B55) – *»odvzem otroka in namestitev v varno okolje (krizni center, rejniška družina ...)«* (B56).

5. Razprava

Obravnavanje družinskega nasilja je izjemno delikatno polje, ki je prepleteno s številnimi sistemi – socialnim, sodnim, šolskim in zdravstvenim, pri čemer je treba upoštevati številne zakone, predpise, pravilnike, zakonodajo in postopke, da lahko zagotovimo uspešno delovanje in razreševanje, predvsem pa zaščito uporabnikov (Drole in Gantar, 2008, str. 288). Na začetku sem zapisala, da naj bi bila družina tisti prostor, ki pooseblja na fizičnem, simbolnem in čustvenem nivoju varnost, prostor, kjer se počutimo sprejeto in ljubljeno, a velikokrat je vse prej kot to (Palaić, 2012, str. 101). Družinskega nasilja, ki se pojavlja v mnogih oblikah, niansah in navadno za štirimi stenami, ni vedno lahko prepoznati, še manj lahko pa obravnavati. Uspešnost razreševanja nasilja je močno odvisna od samega naslavljanja nasilja in celostne obravnave (Prislan, Svetič, Mihelič in Lobnikar, 2022, str. 107).

CSD in socialni delavci imamo tu seveda ogromen vpliv in nalogo. Prvi moramo prepoznavati nasilje, ga obravnavati, biti podpora žrtvam, hkrati pa se ukvarjati tudi s tistim, ki nasilje izvaja. Morda se nam tudi zdi, da je danes družinsko nasilje prejelo dovolj pozornosti in skrbi, imamo varne hiše, materinske domove, institucije in organizacije, ki obravnavajo nasilje v družinah in delujejo na vseh ravneh. Pa vendar podatki in študije, ki jih danes imamo, kažejo, da je nasilje v družini še vedno pereča problematika, ki jo moramo še naslavljalati, predvsem pa reševati na sistemski ravni (Žakelj, 2014, str. 544). Treba je še poudariti, da, četudi danes vemo, da je nasilje nad ženskami nesprejemljivo in da prepoznavamo problem nasilja nad ženskami, še vedno nimamo enotno sprejete definicije, kaj nasilje nad ženskami v zasebni sferi je (Leskošek idr., 2013, str. 8).

Ker je družinsko nasilje še vedno velik problem družbe, ker ga še vedno spremljajo številni izzivi, me je zanimalo vse zgoraj omenjeno. Kaj nam kažejo statistični podatki? Statistiki ne bi smeli preveč zaupati. Uradna statistika na področju nasilja v družini je pomanjkljiva, nezadostna in posledično nezanesljiva. Statistika beleži prijavljena kazniva dejanja, ne pa tudi skritih in prikritih (Leskošek idr., 2013, str. 75).

Kakšno zakonodajo imamo s področja nasilja v družini, predvsem za reševanje in obravnavanje nasilja, kakšne konkretne vloge in načini pomoči so na voljo žrtvam, kakšna je vloga socialnih delavcev na CSD? Vse to sem zajela v teoretičnem delu, a vemo, da je v življenju velikokrat tako, da se teorija razlikuje od prakse in praktičnega dela. Zato sem v empiričnem delu želela raziskati, kako se zakonodaja odraža v praksi, kje so pozitivne plati, kje so morda prisotni zapleti. Močno me je zanimalo, kako izgleda in je videti obravnava nasilja v praksi, kako so zaščitene žrtve in kako konkretno pomoč poteka v praksi. Predvsem

pa me je zanimalo, kako socialne delavke na CSD gledajo na vse to in kako doživljajo vse omenjeno pri izvajanju svojega dela in nudenju pomoči. Pri tem bi rada poudarila še nekaj, kar so poudarjale predvsem avtorice Leskošek idr. (2013), in sicer, da premnogokrat, ko govorimo o nasilju nad ženskami v povezavi s partnerskimi odnosi, še vedno uporabljamo zakamuflirane termine. Denimo vse termine, ki sem jih tudi sama uporabljala tekom pisanja te naloge – nasilje v družini, nasilje med partnerjema ali nasilje v družini. Dejstvo je, da so še vedno moški tisti, ki najpogosteje izvajajo nasilje nad ženskami, dodatno vsi podatki kažejo, da se to dogaja zaradi neenakomerne, bodisi fizične ali ekonomske moči (Leskošek idr., 2013, str. 9).

Zato sem si zaradi bližine izbrala CSD Celje, za namen svoje raziskave pa dobila dve socialni delavki, ki neposredno delujeta na področju reševanja nasilja v družini. V magistrskem delu sem se osredotočila na štiri glavne in ključne točke – ovire, s katerimi se srečujejo socialne delavke CSD Celje pri reševanju nasilja; sodelovanje socialnih delavk CSD Celje z ostalimi deležniki; izzivi, s katerimi se srečujejo socialne delavke CSD Celje pri izvajanju zakonodaje na področju nasilja v družini; ter ocenjevanje in obravnavanje tveganja socialnih delavk CSD Celje za ponovno nasilje v družini. Kot smo videli, se na mnogih področjih praksa usklajuje s teorijo – predvsem področje zakonodaje in oblik pomoči, ki so na voljo žrtvam, velikokrat pa še vedno naletimo na izzive, ki se dotikajo predvsem dela z žrtvijo, mnogokrat pa se izzivi dotikajo predvsem kadrovske stiske in kadrovskega manka.

Glavne ovire, s katerimi se soočata moji sogovornici, socialni delavki, ki sta zaposleni na CSD Celje in delujeta z žrtvami nasilja, so pomanjkanje prepoznavnosti socialnega dela, pomanjkanje časa, kadra in ustreznih prilagoditev, prostorska stiska, ki v praksi pomeni, da konkretne žrtve nimajo kam nastaniti v primeru ogrožene varnosti. Največjo oviro predstavljajo tudi zdravstveni delavci, s katerimi je mnogokrat oteženo sodelovanje kljub temu, da so zelo pomembni, celo ključen člen pri obravnavi, predvsem pa zaznavanju nasilja. Pri ovirah smo tako naleteli še na timsko koherentno delo, ki ne poteka vedno nemoteno, predvsem pa, in to je ključno, delo z žrtvami, kjer največji problem predstavlja dejstvo, da nasilja mnogokrat ne opazijo, ga opravičujejo ali pa ga dojemajo kot popolnoma normalnega. Pri slednjih žrtvah je delo socialnih delavcev mnogokrat dolgotrajno in naporno, večletno, saj morajo začeti od začetka.

Sodelovanje mojih dveh sogovornic, socialnih delavk, zaposlenih na CSD Celje, poteka z enakimi deležniki, kot sem zajela v teoriji. V prvi vrsti je prisotno močno sodelovanje z ministrstvi in drugimi državnimi organi, pri katerih potekajo predvsem različna izobraževanja vsaj enkrat na leto, ki so namenjena usposabljanju in izobraževanju o novostih, ki se

pojavljajo. Kot smo lahko zaznali že v teoriji, je močno prisotno sodelovanje s policijo, s katero poteka obojestranska komunikacija v primeru, ko in če pride do nasilja.

Tukaj je seveda še sodelovanje z nevladnimi organizacijami, ki so močne predvsem v centralnem delu Slovenije, malo manj pa v Celju. Avtorice Leskošek idr. (2013) poudarjajo tisto, kar sta mi potrdili tudi socialni delavki; da so podobno kot v drugih državah tudi v Sloveniji nevladne organizacije tiste, ki nosijo izjemen pomen. Tudi v Sloveniji so bile nevladne organizacije prve, ki so opredelile nasilje v družini kot družbeni problem (Leskošek idr., 2013, str. 70).

Zato moramo tukaj izpostaviti dve nevladni organizaciji, ki imata močno delovanje na področju reševanja in obravnavanja nasilja v družini – Društvo za nenasilno komunikacijo in Društvo SOS telefon za ženske in otroke žrtve nasilja. Izpostavljena pa je bila še ena nevladna organizacija, s katero sodelujeta sogovornici in s katero sodeluje tudi CSD Celje, in sicer skupina Moč, ki je namenjena ženskam žrtvam nasilja z namenom opolnomočenja po tem, ko so zapustile nasilen odnos, bodisi zbirajo pogum in moč za odhod iz nasilnega odnosa. Tukaj je treba izpostaviti še sodelovanje s sodišči, ki poteka točno tako, kot je bilo zajeto že v teoriji, ter sodelovanje z delavci v vzgoji in izobraževanju.

Pri izzivih, s katerimi se soočata socialni delavki CSD Celje, ki delujeta na področju reševanja in obravnavanja nasilja v družini, me je zanimalo predvsem področje zakonodajnih izzivov oz. izvajanje zakonodaje v praksi. Obe sogovornici sta dejali, da delujeta po ZPND, ki sem ga zajela v teoriji, in drugih zakonskih aktih in pravilnikih. Obe sta dejali, da se jima zdi *»trenutni zakonodajni okvir dober in učinkovit za obravnavo nasilja v družini«*, predvsem pa, da čutita, da ju zakonodaja nikakor ne sme omejevati, ne glede na vse, saj je zaščita žrtev na prvem mestu. Vsekakor pa je bilo izpostavljeno, da so postopki za obravnavo nasilja v družini dolgotrajni in zamudni, kar pa žrtve pogosto pahne v obup.

Na tem mestu moramo vsekakor izpostaviti še kompleksnost primerov in dejstvo, da si niti en primer nasilja ni enak. Avtorice Leskošek idr. (2013) opozarjajo, da se ne smemo slepiti – zakonodaja se lahko spreminja, vsak dan se moramo truditi, da jo dejansko uresničujemo. Hkrati se moramo zavedati, da se lahko spreminja. Omenjene avtorice so opravile tudi pregled mednarodnih priporočil in ugotovile, da naša zakonodaja še vedno ni dovolj usmerjena na ranljive skupine žensk, kot so starostnice, bolj revne ženske, imigrantke in denimo kakorkoli gibalno ovirane ženske, prav nanje pa bi se morali v prihodnosti še bolj osredotočiti (Leskošek idr., 2013, str. 38–39).

Nazadnje smo zajeli še oceno tveganja, pri čemer sem se osredotočila predvsem na izvajanje ocene, preventivne ukrepe in kriterije ocene tveganja, ki so podani s strani socialnih

delavk. Pri vseh omenjenih sem zaznala, da je vse močno odvisno od posameznega primera, pri čemer moramo poudariti predvsem dejstvo, da gre za individualne obravnave, kjer v oči bode dejstvo, da na CSD ni zaposlenih dovolj ljudi, da je prisotna kadrovska podhranjenost, pri čemer se sprašujem, kako lahko individualno obravnavo sploh nudijo.

Pri nasilju v družini gre, kot smo v magistrskem delu že nešteto poudarili, za kompleksno družinsko dinamiko. Nasilje ni vedno opazno, trpijo vedno najbolj otroci, če in ko so prisotni, reševanje nasilja pa zahteva dovolj ljudi, zbranost zaradi zakonodajnih postopkov, predvsem pa dejstva, ker gre za živa bitja, ki si zaslužijo celovito obravnavo in varno okolje.

Zakonodaja je v naši državi vzpostavljena dobro, kot sem razbrala od sogovornic, ki neposredno delujeta na področjih nasilja v družini. Toda postopki so predolgi, dolgotrajni in predvsem preveč naporni za žrtve. Izziv predstavlja obravnavanje nasilja, ki zajema človeška življenja. Tam, kjer smo prisotni ljudje, delo nikoli ni enostavno, posebej pa ne v tem primeru. Sogovornici sta večkrat tudi poudarili, da imamo morda dovolj oblik pomoči in virov pomoči za žrtve nasilja, četudi na tem področju denimo primanjkuje varnih hiš in kriznih centrov, ker so ti zasedeni. Kaj pa oblike in viri pomoči, ki bi bili na voljo povzročiteljem nasilja? Kot smo razbrali in slišali, tudi le-teh primanjkuje.

Družinsko nasilje je prisotno, odkar stoji svet. Še vedno je tukaj in verjetno vedno bo. Vrste in dejavniki tveganja za nasilje v družini so si, kot smo zapisali že v teoriji, po vsem svetu zelo podobni ne glede na kulturo, vero in druge dejavnike (Reza Irvani, Sedrpoushan in Afghami Arkadani, 2012, str. 1414). Zdi se mi resnično grozljivo dejstvo, da se nam zdi, da je nasilje nekaj, kar se ne dogaja bližnji osebi, temveč je nekaj, kar je močno odmaknjeno od nas. Tudi medtem, ko pišem te vrstice, si želim, da bi bilo to nekaj, o čemer bi le pisali, nekaj, kar se ne bi dogajalo. A vsekakor je dejstvo, da je prisotno v naši okolici, najbolj grozljivo dejstvo pa je, da se morda in velikokrat dogaja celo osebi, ki jo poznamo, tako v ožji kot razširjeni družini, tradicionalni, enostarševski, rejniški, mlajši ali starejši družini (Nacionalni program duševnega zdravja Mira, b.d.).

Zato si ne zatiskajmo oči. Nasilje je bilo, je in na žalost bo še vedno prisotno. Vsekakor je naša naloga, da se ga trudimo čim bolj izkoreniniti, izobraževati ljudi o tem, kaj je nasilje in kaj je zdrav odnos, kje so meje dopustnega in nedopustnega, predvsem pa jasno in glasno povedati, da nasilje ni sprejemljivo in dovoljeno. Vsekakor pa je dejstvo, da bomo v prihodnjih letih še vedno morali pisati o nasilju in ga obravnavati. Upajmo le, da v čim manjšem številu in v čim manjših oblikah.

6. Sklepi

- Socialne delavke na CSD se soočajo s pomanjkanjem kadra in birokratskimi ovirami. Na CSD bi bilo treba zaposliti več socialnih delavk, hkrati pa le-te bolj izobraževati v smeri nasilja v družini, preprečevanje nasilja in delovanja znotraj tega področja.
- CSD Celje od državnih organov največ podpore prejme z izvedbami različnih izobraževanj, ki jih organizirajo in financirajo različna ministrstva.
- Interventna služba pri CSD Celje pokriva krajevno območje enot CSD Šmarje pri Jelšah, Šentjur pri Celju, Slovenske Konjice, Laško in Celje. Na letni ravni v okviru interventne službe vključujejo v obravnavo približno 150 primerov. Največ primerov v okviru interventne službe so obravnavali 300 primerov v enem letu.
- Naloge, ki jih izvajajo v okviru interventne službe, so pomoč žrtvam nasilja, ko je izrečen ukrep prepovedi približevanja, zaščita otrok, ki so žrtve nasilja ali ostanejo brez staršev ali skrbnikov, pomoč pri urejanju namestitve v varno okolje, pomoč starejšim osebam, ki so potrebne pomoči, in vključevanje v obravnavo mladoletnih tujcev brez spremstva.
- V večjih mestih je na voljo največ oblik pomoči za žrtve, v njih deluje tudi največ nevladnih organizacij. Manjša mesta in ruralna območja pa se nasprotno soočajo s pomanjkanjem.
- Največji izziv CSD Celje je sodelovanje z zdravstvenimi delavci. Zdravniki se mnogokrat ne odzivajo vabilom na multidisciplinarni tim, ki je sklican z namenom izdelave ogroženosti. Boljša udeležba zdravnikov na multidisciplinarnih timih je nujna, ko gre za ugotavljanje ogroženosti otrok.
- CSD Celje dobro sodeluje s strokovnjaki, zaposlenimi na Centrih za duševno zdravje otrok in mladine.
- V Celju ni velikega števila nevladnih organizacij, ki bi sodelovale na področju preprečevanja in obravnavanja nasilja v družini. V procesih pomoči in zaščite žrtev CSD Celje največkrat in najbolje sodeluje z Društvom za nenasilno komunikacijo in Društvom SOS telefon za ženske in otroke žrtve nasilja.
- Nevladne organizacije so pri prepoznavanju nasilja in zaščiti žrtve mnogokrat prve in so kot takšne izjemnega pomena. Nevladne organizacije imajo tudi največ oblik pomoči za žrtve nasilja.

- Na CSD Celje deluje skupina Moč, ki je namenjena ženskam žrtvam nasilja, z namenom opolnomočenja žrtev po tem, ko so le-te zapustile nasilen odnos.
- Največji izziv pri delovanju in reševanju ter koordinaciji z različnimi deležniki pri reševanju nasilja v družini predstavlja timsko delo vseh vpletenih.
- Pri sodelovanju z drugimi deležniki ima CSD Celje mnogokrat izziv, saj prihaja do nepoznavanja pristojnosti organa in nerealnih pričakovanj v posameznih primerih.
- Za izvedbo dobrih in še boljših preventivnih ukrepov bi CSD Celje nujno potreboval dodatne in boljše kampanje.
- Po mnenju socialnih delavk vloga socialnih delavk in socialnega dela ni dovolj prepoznana, hkrati pa ima naše delo velikokrat negativno konotacijo.
- Na CSD Celje in tudi na drugih CSD bi potrebovali več strokovnih delavcev na področju obravnave nasilja v družni.
- Trenutno so zaposleni in delujoči strokovni delavci na CSD Celje preobremenjeni, prisotna je kadrovska podhranjenost.
- V družbi po mnenju socialnih delavk potrebujemo jasna in odločna sporočila o nedopustnosti nasilja, prav tako je potrebno odločno ukrepanje organov pregona pri obravnavi nasilja.
- Še vedno se zelo malo žrtev odloča za vključitev v strokovne oblike pomoči, podporo in oporo žrtve raje in najpogosteje najdejo znotraj lastne socialne mreže.
- Krizni centri in varne hiše so navadno namenjene žrtvam nasilja, ki nimajo drugih socialnih mrež, opore in možnosti umika na varno.
- Žrtve nasilja bi potrebovale več in boljše psihosocialno svetovanje, posledično pa bi na CSD potrebovali več svetovalk.
- Varne hiše in krizni centri mnogokrat niso prilagojeni gibalno oviranim osebam, kar bi bilo nujno treba urediti.
- Socialni delavki se soočata s pomanjkanjem časa in kadra, posledično pa trpi dobra in bolj individualna obravnava žrtev nasilja.
- Oblik pomoči za povzročitelje nasilja primanjkuje. Socialne delavke delajo tako z žrtvami nasilja kot s povzročiteljem nasilja, za slednje pa bi bilo potrebno več oblik pomoči, saj jih trenutno skoraj ni.
- Tako žrtve kot socialne delavke se soočajo z dolgotrajnimi postopki in birokratskimi ovirami, ki so mnogokrat razlog, da žrtev ne želi podati prijave nasilja, ali pa zgolj povzročijo, da so žrtve v večjem čustvenem stresu.

- Žrtve nasilja zaradi počasnega ali neučinkovitega ukrepanja velikokrat ostajajo v nasilnem odnosu, a kljub temu socialni delavki pravita, da je trenutni zakonodajni okvir dober in učinkovit, dodajata pa, da se pri kompleksnih primerih nasilja v družini z zakonodajnim okvirjem počutita omejeni.
- Netipične žrtve nasilja velikokrat niso prepoznane kot žrtve in se jim posledično ne nudi potrebna zaščita. Potrebna bi bila dodatna in kontinuirana usposabljanja socialnih delavk pri obravnavi in prepoznavanju nasilja.
- Nasilje obstaja že od nekdaj, se pa iz leta v leto spreminja dinamika nasilnih odnosov, zaradi česar mnogokrat nasilje ostane spregledano.

7. Predlogi

- Nevladne organizacije nosijo velik pomen, žrtve delavcem nevladnih organizacij zaupajo. Treba bi jim bilo dati večji pomen in jim prepustiti večje delovanje. Navsezadnje so velikokrat prvi (primer Društva za nenasilno komunikacijo in Društva SOS telefon), ki nudijo pomoč žrtvi, jih informirajo o možnostih in jim pomagajo pri prvem in tudi pri nadaljnjih korakih.
- Potrebujemo več oblik in virov pomoči za povzročitelje nasilja. Kot je bilo razvidno iz intervjujev, ni veliko, če sploh, oblik in virov pomoči za povzročitelje nasilja. Vsekakor menim, da je treba žrtve nasilja zaščititi in jim pomagati, poskrbeti pa je treba tudi za pomoč in resocializacijo povzročiteljev nasilja.
- Zdravnike je treba spodbuditi k večji in boljši udeležbi na multidisciplinarnih timih in jih spodbuditi k boljšemu sodelovanju. Zdravniki in zdravstveni delavci so tisti, ki lahko mnogokrat med prvimi opazijo bodisi psihične ali fizične znake nasilja, zato se mi zdi pomembno, da sodelujejo s socialnimi delavci in s CSD.
- Potrebni bi bilo več izobraževanj, sestankov in povezovanja znotraj in z vsemi deležniki, ki se jih dotika reševanje nasilja v družini – policija, delavci v vzgoji in izobraževanju, sodniki, nevladne organizacije in delavci v zdravstvu. Socialni delavki sta dejali, da mnogokrat pride do nestrinjanja in nesoglasji, ker ni jasno določeno, katere naloge so znotraj katerih pristojnosti. Menim, da bi se to dalo rešiti z več sestanki in pogovori in jasnim načrtovanjem.
- Birokratski in sodni postopki potrebujejo hitrejše razreševanje nasilja v družini. Naš interes mora vedno biti zaščita in dobrobit žrtve.
- Dajati moramo jasna sporočila žrtvam, da niso same in da smo tu zanje. Dajati jim moramo jasna sporočila, da imajo možnost izhoda iz nasilnega odnosa, zaščite sebe in/ali zaščite svojih otrok. Povedati moramo tudi jasno, da imajo možnost izbire in načine, vire in možnosti pomoči.
- Potrebni je več strokovnih delavcev na CSD, ki bi se ukvarjali izključno z žrtvami. Sogovornici sta večkrat poudarili, da predlagata več strokovnih delavcev, ki bi bili na voljo za psihosocialna svetovanja in pogovor. Menim, da bi ravno to žrtve v prvi vrsti potrebovale.
- CSD se soočajo s kadrovsko podhranjenostjo. Potrebne so sistemske spremembe, predvsem pa CSD potrebujejo več strokovnih delavcev. Menim, da je to osnova za

dobro delovanje, predvsem pa za dobrobit žrtve, ki ji socialna delavka lahko pomaga le, če ni zasičena z drugim delom oz. pretiranimi birokratskimi postopki.

- Strokovne delavce tako na CSD kot denimo v nevladnih organizacijah bi se lahko razbremenilo z dodatnimi delavci. Tako bi se lahko strokovni delavci osredotočali in ukvarjali z reševanjem nasilja v družini, dodaten kader pa bi jim denimo lahko urejal manj zahtevna opravila.
- Okrepiti bi bilo treba pravno službo na CSD, ki bi po mnenju dveh intervjuvank in tudi po mojem mnenju bistveno olajšala birokratske postopke in pohitrila zakonodajne postopke.
- Krizni centri in varne hiše bi morale biti prilagojeni gibalno oviranim osebam.
- Potrebovali bi več kriznih centrov in varnih hiš znotraj določenih krajev, kjer jih primanjkuje.
- Da bi žrtve spodbudili k iskanju pomoči, predvsem pa k prijavi nasilja, predlagam kampanje in organizirane akcije, morda preko medijev in ostalih glasil, v katerih bi jasno sporočali, da jim je na voljo kontinuirana pomoč in da jih bo nekdo vodil preko postopkov!
- Policija in tudi CSD bi morali ukrepati ob sumu, ne potem, ko se nasilje že zgodi. Iz teorije je jasno razbrati, da se nasilje največkrat ne začne z udarci, temveč se stopnjuje od psihičnega k fizičnemu vidiku. Potrebno je odločno ukrepanje, ki bo zavarovalo žrtve.
- Za večjo finančno varnost žrtev bi predlagala finančno podporo, ki bi jim omogočala nov in svež začetek. Žrtve namreč velikokrat ostajajo v nasilnem odnosu zaradi finančne odvisnosti!
- Potrebno je ozaveščanje laične javnosti o nedopustnosti nasilja in o tem, kaj nasilje je. Menim, da je potrebno jasno sporočilo, da nasilje, bodisi psihično ali fizično, ni dovoljeno, še manj legalno!
- Žrtve nasilja potrebujejo jasne, kontinuirane in redne strokovne pogovore. Menim, da morajo znotraj pomoči dobiti tudi psihosocialno podporo in nekoga, ki jih popelje skozi proces razumevanja, da je nasilje nedopustno in da si ga nobeno čuteče bitje ne zasluži!
- Žrtve je treba spodbujati, da naredi korak od nasilja, v prvi vrsti zase, če pa ima otroke, pa tudi in predvsem zanje!

- Potrebno je jasno in odločno ukrepanje vseh strokovnih delavcev na vseh področjih proti nasilju v družini, pri čemer mora biti interes vseh nas, da v prvi vrsti zaščitimo žrtve!

8. Seznam virov

Aničić, K., Hrovat Svetičič, T., Hrovat, T., Lapajne, G., Mešič, G., & Miklavčič, R. (2015). *Delo s povzročitelji nasilja: strokovne smernice in predstavitev dela*. Ljubljana: Društvo za nenasilno komunikacijo.

Bezenšek Lalić, O. (2009). *Odzivanje socialnih delavk in delavcev na nasilje v družini*. Ljubljana: Društvo SOS telefon.

Chalk, R., & King, A. P. (1998). *Violence in families: Assessing prevention and treatment programs*. Washington: National Academies Press. Pridobljeno 21. 5. 2024 s <https://nap.nationalacademies.org/read/5285/chapter/6>

Drole, B., & Gantar, N. (2008). Obravnava dolgotrajnega nasilja v družini v centru za socialno delo. *Socialno delo*, 47(3/6), 285–293.

Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja. (2014). *Priročnik za delo z ženskami in otroki z izkušnjo nasilja*. Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja.

Društvo za nenasilno komunikacijo. (b.d.a). *Kaj je nasilje?* Pridobljeno 12. 5. 2024 s <https://www.drustvo-dnk.si/o-nasilju/kaj-je-nasilje.html>

Društvo za nenasilno komunikacijo. (b.d.b). *Nasilje nad ženskami*. Pridobljeno 12. 5. 2024 s <https://www.drustvo-dnk.si/o-nasilju/nasilje-nad-zenskami.html>

Društvo za nenasilno komunikacijo. (b.d.c). *Poti iz nasilja*. Pridobljeno 12. 5. 2024 s <https://www.drustvo-dnk.si/o-nasilju/poti-iz-nasilja.html>

Društvo za nenasilno komunikacijo. (b.d.d). *Statistika o nasilju*. Pridobljeno 17. 5. 2024 s <https://www.drustvo-dnk.si/o-nasilju/statistika-o-nasilju.html>

Europaeen Institute for Gender Equality. (b.d.). *Forms of violence*. Pridobljeno 18. 5. 2024 s <https://eige.europa.eu/gender-based-violence/what-is-gender-based-violence/forms-of-violence>

European Union agency for fundamental rights. (2014). *Nasilje nad ženskami: vseevropska raziskava*. Luxembourg: Urad za publikacije Evropske unije.

Fabjančič, N. (b.d.). *Vloga Centrov za socialno delo pri pomoči žrtvam nasilja v družini*. Pridobljeno 21. 5. 2024 s <https://zavod-up.si/si/vloga-centrov-za-socialno-delo-pri-pomoci-zrtvam-nasilja-v-druzini/>

Heffernan, K., Blythe, B., & Nicolson, P. (2014). How do social workers understand and respond to domestic violence and relate this to organizational policy and practice?. *International Social Work*, 57(6), 698–713.

Hrovat, T. (2016). Delo s povzročitelji nasilja. *Socialno delo*, 55(1/2), 87–94.

Klemenčič, I. (2013). Nasilje v družini – kaj še lahko naredimo svetovalni delavci. *Šolsko svetovalno delo*, 17(1/2), 27–35.

Kontelj, M. (2022). *Ženske pogosteje žrtve nasilja tako v partnerskem kot tudi v nepartnerskem odnosu*. Pridobljeno 23. 5. 2024 s <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/10159>

Leskošek, V., Antić Gaber, M., Selišnik, I., Filipčič, K., Urek, M., Matko, K., Zaviršek, D., Sedmark, M., & Kralj, A. (2013). *Nasilje nad ženskami v Sloveniji*. Maribor: Aristej.

Leskošek, V., Urek, M., & Zaviršek, D. (2021). *Poročilo o nacionalni raziskavi o nasilju v zasebni sferi in v partnerskih odnosih* [pdf]. Pridobljeno 23. 5. 2024 s https://skei.si/uploads/skei3/public/_custom/SplosniPodatki.pdf

Mesec, B. (1998). *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (b.d.c). *Ukrep prepovedi približevanja* [pdf]. Pridobljeno 21. 5. 2024 s <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDDSZ/druzina/Nasilje/Info-ukrep-prepovedi-priblizevanja.pdf>

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. (b.d.a). *Informacija za osebe, ki povzročajo nasilje* [pdf]. Pridobljeno 21. 5. 2024 s <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDDSZ/druzina/Nasilje/Info-za-osebe-ki-povzrocajo-nasilje.pdf>

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. (b.d.b). *Informacije za osebe z izkušnjo nasilja* [pdf]. Pridobljeno 21. 5. 2024 s <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDDSZ/druzina/Nasilje/INFO-za-osebe-z-izkusnjo-nasilja.pdf>

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. (2023a). *Pomoč žrtvi v primeru nasilja*. Pridobljeno 17. 5. 2024 s <https://www.gov.si teme/pomoc-v-primeru-nasilja/>

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. (2023b). *Ukrepi za zagotovitev varnosti ob nasilju v družini*. Pridobljeno 21. 5. 2024 s <https://www.gov.si teme/ukrepi-za-zagotovitev-varnosti-ob-nasilju-v-druzini/>

Nacionalni program duševnega zdravja Mira. (b.d.). *Nasilje v družini*. Pridobljeno 23. 5. 2024 s <https://www.zadusevnozdravje.si/pomagam-drugemu/dodatne-vsebine/nasilje-v-druzini/>

Nasilje in spol. (b.d.). Pridobljeno 15. 5. 2024 s <https://projekt-trialog.si/nasilje-in-spol/>

Olsson, H., Larsson, A. K. L., & Strand, J. S. (2024). Social workers' experiences of working with partner violence. *The British Journal of Social Work*, 54(2), 704–722. Pridobljeno 24. 5. 2024 s <https://academic.oup.com/bjsw/article/54/2/704/7425589>

Omokhabi, A. A. (2022). Domestic and family violence: Intervention through social work practice. *The Journal of Positive Psychology and Counselling*, 10, 359–370. Pridobljeno 17. 5. 2024 s https://www.researchgate.net/publication/366029544_Domestic_and_Family_Violence_Intervention_through_Social_Work_Practice

Palaić, T. (2012). Nasilje v družinah: institucionalna intervencija. *Časopis za kritiko znanosti*, 40(249), 101–115.

Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode (2009). Ur. l. RS 104/2009.

Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini (2009). Ur. l. RS 31/2009.

Pravilnik o sodelovanju policije z drugimi organi in organizacijami pri odkrivanju in preprečevanju nasilja v družini (2010). Ur. l. RS 25/2010.

Prislan, K., Svetič, R., Mihelič, A., & Lobnikar, B. (2022). Kakovost in primernost odzivanja na nasilje v družini v Sloveniji: pogled žrtve. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 73(2), 107–123. Pridobljeno 20. 5. 2024 s https://www.policija.si/images/stories/Publikacije/RKK/PDF/2022/02/RKK2022-02_KajaPrislan_KakovostInPrimerljivostOdzivanjaNaNasilje.pdf

Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami 2024–2029 (ReNPPND24-29) (2024). Ur. l. RS 38/2024.

Reza Irvani, M., Sedrpoushan, N., & Afghami Arkadani, I. (2012) A social work study on violence against women. *Manegement Science Letters*, 2(4), 1409–1416. Pridobljeno 15. 5. 2024 s https://www.researchgate.net/publication/271068780_A_social_work_study_on_violence_against_women

Sedmak, M., & Kralj, A. (2006). Nevarna zasebnost – nasilje v družinah v Sloveniji. *Družboslovne razprave*, 22(53), 93–110.

Selič-Zupančič, P., Kopčavar Guček, N., & Kersnik, J. (2008). Dejavno odkrivanje žrtev nasilja in njihove značilnosti. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 59(1), 39–54. Pridobljeno 19. 5. 2024 s https://www.policija.si/images/stories/Publikacije/RKK/PDF/2008/01/RKK2008-01_Selic_Gucek_Kersnik_OdkrivanjeZrtevNasilja.pdf

Urek, M. (2005). Skrite zgodbe: ženske, hendikep in nasilje v družini. *Socialno delo*, 44(1/2), 73–79.

Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND) (2008). Ur. l. RS 16/2008.

Zorjan, S., Smrke, U., & Šprah, L. (2017). The role of attitudes to, and the frequency of domestic violence encounters in the healthcare professionals handling of domestic violence cases. *Zdravstveno varstvo*, 56(3), 166–171.

Žakelj, T. (2014). Vesna Leskošek, Milica Antić Gaber, Irena Selišnik, Katja Filipčič, Mojca Urek, Katja Matko, Darja Zaviršek, Mateja Sedmak, Ana Kralj (2013): Nasilje nad ženskami v Sloveniji, Založba Aristej, Ljubljana. *Annales*, 24(3), 544–546.

Ženska svetovalnica. (b.d.). *Kaj je nasilje*. Pridobljeno 20. 5. 2024 s <https://www.drustvo-zenska-svetovalnica.si/nasilje-nad-zenskami/kaj-je-nasilje>

9. Priloge

9.1. Priloga A: Vprašalnik za socialno delavko Gabrijelo Čokl na Centru za socialno delo Celje

Odgovarjali smo na naslednji dve raziskovalni vprašanji:

- *Na kakšen način se na CSD Celje vzpostavlja in vzdržuje učinkovito sodelovanje z drugimi deležniki, kot so policija, zdravstveni delavci, delavci v vzgoji in izobraževanju, nevladne organizacije in sodstvo, pri obravnavi nasilja v družini, ter kakšne so ovire pri sodelovanju?*
 - *Kako socialni delavci in socialne delavke CSD Celje ocenjujejo in obravnavajo tveganje za ponovno nasilje v družini ter kakšne preventivne ukrepe izvajajo za zmanjševanje tega tveganja?*
1. Kakšno podporo prejimate od lokalnih in državnih organov pri delu z žrtvami nasilja, kje jo morda dobite največ, kje najmanj?
 2. Na kakšne načine in kako sodeluje center za socialno delo s policijo pri zaznavanju, obravnavi in reševanju primerov nasilja v družini?
 3. Na kakšne načine in kako sodeluje center za socialno delo z delavci v vzgoji in izobraževanju pri zaznavanju, obravnavi in reševanju primerov nasilja v družini?
 4. Kakšni in kateri so največji izzivi sodelovanja z zdravstvenimi delavci pri obravnavi in reševanju primerov nasilja v družini?
 5. Kakšno vlogo imajo nevladne organizacije pri vašem sodelovanju?
 6. Na kakšne načine in kako sodelujete s sodstvom pri reševanju primerov nasilja v družini?
 7. Kakšni so največji izzivi pri koordinaciji z različnimi deležniki pri reševanju nasilja v družini?
 8. Na kakšne načine in kako poteka komunikacija, obveščanje, reševanje morebitnih neskladij ali pomanjkanja komunikacije, med vsemi deležniki, ki rešujejo nasilje v družini?
 9. Kakšna je vloga rednih srečanj, izmenjav informacije, navsezadnje redne komunikacije med vsemi deležniki pri reševanju nasilja v družini?
 10. Kateri so najpogostejši vzroki za morebitno pomanjkljivo sodelovanje med različnimi deležniki?
 11. Kakšne metode uporabljate za oceno tveganja za ponovitev nasilja v družini?
 12. Kako pogosto se posodablja ocena tveganja za ponovitev nasilja pri posameznih primerih? Od česa je le-to odvisno?
 13. Kateri dejavniki so ključni pri oceni tveganja za ponovitev nasilja?
 14. Kakšni so preventivni ukrepi za zmanjševanje tveganja za ponovitev nasilja?
 15. Kakšni so največji izzivi pri izvajanju preventivnih ukrepov?
 16. Menite, da je vloga socialnih delavcev dovolj prepoznana in cenjena v sistemu zaščite žrtev in preprečevanja nasilja v družini?
 17. Kateri ukrepi in spremembe bi po vašem mnenju pripomogli k izboljšanju sistema za reševanje nasilja v družini?

9.2. Priloga B: Vprašalnik za socialno delavko Moniko Kmetec na Centru za socialno delo Celje

Odgovarjali smo na naslednji dve raziskovalni vprašanji:

- *Kateri so največji izzivi in ovire, s katerimi se srečujejo socialne delavke CSD Celje pri zagotavljanju pomoči žrtvam nasilja v družini, zlasti v okviru dela, omejenih virov, zakonodajnega okvirja in splošne birokracije?*
- *Kakšni so izzivi CSD Celje pri izvajanju zakonodaje na področju nasilja v družini v praksi?*

1. Kakšne so vaše izkušnje pri delu s trenutnimi viri pomoči, ki so na voljo žrtvam nasilja v družini?
2. Kje vidite, bodisi finančne, človeške ali materialne, primanjkljaje virov pomoči pri delu z žrtvami nasilja v družini?
3. Kateri in kakšni so največji izzivi, s katerimi se srečujete pri delu, usklajevanju in izvajanju pomoči različnih storitev za preprečevanje in reševanje nasilja v družini?
4. Kako birokratski postopki vplivajo na vašo sposobnost učinkovitega nudenja pomoči žrtvam nasilja?
5. Kakšni so pravne in institucionalne ovire pri reševanju nasilja v družini?
6. Menite, da je trenutni zakonodajni okvir primeren oz. učinkovit za obravnavo in reševanje nasilja v družini? Zakaj da oz., zakaj ne?
7. Kako pogosto se srečujete s primeri, kjer morda zakonodajni okvirji omejujejo vašo sposobnost pomoči žrtvam?
8. Kateri specifični zakonodajni predpisi vam povzročajo največ izzivov pri vašem delu oz. vas morda najbolj omejujejo?
9. Kako pomembno se vam zdi kontinuirano usposabljanje socialnih delavcev pri obravnavi nasilja v družini?
10. Katere morebitne dodatne oblike usposabljanja so na voljo vam socialnim delavcem?
11. Kako pogosto se srečujete s situacijami, kjer žrtve niso pripravljene sodelovati ali poiskati pomoči?
12. Kakšni in kateri so najpogostejši vzroki za zavrnitev pomoči s strani žrtve?
13. Kaj naredite v primeru ponavljajočega se nasilja, kljub vaši intervenciji?
14. Kakšni in kateri so največji izzivi pri zagotavljanju dolgoročne podpore reševanja nasilja v družini?
15. Kakšni so največji izzivi, ki jih vidite, pri reševanju z nasilja v družini, ko so vključeni otroci, bodisi kot priče ali kot žrtve?
16. Na kakšne načine sodelujete s policijo in s pravosodnimi organi pri obravnavi in reševanju nasilja v družini?
17. Kakšen pomen ima po vašem mnenju preventiva in ozaveščanje o nasilju v družini?
18. Menite, da je vloga socialnih delavcev dovolj prepoznana in cenjena v sistemu zaščite žrtev in preprečevanja nasilja v družini?
19. Kateri ukrepi in spremembe bi po vašem mnenju pripomogli k izboljšanju sistema za reševanje nasilja v družini?

9.3. Priloga C: Intervju A

Gabrijela Čoklc, univ. dipl. soc. del., Center za socialno delo Celje

Kakšno podporo prejemate od lokalnih in državnih organov pri delu z žrtvami nasilja, kje jo morda dobite največ, kje najmanj?

Od državnih organov prejemamo največ podpore z izvedbami različnih izobraževanj (A1), ki jih organizirajo in financirajo različna ministrstva (A2) (MDDSZ, MNZ, MP) in so namenjena strokovnim delavcem, ki so zaposleni na področju obravnave nasilja v družini. Pomembno je, da so na izobraževanjih predstavljene vsebine s področja nasilja v družini (A3), ki zajemajo tudi najbolj ranljive skupine in sicer nasilja nad otroki (A4) in ugotavljanja ogroženosti otrok (A5) ter postopkov njihove zaščite nasilja in nasilja nad starejšimi ter invalidi (A6). Pomembno je, da predstavljene vsebine zajemajo različne vidike obravnave žrtev nasilja (A7) npr: policije, centrov za socialno delo, vzgojno izobraževalnih institucij, zdravstva, nevladnih organizacij, saj so tako strokovni delavci seznanjeni s pristojnostmi, nalogami in pooblastili, ki jih imajo pri svojem delu (A8).

Na kakšne načine in kako sodeluje center za socialno delo s policijo pri zaznavanju, obravnavi in reševanju primerov nasilja v družini?

Sodelovanje s policijo poteka najprej v smeri obveščanja o sumu nasilja v družini (A9). Obveščanje poteka obojestransko (A10); kar pomeni, ko strokovni delavec centra za socialno delo prejme informacijo o sumu nasilja v družini (A11), je o tem dolžan obvestiti policijo (A12), enako je policija dolžna obvestiti center za socialno delo (A13), ko prejme prijavo nasilja v družini (A14). Policija v poslovnem času centrov za socialno delo, obvešča strokovnega delavca na krajevno pristojni CSD (A15), izven poslovnega časa pa policija obvešča interventno službo (A16), ki deluje na način pripravljenosti strokovnega delavca v popoldanskem času, ob sobotah, nedeljah in praznikih. Interventna služba pri CSD Celje pokriva krajevno območje enot CSD Šmarje pri Jelšah, Šentjur pri Celju, Slovenske Konjice, Laško in Celje (A17). Na letni ravni se v okviru interventne službe vključujemo v obravnavo približno 150 primerov (A18). Največ pa smo obravnavali približno 300 primerov v enem letu (A19). Naloge, ki jih izvajamo v okviru interventne službe (A20) so: pomoč žrtvam nasilja, ko je izrečen ukrep prepovedi približevanja (A21), zaščita otrok, ki so žrtve nasilja, ali ostanejo brez staršev oziroma skrbnikov (A22), pomoč pri urejanju namestitve v varno okolje (varna hiša ali krizni centri za mlade) (A23), ter pomoč starejšim osebam, ki so potrebne pomoči zaradi svojega slabega psihofizičnega stanja (A24), ter vključevanje v obravnavo mladoletnih tujcev brez spremstva (A25).

Nadalje s policisti sodelujemo na multidisciplinarnih timskih sestankih (A26), namen katerih je izmenjava informacij o nasilju, ki ga doživlja žrtev nasilja (A27), seznanitev z dosedanjimi obravnavami (A28) in nudenimi oblikami pomoči (A29), ter skupno načrtovanje pomoči (A30).

Na kakšne načine in kako sodeluje center za socialno delo z delavci v vzgoji in izobraževanju pri zaznavanju, obravnavi in reševanju primerov nasilja v družini?

Osnova za sodelovanje je Zakon o preprečevanju nasilja v družini (A31) ter pravilniki, ki so bili sprejeti na osnovi tega zakona (A32). Zakon o preprečevanju nasilja, namreč določa dolžnost prijavljanja suma nasilja nad otrokom tudi zaposlenim v vzgojno izobraževalnih zavodih (A33). V osnovi je najbolj pomembno, da to zakonsko določila poznajo (A34) in po njem delujejo vsi zaposleni v šolstvu (A35). Pravilnik o obravnavi nasilja v vzgojno-izobraževalnih zavodih (A36), je določil oziroma opredelil tudi ravnanja zaposlenih v vzgojno-

izobraževalnih zavodih (A37), ob zaznavi nasilja nad otrokom ter določil način sodelovanja (A38). Ravno tako so ravnanja strokovnih delavcev na centrih za socialno delo opredeljena v Pravilniku sodelovanju organov in delovanju centrov za socialno delo (A39), MDT, in regijskih služb pri obravnavi nasilja (A40). Pri obravnavi konkretnih primerov upoštevamo zakonska določila (A41) ter izvajamo naloge po zakonu (ZPND IN DZ) (A42). Center za socialno delo v postopkih obravnave nasilja izvaja tudi koordinacijo medsebojnega sodelovanja (A43) med vsemi organi, ki obravnavajo žrtev nasilja (policija, šolstvo, zdravstvo, NVO) (A44).

Kakšni in kateri so največji izzivi sodelovanja z zdravstvenimi delavci pri obravnavi in reševanju primerov nasilja v družini?

Največji izziv pri sodelovanju z zdravstvenimi delavci (A45) je motivirati in vzpodbuditi zdravnike za sodelovanje na multidisciplinarnih timih (A46). Menim namreč, da lahko z njihovo pomočjo, nudimo strokovno in učinkovito podporo žrtvam nasilja (A47). Velikokrat se srečamo s situacijami, da se zdravniki ne odzovejo vabilu na multidisciplinarni tim (A48), ki je sklican z namenom izdelave ocene ogroženosti (A49) in načrta pomoči žrtvi nasilja (A50). Največkrat kot razlog navedejo prezasedenost z delom v ambulantni (A51).

Je pa boljša udeležba na MDT- jih, ko gre za ugotavljanje ogroženosti otrok (A52) in na timske sestanke vabimo pediatre (A53). Ravno tako moram izpostaviti dobro sodelovanje s strokovnjaki, ki so zaposleni na Centrih za duševno zdravje otrok in mladine (A54).

Kakšno vlogo imajo nevladne organizacije pri vašem sodelovanju?

V našem okolju nimamo velikega števila nevladnih organizacij (A55). V procesih pomoči in zaščite žrtev nasilja največ sodelujemo z Društvom za nenasilno komunikacijo in Društvom SOS telefon za ženske in otroke žrtve nasilja (A56). Sodelovanje največkrat poteka na način sodelovanja predstavnika NVO na multidisciplinarnih timih (A57), v kolikor je žrtev nasilja že vključena v njihove programe pomoči, ali pa strokovni delavec presodi, da bi bila potrebna vključitev (A58). Občasno skupaj načrtujemo in izvedemo izobraževanje za strokovne delavce (A59), sodelujemo pri izvajanju projektov ozaveščanja javnosti o preprečevanju nasilja v družini (A60). S svetovalci omenjenih nevladnih društev, se tudi osebno srečamo (A61), kjer izmenjamo informacije, se pogovorimo o morebitnih odprtih vprašanjih glede medsebojnega sodelovanja...

Na kakšne načine in kako sodelujete s sodstvom pri reševanju primerov nasilja v družini?

Glede na to, da je sodstvo neodvisna veja oblasti, se s sodniki srečamo samo na skupnih izobraževanjih (A62), ki jih organizira MP, MDDSZ ali MNZ. Izobraževanja so bila pogostejša, ko je bila sprejeta kakšna zakonska sprememba, ki je prinašala novosti in je vplivala na delo zaposlenih na policiji, sodišču in centru za socialno delo (A63). Strokovni delavci na centrih za socialno delo smo dolžni sodišču poročati o obravnavi nasilja v družini (A64), za poročila ali mnenja zaproša policija ali sodišče (A65). Strokovni delavci smo vabljeni tudi na naroke, ki jih razpiše sodišče (A66). Izvedli smo že tudi lokalna srečanja s sodniki družinskega sodišča, ki so bila namenjena predvsem izmenjavi vprašanj, ki nastanejo v zvezi s postopki, ne pa reševanju konkretnih primerov obravnave nasilja v družini (A67).

Kakšni so največji izzivi pri koordinaciji z različnimi deležniki pri reševanju nasilja v družini?

Največji izziv je timsko delo, kjer bi delo resnično potekalo na način, kot ga določa (A68).

Na kakšne načine in kako poteka komunikacija, obveščanje, reševanje morebitnih neskladij ali pomanjkanja komunikacije, med vsemi deležniki, ki rešujejo nasilje v družini?

Neskladja največkrat, če je le mogoče, strokovni delavci poskušajo rešiti z osebnim pristopom in s pogovorom (A69), v katerem se poskuša razjasniti težava. Enkrat letno organiziramo tudi lokalna srečanja s

policijo, šolskimi svetovalnimi delavci (A70), kjer obravnavamo različne teme, odvisno od aktualnega dogajanja, morebitnih zaznanih težav pri sodelovanju idr. Na delovnih srečanjih predstavimo naše področje dela in pristojnosti ter pooblastila (A71), ki jih imamo..... Velikokrat se namreč v praksi izkaže, da imamo različna pričakovanja drug do drugega (A72). Na nekaterih enotah potekajo večkrat letno delovni sestanki s patronažno službo (A73), kjer se lahko pogovorimo in iščemo rešitve za skupne uporabnike oziroma paciente.

Seveda pa se v primeru, da je potrebno takojšnje obveščanje in vključitev v reševanje težav, poskušamo odzvati čimprej in čimbolj aktivno (A74), kar lahko podprem s primerom medijske izpostavljenosti v primeru med vrstniškega nasilja (A75), ko smo sklicali skupni delovno – izobraževalni sestanek z vsemi vpletenimi deležniki (policija, šolstvo, sociala) (A76).

Kakšna je vloga rednih srečanj, izmenjav informacije, navsezadnje redne komunikacije med vsemi deležniki pri reševanju nasilja v družini?

Izredno pomembna, saj na rednih srečanjih obravnavano aktualno problematiko (A77), si izmenjamo informacije, podelimo izkušnje, rešujemo morebitne konkretne težave, na katere smo naleteli tekom obravnave (A78), in nenazadnje se spoznavamo, ter na takšen način krepimo sodelovanje (A79).

Kateri so najpogostejši vzroki za morebitno pomanjkljivo sodelovanje med različnimi deležniki?

Nepoznavanje pristojnosti organa in nerealna pričakovanja v posameznih primerih (A80). Potrebna pa je tudi velika angažiranost koordinatorja za preprečevanja nasilja ali pomočnika direktorja za organizacijo delovnih srečanj z vsemi deležniki (A81). V kolikor so srečanja redna in se jih udeležujejo pristojni za obravnavo nasilja, je tudi sodelovanje boljše (A82). Na sodelovanje pa vpliva tudi kadrovska podhranjenost in pogoste menjave delavcev, ki obravnavajo konkretne primere nasilja v družini (A83), saj na takšen način lahko pride do nezadostnega pretoka informacij in drugih pomanjkljivosti pri obravnavi nasilja (A84).

Kakšne metode uporabljate za oceno tveganja za ponovitev nasilja v družini?

Svetovanje in pogovarjanje, individualno načrtovanje, upravljanje s tveganji, zagotavljanje drugih storitev (A85)...

Kako pogosto se posodablja ocene tveganja za ponovitev nasilja pri posameznih primerih? Od česa je le-to odvisno?

Odvisno od vsakega primera (A86) posebej; od začetne ocene ogroženosti (A87), pripravljenosti uporabnikov za vključitev v strokovne oblike pomoči (A88), od morebitnih novih nasilnih ravnanj (A89), pridobljenih informacij s strani drugih organov (A90), narejenega načrta pomoči (A91)...

Kateri dejavniki so ključni pri oceni tveganja za ponovitev nasilje?

Pri oceni tveganja za ponovitev nasilja v družini največkrat strokovni delavci uporabljajo sledeče kriterije (A92):

- Obstoječe informacije o družini, dinamiki odnosa, dinamiki nasilja, zgodovina nasilja, trajanje, pogostost, intenziteta (A93)
- Informacije o nasilju (A94)
- Sprejemanje osebne odgovornosti povzročitelja za svoja nasilna vedenja (A95)
- Pripravljeno za sodelovanje z institucijami (A96)
- Motiviranost za spremembe (A97)
- Spoštovanje ukrepov, ki so bili izrečeni za varnost žrtve nasilja (A98)
- Tudi sodelovanje in pripravljenost žrtve nasilja pri sprejemanju pomoči, (A99)

- Aktivno sodelovanje žrtve pri izdelavi načrta pomoči, (A100)
- Vključitev žrtve nasilja v osebno pomoč, ali psihosocialno svetovanje, (A101)
- Sposobnost žrtve nasilja, da zaščiti svoje mladoletne otroke... (A102)

Kakšni so preventivni ukrepi za zmanjševanje tveganja za ponovitev nasilja?

Preventivni ukrepi so vključitev v strokovne oblike pomoči in nudenje pomoči ter podpore pri urejanju življenja po nasilnem dogodku. (A103)

Kakšni so največji izzivi pri izvajanju preventivnih ukrepov?

Za izvedbo dobrih preventivnih ukrepov, bi bile nujno potrebne kampanje (A104), ki bi bile organizirane s strani ministrstev na državni ravni in bi dosegle čim večje število potencialnih uporabnikov oziroma laične javnosti (A105). Kampanje bi morale biti organizirane za specifične skupine možnih uporabnikov (A106) (ženske žrtve nasilja, starejše žrtve nasilja, otroke, mlade mamice, invalide, osebe s posebnimi potrebami (A107)...) V kampanje bi morali biti vključeni vsi deležniki, ki po ZPND lahko obravnavajo žrtve nasilja (A108).

Potrebno bi bilo vpeljati preventivne aktivnosti s katerimi bi že najmlajše otroke seznanjali, informirali o prepovedi nasilja nad njimi, v družini, oziroma o prepovedi izvajanja nasilja nad komerkoli (A109).

Menite, da je vloga socialnih delavcev dovolj prepoznana in cenjena v sistemu zaščite žrtev in preprečevanja nasilja v družini?

Nikakor, vloga socialnih delavcev ni dovolj prepoznana, še manj pa cenjena (A110). V veliki večini primerov je prepoznana v negativnem smislu (A111), ne pa v pozitivnem.

Kateri ukrepi in spremembe bi po vašem mnenju pripomogli k izboljšanju sistema za reševanje nasilja v družini?

Na centrih za socialno delo bi potrebovali več strokovnih delavcev na področju obravnave nasilja v družini (A112) in ugotavljanja ogroženosti ter zaščite otrok, saj so trenutno strokovni delavci preobremenjeni in je prisotna kadrovska podhranjenost (A113). Prav tako bi se morala na centrih za socialno delo okrepiti pravna služba (A114), ki bi bila zadolžena za postopke na sodišču in za varovanje otrokovih koristi pred sodiščem (A115). Ravno tako bi potrebovali več laičnih delavcev, ki bi vstopali v družine na domu in izvajali konkretne oblike pomoči (A116), tako staršem kot otrokom.

Eden izmed ukrepov, ki bi zagotovo pripomogel k izboljšanju reševanja nasilja v družini, je tudi poročanje medijev (A117). Pozitivna sporočila o obravnavi nasilja (A118), pozitivno poročanje o postopkih, kjer je bila varovana največja korist otroka (A119), bi zagotovo v javnosti prinesla več zaupanja v delo socialnih delavcev in organa, kot je center za socialno delo (A120).

Potrebujemo tudi jasna sporočila o nedopustnosti nasilja nad komerkoli (A121) in učinkovito, hitro ter odločno ukrepanje organov pri obravnavi nasilja (A122). Skupno vodilo vsem deležnikom pri obravnavi nasilja, mora biti zagotavljanje varnosti (A123).

9.4. Priloga D: Intervju B

Monika Kmetec, mag. soc. del., Center za socialno delo Celje

Kakšne so vaše izkušnje pri delu s trenutnimi viri pomoči, ki so na voljo žrtvam nasilja v družini?

Največ virov pomoči za žrtev nasilja so seveda v večjih mestih (B1). Nevladne organizacije imajo veliko oblik pomoči za žrtve nasilja (B2). Tudi na našem centru deluje Skupina Moč, ki je namenjena ženskam žrtvam nasilja z namenom opolnomočenja po tem, ko so zapustile nasilen odnos, bodisi zbirajo pogum in moč za odhod iz nasilnega odnosa (B3). Mislim, da je nasilje še vedno nek tabu v naši družbi (B4). Iz izkušenj pri delu lahko rečem, da se zelo malo žrtev odloči za vključitev v strokovne oblike pomoči (B5), podporo in oporo v tem težkem življenjskem obdobju si najdejo znotraj svoje socialne mreže – družina, prijateljice (B6). Glede na trenutni tehnološki napredek, bi mogoče bilo dobro razširi svetovanje še v on-line obliko, da bi bile tovrstne oblike pomoči dostopne tudi žrtvam nasilja, ki prihajajo iz bolj ruralnega okolja (B7).

Za odhod v krizne centre in varne hiše se odločajo žrtve nasilja, ki nimajo nobene socialne mreže (B8), ki bi jim lahko nudila oporo in podporo ter predvsem možnost umika v varno okolje (B9). Zgodilo se mi je že tudi, da sem morala žrtev nasilja zaradi zasedenosti kriznega centra nameščati v krizni center na popolnoma drugi konec Slovenije (B10).

Kje vidite, bodisi finančne, človeške ali materialne, primanjkljaje virov pomoči pri delu z žrtvami nasilja v družini?

Definitivno bi potrebovali več svetovalk/svetovalcev, ki bi izvajali psihosocialno svetovanje za žrtve nasilja (B11). Prav tako bi potrebovali Varne hiše in Krizne center, ki bi bili prilagojeni gibalno oviranim osebam oziroma starejšim osebam, ki že pri vsakodnevnem življenju potrebujejo pomoč in podporo druge osebe (B12).

Kateri in kakšni so največji izzivi, s katerimi se srečujete pri delu, usklajevanju in izvajanju pomoči različnih storitev za preprečevanju in reševanju nasilja v družini?

Predvsem pomanjkanje časa in kadra, da se bi lahko vsaki žrtvi nasilja bolj individualno posvetili (B13), z njo bolj pogosto opravljali razgovore v okviru storitev, tako bi bilo psihosocialno svetovanje bolj intenzivno (B14). Prav tako manjka oblik pomoči za povzročitelje nasilja (B15). Imamo samo Društvo za nenasilno komunikacijo, ki izvajajo zelo kakovostne storitve (B16).

Kako birokratski postopki vplivajo na vašo sposobnost učinkovitega nudenja pomoči žrtvam nasilja?

Birokratski postopki nas pri delu z žrtvami nasilja ne smejo omejevat, ne smejo vplivati na kakovost nudenja pomoči žrtvi nasilja (B17). Zelo pomembno je, da žrtvi nasilja tekom vseh postopkov nudimo psihosocialno podporo in pomoč (B18), smo ji v oporo, ko mora iti čez težke birokratske postopke (B19). Skozi svetovanje jo poskusimo opolnomočiti (B20), da si z odhodom iz nasilnega odnosa prične postopoma ustvarjati novo življenje (B21).

Kakšni so pravne in institucionalne ovire pri reševanju nasilja v družini?

Dolgotrajni postopki (B22). Včasih neklasične žrtve nasilja niso sploh prepoznane kot žrtve nasilja in jim ni nudena potrebna zaščita (B23) – npr. s strani policije dobijo večkrat sporočilo, da lahko intervenirajo samo, ko se bo nekaj zgodilo (B24). To žrtev pogosto pahne v obup (B25) in zaradi neučinkovitosti zunanjih institucij še vedno ostaja v nasilnem odnosu (B26).

Menite, da je trenutni zakonodajni okvir primeren oz. učinkovit za obravnavo in reševanje nasilja v družini? Zakaj da oz., zakaj ne?

Menim, da je trenutni zakonodajni okvir dober in učinkovit za obravnavo nasilja v družini (B27). Omogoča jim pravico do brezplačne pravne pomoči, dodatne delovne dni, prepustitev stanovanja njim v rabo itd (B28).

Kako pogosto se srečujete s primeri, kjer morda zakonodajni okvirji omejujejo vašo sposobnost pomoči žrtvam?

Lahko rečem, da občasno, kadar gre za res kompleksne primere nasilja v družini (B29) in je potrebno načrtovati pomoč za žrtev nasilja zelo natančno in na več vidikih njenega življenja (B30). En tak primer je recimo, ko povzročitelj nasilja ves čas krši ukrep prepovedi približevanja (B31) ali pa ko se žrtev nasilja sama ogroža na način (B32), da izdaja tajnost lokacije varnega okolja, kjer je nameščena (B33).

Kateri specifični zakonodajni predpisi vam povzročajo največ izzivov pri vašem delu oz. vas morda najbolj omejujejo?

Kadar gre za odraslo žrtev nasilja je naše vodilo Zakon o preprečevanju nasilja v družini (B34). Določila tega zakona nudijo žrtvi nasilja dovolj veliko zaščito (B35), tudi določene pravice (pravica do brezplačne pravne pomoči, prepustitev stanovanja v skupno rabo, spremljevalec žrtve, pravica žrtve do zagovornika) so priznane žrtvam nasilja (B36).

Mogoče nas pri multidisciplinarnem načrtovanju pomoči žrtvi nasilja najbolj omejujejo predpisi s strani policije (B37), npr. kadar povzročitelj konstantno krši ukrep prepovedi približevanja (B38). V realnosti se sankcije za kršitve ne realizirajo kot so zapisane v zakonu (B39).

Kako pomembno se vam zdi kontinuirano usposabljanje socialnih delavcev pri obravnavi nasilja v družini?

To se mi zdi zelo pomembno, saj se dinamike nasilnih odnosov iz leta v leto spreminjajo (B40). Na vsako toliko časa je dobro, da se obnovi znanje iz tega področja (B41).

Katere morebitne dodatne oblike usposabljanja so na voljo vam socialnim delavcem?

Na našem centru imamo vsako leto izobraževanja iz področja nasilja v družini (B42). Imamo tudi možnost se udeleževati izobraževanj, ki jih organizirajo zunanje institucije (B43).

Kako pogosto se srečujete s situacijami, kjer žrtve niso pripravljene sodelovati ali poiskati pomoči?

Lahko bi rekla, da velikokrat. Sprva so pripravljene na prvi razgovor (B44), potem pa se sodelovanje prekine (B45). Veliko jih je nekritičnih do nasilnega odnosa (B46), ne prepoznajo negativnih posledic, ki jih vztrajanje v nasilnem odnosu pusti (B47). Vztrajajo zaradi tega, ker so velikokrat odvisne od povzročitelja, tako finančno kot bivanjsko (B48). Minimalizirajo nasilje (B49).

Kakšni in kateri so najpogostejši vzroki za zavrnitev pomoči s strani žrtve?

Veliko jih reče, da imajo podporo in pomoč s strani družine in svoje socialne mreže (B50). Velikokrat se tudi ustrašijo nadaljnjih postopkov, ki jih s sabo prinese prijava nasilja na policijski postaji ali pri nas na centru (B51). Mislijo, da se bodo povzročitelji sedaj, ko so podale prijavo, spremenili (B52) in ne bo več prihajalo do nasilja z njihove strani (B53).

Kaj naredite v primeru ponavljajočega se nasilja, kljub vaši intervenciji?

Kadar so tukaj mladoletni otroci in jih žrtev nasilja ne zaščiti (B54), jih zaščiti center v okviru ukrepov za varstvo koristi otroka (B55) – odvzem otroka in namestitev v varno okolje (krizni center, rejniška družina,...) (B56).

Žrtev ne moremo prisiliti, da sprejme našo pomoč (B57). Naša naloga v takih primerih je, da z žrtvijo nasilja vzpostavimo delovni odnos (B58), žrtev motiviramo (B59) in preko delovnega odnosa poskušamo priti do uvida žrtve v resnost situacije (B60) ter kasneje podaje prijave na policijo (B61).

Kakšni in kateri so največji izzivi pri zagotavljanju dolgoročne podpore reševanja nasilja v družini?

Največji izziv je ta, da dolgoletna žrtev nasilja sploh prepozna (B62), da je žrtev, prepozna negativne posledice zanjo (B63), da skupaj z našo pomočjo pride do uvida (B64) in začne načrtovati odhod iz nasilnega odnosa (B65). To je za večletne žrtve nasilja izredno težko in naporno (B66), saj so navajene živeti v nasilnem odnosu (B67), nasilni odnos minimalizirajo (B68) in ga doživljajo kot popolnoma normalnega (B69). Prav tako so v podrejenem položaju na vseh področjih življenja (finančno, bivanjsko, čustveno,...) (B70) in je vsako spremembo potrebno tehtno in natančno načrtovati (B71). To je dolgoročno in večletno delo z žrtvijo nasilja (B72).

Kakšni so največji izzivi, ki jih vidite, pri reševanju z nasilja v družini, ko so vključeni otroci, bodisi kot priče ali kot žrtve?

Otroci zelo težko včasih spregovorijo o nasilju v družini (B73), specifična je tukaj spolno nasilje oz. spolne zlorabe (B74). Bojijo se, da če bodo spregovorili o nasilju, bodo morali iti stran od družine (B75). Velikokrat branijo starše (B76) in ne želijo povedati po resnici (B77), saj se bojijo odziva starša, zoper katerega so navedli izvajanje nasilja (B78).

Na kakšne načine sodelujete s policijo in s pravosodnimi organi pri obravnavi in reševanju nasilja v družini?

Na našem centru zelo dobro sodelujemo z zunanjimi institucijami (B79). V bolj specifičnih primerih skličemo multidisciplinarni tim (B80), katerega namen je skupno načrtovanje pomoči žrtvi nasilja (B81).

Kakšen pomen ima po vašem mnenju preventiva in ozaveščanje o nasilju v družini?

Menim, da je to zelo pomembno, saj je nasilje v družini kljub dobremu ozaveščanju, še vedno tabu v naši družbi (B82). Potrebno je ozaveščanje (B83), da ljudje dobijo informacije (B84), kaj vse je nasilje, se opogumijo in nasilje tudi prijavijo (B85).

Menite, da je vloga socialnih delavcev dovolj prepoznana in cenjena v sistemu zaščite žrtev in preprečevanja nasilja v družini?

Menim, da naša vloga ni dovolj prepoznana in cenjena (B86). Laična javnost sicer povezuje center za socialno delo in nasilje v družini (B87), vendar menim, da bi morali delati bolj na prepoznavnosti našega dela oz. naše vloge v družbi (B88).

Kateri ukrepi in spremembe bi po vašem mnenju pripomogli k izboljšanju sistema za reševanje nasilja v družini?

Še večja povezljivost med policijo in centrom za socialno delo (B89) oz. povezljivost vseh institucij (B90), katere smo vpete n reševanje nasilja v družini (sodstvo, zdravstvo, šola, policija, CSD...) (B91).

9.5. Priloga E: Odprto kodiranje

Odprto kodiranje intervju A

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
A1	<i>Od državnih organov prejemamo največ podpore z izvedbami različnih izobraževanj, ki jih organizirajo in financirajo različna ministrstva.</i>	Podpora državnih organov	Izvedba izobraževanj	Sodelovanje
A2	<i>...strokovnim delavcem, ki so zaposleni na področju obravnave nasilja v družini.</i>	Strokovni delavci	Strokovni delavci, ki delajo z žrtvami in z povzročitelji nasilja	Sodelovanje
A3	<i>... na izobraževanjih predstavljene vsebine s področja nasilja v družini.</i>	Izobraževalne vsebine	Izobraževanje strokovnih delavcev	Sodelovanje
A4	<i>... najbolj ranljive skupine in sicer nasilja nad otroki.</i>	Nasilje nad otroki	Zaščita najranljivejših članov družine	Sodelovanje
A5	<i>...ugotavljanja ogroženosti otrok.</i>	Ogroženost otrok	Zaščita otrok	Sodelovanje
A6	<i>...postopkov njihove zaščite nasilja in nasilja nad starejšimi ter invalidi.</i>	Zaščita pred nasiljem	Postopek zaščite pred nasiljem	Sodelovanje
A7	<i>... predstavljene vsebine zajemajo različne vidike obravnave žrtev nasilja.</i>	Vidiki obravnave žrtev nasilja	Obravnava žrtev nasilja	Sodelovanje
A8	<i>...policije, centrov za</i>	Pristojnosti, naloge	Službe zadolžene	Sodelovanje

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
	<i>socialno delo, vzgojno izobraževalnih institucij, zdravstva, nevladnih organizacij, saj so tako strokovni delavci seznanjeni s pristojnostmi, nalogami in pooblastili, ki jih imajo pri svojem delu.</i>	in pooblastila organov	za preprečevanje in reševanje nasilja	
A9	<i>Sodelovanje s policijo poteka najprej v smeri obveščanja o sumu nasilja v družini.</i>	Sodelovanje s policijo	Delo centra za socialno delo	Sodelovanje
A10	<i>...Obveščanje poteka obojestransko.</i>	Obveščanje obojestransko	Delo centra za socialno delo	Sodelovanje
A11	<i>...strokovni delavec centra za socialno prejme informacijo o sumu nasilja v družini.</i>	Informacija o sumu nasilja v družini	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči
A12	<i>... dolžan obvestiti policijo.</i>	Obveščanje policije	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči
A13	<i>...policija dolžna obvestiti center za socialno delo.</i>	Obveščanje centra za socialno delo	Delo policije	Viri pomoči
A14	<i>...prijavo nasilja v družini</i>	Prijava nasilja v družini	Delo policije	Viri pomoči
A15	<i>...obvešča strokovnega delavca na krajevno pristojni CSD.</i>	Obveščanje krajevni pristojni CSD	Delo policije	Viri pomoči
A16	<i>...izven poslovnega časa pa policija obvešča interventno</i>	Interventna služba	Delo policije	Viri pomoči

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
	<i>službo.</i>			
A17	<i>Interventna služba pri CSD Celje pokriva krajevno območje enot CSD Šmarje pri Jelšah, Šentjur pri Celju, Slovenske Konjice, Laško in Celje.</i>	Krajevno območje enot za celjsko regijo	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči
A18	<i>Na letni ravni ... vključujemo v obravnavo približno 150 primerov.</i>	150 letnih primerov nasilja	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči
A19	<i>Največ pa smo obravnavali približno 300 primerov v enem letu.</i>	Največ 300 letnih primerov nasilja	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči
A20	<i>Naloge, ki jih izvajamo v okviru interventne službe.</i>	Interventna služba	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči
A21	<i>... pomoč žrtvam nasilja , ko je izrečen ukrep prepovedi približevanja.</i>	Pomoč žrtvam Ukrep prepovedi približevanja	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči
A22	<i>...zaščita otrok, ki so žrtve nasilja, ali ostanejo brez staršev oziroma skrbnikov.</i>	Zaščita otrok	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči
A23	<i>...pomoč pri urejanju namestitve v varno okolje (varna hiša ali krizni centri za mlade.</i>	Namestitev v varnem okolju	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči
A24	<i>...pomoč starejšim osebam, ki so potrebne pomoči zaradi svojega slabega</i>	Pomoč starostnikom	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
	<i>psihofizičnega stanja.</i>			
A25	<i>... vključevanje v obravnavo mladoletnih tujcev brez spremstva.</i>	Pomoč mladoletnim tujcem	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči
A26	<i>... policisti sodelujemo na multidisciplinarnih timskih sestankih</i>	Sodelovanje s policijo	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči
A27	<i>... izmenjava informacij o nasilju, ki ga doživlja žrtev nasilja.</i>	Izmenjava informacij	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči
A28	<i>...seznanitev z dosedanjimi obravnavami...</i>	Dosedanje obravnave	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči
A29	<i>... nudenimi oblikami pomoči...</i>	Oblike pomoči	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči
A30	<i>...skupno načrtovanje pomoči.</i>	Skupno načrtovanje pomoči	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči
A31	<i>Osnova za sodelovanje je Zakon o preprečevanju nasilja v družini.</i>	Zakon o preprečevanju nasilja v družini	Zakonodaja	Sodelovanje
A32	<i>...pravilniki, ki so bili sprejeti na osnovi tega zakona</i>	Pravilniki	Zakonodaja	Sodelovanje
A33	<i>...dolžnost prijavljanja suma nasilja nad otrokom tudi zaposlenim v vzgojno izobraževalnih zavodih.</i>	Dolžnost prijave nasilja	Zakonodaja	Sodelovanje
A34	<i>...najbolj pomembno, da to zakonsko določila poznajo.</i>	Zakonska določila	Zakonodaja	Sodelovanje
A35	<i>...po njem delujejo vsi</i>	Delovanje	Delo vzgojno –	Sodelovanje

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
	<i>zaposleni v šolstvu.</i>	strokovnih delavcev	izobraževalnih zavodov	
A36	<i>Pravilnik o obravnavi nasilja v vzgojno-izobraževalnih zavodih.</i>	Pravilnik	Zakonodaja	Sodelovanje
A37	<i>...določil oziroma opredelil tudi ravnanja zaposlenih v vzgojno-izobraževalnih zavodih.</i>	Ravnanje zaposlenih	Zakonodaja	Sodelovanje
A38	<i>...ob zaznavi nasilja nad otrokom ter določil način sodelovanja.</i>	Nasilje nad otrokom	Zakonodaja	Sodelovanje
A39	<i>...so ravnanja strokovnih delavcev na centrih za socialno delo opredeljena v Pravilniku sodelovanju organov in delovanju centrov za socialno delo...</i>	Pravilnik o sodelovanju organov	Zakonodaja	Sodelovanje
A40	<i>...in regijskih služb pri obravnavi nasilja.</i>	Regijske službe	Delo regijskih služb	Sodelovanje
A41	<i>Pri obravnavi konkretnih primerov upoštevamo zakonska določila.</i>	Zakonska določila	Zakonodaja	Sodelovanje
A42	<i>Izvajamo naloge po zakonu.</i>	Naloge po zakonu	Zakonodaja	Sodelovanje
A43	<i>Center za socialno delo v postopkih obravnave nasilja izvaja tudi koordinacijo medsebojnega sodelovanja.</i>	Koordinacija medsebojnega sodelovanja	Sodelovanje organov	Sodelovanje
A44	<i>...organi, ki obravnavajo</i>	Organi	Sodelovanje	Sodelovanje

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
	<i>žrtev nasilja (policija, šolstvo, zdravstvo, NVO).</i>		organov	
A45	<i>Največji izziv pri sodelovanju z zdravstvenimi delavci...</i>	Sodelovanje z zdravstvenimi delavci	Delo zdravstvenih delavcev	Izzivi
A46	<i>...motivirati in vzpodbuditi zdravnike za sodelovanje na multidisciplinarnih timih.</i>	Motiviranje zdravnikov	Delo zdravstvenih delavcev	Izzivi
A47	<i>... z njihovo pomočjo, nudimo strokovno in učinkovito podporo žrtvam nasilja.</i>	Boljša podpora	Delo zdravstvenih delavcev	Izzivi
A48	<i>... zdravniki ne odzovejo vabilu na multidisciplinarni tim.</i>	Neodzivnost zdravnikov	Neodzivnost	Izzivi
A49	<i>...z namenom izdelave ocene ogroženosti.</i>	Izdelava ocene ogroženosti	Delo zdravstvenih delavcev	Izzivi
A50	<i>... načrta pomoči žrtvi nasilja</i>	Načrt pomoči žrtvi	Delo centra za socialno delo	Izzivi
A51	<i>...kot razlog navedejo prezasedenost z delom v ambulantih.</i>	Prezasedenost zdravnikov z delom	Neodzivnost	Izzivi
A52	<i>... boljša udeležba na MDT-jih, ko gre za ugotavljanje ogroženosti otrok.</i>	Ogroženost otrok	Zaščita otrok	Izzivi
A53	<i>...timske sestanke vabimo pediatre.</i>	Pediatr	Zaščita otrok	Izzivi
A54	<i>...dobro sodelovanje s</i>	Zaposleni	Zaščita otrok	Sodelovanje

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
	<i>strokovnjaki, ki so zaposleni na Centrih za duševno zdravje otrok in mladine.</i>			
A55	<i>V našem okolju nimamo velikega števila nevladnih organizacij.</i>	Primanjkljaj nevladnih organizacij	Delo nevladnih organizacij	Izzivi
A56	<i>V procesih pomoči in zaščite žrtev nasilja največ sodelujemo z Društvom za nenasilno komunikacijo in Društvom SOS telefon za ženske in otroke žrtve nasilja.</i>	Društvo za nenasilno komunikacijo Društvo SOS telefon za ženske in otroke žrtve nasilja	Delo nevladnih organizacij	Sodelovanje
A57	<i>Sodelovanje največkrat poteka na način sodelovanja predstavnika NVO na multidisciplinarnih timih.</i>	Multidisciplinarni timi	Delo nevladnih organizacij	Sodelovanje
A58	<i>... v kolikor je žrtev nasilja že vključena v njihove programe pomoči, ali pa strokovni delavec presodi, da bi bila potrebna vključitev.</i>	Programi	Delo nevladnih organizacij	Sodelovanje
A59	<i>... skupaj načrtujemo in izvedemo izobraževanje za strokovne delavce.</i>	Izobraževanja za strokovne delavce	Povezovanje organov	Sodelovanje
A60	<i>... sodelujemo pri izvajanju projektov ozaveščanja javnosti o preprečevanju</i>	Izvajanje projektov ozaveščanja	Ozaveščanje javnosti	Ozaveščanje

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
	<i>nasilja v družini.</i>			
A61	<i>S svetovalci omenjenih nevladnih društev, se tudi osebno srečamo.</i>	Osebno srečanje	Povezovanje organov	Sodelovanje
A62	<i>Glede na to, da je sodstvo neodvisna veja oblasti, se s sodniki srečamo samo na skupnih izobraževanjih.</i>	Sodstvo neodvisna veja.	Povezovanje organov	Sodelovanje
A63	<i>Izobraževanja so bila pogostejša, ko je bila sprejeta kakšna zakonska sprememba, ki je prinašala novosti in je vplivala na delo zaposlenih na policiji, sodišču in centru za socialno delo.</i>	Novosti	Povezovanje organov	Sodelovanje
A64	<i>Strokovni delavci na centrih za socialno delo smo dolžni sodišču poročati o obravnavi nasilja v družini.</i>	Poročanje o obravnavi nasilja	Delo centra za socialno delo	Sodelovanje
A65	<i>...za poročila ali mnenja zaproša policija ali sodišče.</i>	Poročila in mnenja CSD	Delo centra za socialno delo	Sodelovanje
A66	<i>Strokovni delavci smo vabljeni tudi na naroke, ki jih razpiše sodišče.</i>	Naroki sodišča	Delo centra za socialno delo	Sodelovanje
A67	<i>Izvedli smo že tudi lokalna srečanja s sodniki družinskega sodišča, ki so bila namenjana predvsem</i>	Pomoč sodišču	Delo centra za socialno delo	Sodelovanje

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
	<i>izmenjavi vprašanj, ki nastanejo v zvezi s postopki, ne pa reševanju konkretnih primerov obravnave nasilja v družini.</i>			
A68	<i>Največji izziv je timsko delo, kjer bi delo resnično potekalo na način, kot ga določa.</i>	Timsko delo za nemoteno delo	Sodelovanje akterjev	Izzivi
A69	<i>Neskladja največkrat, če je le mogoče, strokovni delavci poskušajo rešiti z osebnim pristopom in s pogovorom.</i>	Reševanje neskladij	Sodelovanje akterjev	Izzivi
A70	<i>Enkrat letno organiziramo tudi lokalna srečanja s policijo, šolskimi svetovalnimi delavci.</i>	Letna srečanja	Sodelovanje akterjev	Sodelovanje
A71	<i>Na delovnih srečanjih predstavimo naše področje dela in pristojnosti ter pooblastila.</i>	Delovna srečanja	Sodelovanje akterjev	Sodelovanje
A72	<i>Velikokrat se namreč v praksi izkaže, da imamo različna pričakovanja drug do drugega.</i>	Različna pričakovanja	Nekoherentno delovanje	Izzivi
A73	<i>Na nekaterih enotah potekajo večkrat letno delovni sestanki s patronažno službo.</i>	Sestanki s patronažno službo	Sodelovanje akterjev	Sodelovanje

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
A74	<i>...primeru, da je potrebno takojšnje obveščanje in vključitev v reševanje težav, poskušamo odzvati čimprej in čimbolj aktivno.</i>	Takojšnje odzivanje	Proaktivno delovanje	Sodelovanje
A75	<i>... primerom medijske izpostavljenosti v primeru med vrstniškega nasilja.</i>	Medijska izpostavljenost	Proaktivno delovanje	Sodelovanje
A76	<i>... sklicali skupni delovno – izobraževalni sestanek z vsemi vpletenimi deležniki (policija, šolstvo, sociala).</i>	Vpleteni deležniki	Proaktivno delovanje	Sodelovanje
A77	<i>...na rednih srečanjih obravnavano aktualno problematiko.</i>	Aktualna problematika	Proaktivno delovanje	Sodelovanje
A78	<i>...izmenjamo informacije, podelimo izkušnje, rešujemo morebitne konkretne težave, na katere smo naleteli tekom obravnave...</i>	Izmenjavanje informacij s povezanimi akterji	Delo centra za socialno delo	Sodelovanje
A79	<i>...se spoznavamo, ter na takšen način krepimo sodelovanje.</i>	Spoznavanje dela	Krepitev sodelovanja	Sodelovanje
A80	<i>Nepoznavanje pristojnosti organa in nerealna pričakovanja v posameznih primerih.</i>	Nepoznavanje dela	Izzivi sodelovanja	Izzivi
A81	<i>...velika angažiranost koordinatorja za</i>	Povezovanje akterjev	Krepitev sodelovanja	Sodelovanje

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
	<i>preprečevanja nasilja ali pomočnika direktorja za organizacijo delovnih srečanj z vsemi deležniki.</i>			
A82	<i>V kolikor so srečanja redna in se jih udeležujejo pristojni za obravnavo nasilja, je tudi sodelovanje boljše.</i>	Sodelovanje	Sodelovanje akterjev	Sodelovanje
A83	<i>Na sodelovanje pa vpliva tudi kadrovska podhranjenost in pogoste menjave delavcev, ki obravnavajo konkretne primere nasilja v družini.</i>	Kadrovska podhranjenost in menjave delavcev	Kadrovska podhranjenost	Izzivi
A84	<i>...na takšen način lahko pride do nezadostnega pretoka informacij in drugih pomanjkljivosti pri obravnavi nasilja.</i>	Oteženo obravnavanje nasilja	Pomanjkljiva obravnav nasilja	Izzivi
A85	<i>Svetovanje in pogovarjanje, individualno načrtovanje, upravljanje s tveganji, zagotavljanje drugih storitev.</i>	Obravnav nasilja	Delo centra za socialno delo	Izzivi
A86	<i>Odvisno od vsakega primera.</i>	Obravnav nasilja	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči
A87	<i>...začetne ocene ogroženosti..</i>	Ocena ogroženosti	Zaščita žrtve	Viri pomoči
A88	<i>...pripravljenosti uporabnikov za vključitev v</i>	Strokovna oblika pomoči	Zaščita žrtve	Viri pomoči

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
	<i>strokovne oblike pomoči...</i>			
A89	<i>...morebitnih novih nasilnih ravnanj...</i>	Preprečevanje ponovitve nasilja	Delo s povzročiteljem nasilja	Viri pomoči
A90	<i>...pridobljenih informacij s strani drugih organov...</i>	Zbiranje informacij	Zaščita žrtve	Viri pomoči
A91	<i>...narejenega načrta pomoči.</i>	Načrt pomoči	Zaščita žrtve	Viri pomoči
A92	<i>Pri oceni tveganja za ponovitev nasilja v družini največkrat strokovni delavci uporabljajo sledeče kriterije...</i>	Ocena tveganja	Zaščita žrtve	Viri pomoči
A93	<i>...Obstoječe informacije o družini, dinamiki odnosa, dinamiki nasilja, zgodovina nasilja, trajanje, pogostost, intenziteta...</i>	Celostno delovanje	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči
A94	<i>Informacije o nasilju...</i>	Nasilje	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči
A95	<i>Sprejemanje osebne odgovornosti povzročitelja za svoja nasilna vedenja...</i>	Delo s povzročiteljem nasilja	Delo s povzročiteljem nasilja	Viri pomoči
A96	<i>Pripravljeno za sodelovanje z institucijami...</i>	Sodelovanje z institucijami	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči
A97	<i>Motiviranost za spremembe...</i>	Motiviranje	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči
A98	<i>Spoštovanje ukrepov, ki so bili izrečeni za varnost žrtve nasilja...</i>	Ukrepi	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
A99	<i>Tudi sodelovanje in pripravljenost žrtve nasilja pri sprejemanju pomoči...</i>	Sodelovanje žrtve	Zaščita žrtve	Viri pomoči
A100	<i>Aktivno sodelovanje žrtve pri izdelavi načrta pomoči...</i>	Načrt pomoči Sodelovanje žrtve	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči
A101	<i>Vključitev žrtve nasilja v osebno pomoč, ali psihosocialno svetovanje...</i>	Psihosocialna pomoč žrtvi	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči
A102	<i>Sposobnost žrtve nasilja, da zaščiti svoje mladoletne otrok.</i>	Zaščita mladoletnih otrok	Proaktivnost žrtve	Viri pomoči
A103	<i>Preventivni ukrepi so vključitev v strokovne oblike pomoči in nudenje pomoči ter podpore pri urejanju življenja po nasilnem dogodku.</i>	Podpora pri urejanju življenja	Preventivni ukrepi	Viri pomoči
A104	<i>Za izvedbo dobrih preventivnih ukrepov, bi bile nujno potrebne kampanje...</i>	Izvajanje preventivnih ukrepov	Preventivni ukrepi	Ozaveščanje
A105	<i>..organizirane s strani ministrstev na državni ravni in bi dosegle čim večje število potencialnih uporabnikov oziroma laične javnosti.</i>	Informiranje laične javnosti	Predlogi za izboljšanje obravnave nasilja	Ozaveščanje
A106	<i>Kampanje bi morale biti organizirane za specifične skupine možnih</i>	Kampanje	Predlogi za izboljšanje obravnave	Ozaveščanje

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
	<i>uporabnikov...</i>		nasilja	
A107	<i>...ženske žrtve nasilja, starejše žrtve nasilja, otroke, mlade mamice, invalide, osebe s posebnimi potrebami...</i>	Žrtve nasilja	Predlogi za izboljšanje obravnave nasilja	Ozaveščanje
A108	<i>V kampanje bi morali biti vključeni vsi deležniki, ki po ZPND lahko obravnavajo žrtve nasilja.</i>	Strokovnjaki	Predlogi za izboljšanje obravnave nasilja	Ozaveščanje
A109	<i>...vpeljati preventivne aktivnosti s katerimi bi že najmlajše otroke seznanjali, informirali o prepovedi nasilja nad njimi, v družini, oziroma o prepovedi izvajanja nasilja nad komerkoli.</i>	Preventivne aktivnosti	Predlogi za izboljšanje obravnave nasilja	Ozaveščanje
A110	<i>...vloga socialnih delavcev ni dovolj prepoznana, še manj pa cenjena...</i>	Vloga socialnih delavcev	Negativna konotacija socialnih delavcev	Izzivi
A111	<i>...večini primerov je prepoznana v negativnem smislu.</i>	Negativna konotacija	Negativna konotacija socialnih delavcev	Izzivi
A112	<i>Na centrih za socialno delo bi potrebovali več strokovnih delavcev na področju</i>	Premalo delavcev	Kadrovska stiska	Izzivi

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
	<i>obravnave nasilja v družini.</i>			
A113	<i>...trenutno strokovni delavci preobremenjeni in je prisotna kadrovska podhranjenost.</i>	Preobremenjeni delavci	Kadrovska stiska	Izzivi
A114	<i>...bi se morala na centrih za socialno delo okrepiti pravna služba.</i>	Pravna služba	Izboljšanje CSD	Izzivi
A115	<i>...za postopke na sodišču in za varovanje otrokovih koristi pred sodiščem.</i>	Varovanje otrokovih koristi	Postopki na sodišču	Izzivi
A116	<i>...bi potrebovali več laičnih delavcev, ki bi vstopali v družine na domu in izvajali konkretne oblike pomoči.</i>	Več laičnih delavcev za izvajanje pomoči	Konkretne oblike pomoči	Izzivi
A117	<i>Eden izmed ukrepov, ki bi zagotovo pripomogel k izboljšanju reševanja nasilja v družini, je tudi poročanje medijev.</i>	Poročanje medijev	Naloga medijev	Ozaveščanje
A118	<i>Pozitivna sporočila o obravnavi nasilja.</i>	Obravnava nasilja	Naloga medijev	Ozaveščanje
A119	<i>...pozitivno poročanje o postopkih, kjer je bila varovana največja korist otroka.</i>	Pozitivno poročanje o obravnavi nasilja	Naloga medijev	Ozaveščanje
A120	<i>...v javnosti prinesla več zaupanja v delo socialnih delavcev in organa, kot je</i>	Zaupanje v socialne delavce	Naloga medijev	Ozaveščanje

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
	<i>center za socialno delo.</i>			
A121	<i>...jasna sporočila o nedopustnosti nasilja nad komerkoli.</i>	Nedopustnost nasilja	Nedopustnost nasilja	Ozaveščanje
A122	<i>... odločno ukrepanje organov pri obravnavi nasilja.</i>	Odločnost organov	Naloga organov	Ozaveščanje
A123	<i>Skupno vodilo vsem deležnikom pri obravnavi nasilja, mora biti zagotavljanje varnosti.</i>	Zagotavljanje varnosti	Naloga organov	Ozaveščanje

Odperto kodiranje intervju B

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
B1	<i>Največ virov pomoči za žrtev nasilja so seveda v večjih mestih.</i>	Viri pomoči	Pomoč za žrtve.	Viri pomoči
B2	<i>Nevladne organizacije imajo veliko oblik pomoči za žrtve nasilja.</i>	Oblike pomoči	Pomoč za žrtve.	Viri pomoči
B3	<i>...na našem centru deluje Skupina Moč, ki je namenjena ženskam žrtvam nasilja z namenom opolnomočenja po tem, ko so zapustile nasilen odnos, bodisi zbirajo pogum in moč za odhod iz nasilnega odnosa.</i>	Skupina moč	Nevladne organizacije	Viri pomoči
B4	<i>...nasilje še vedno nek tabu v naši družbi.</i>	Nasilje je tabu	Tabuizacija nasilja	Izzivi
B5	<i>...zelo malo žrtev odloči za vključitev v strokovne</i>	Strokovne oblike pomoči	Strokovna pomoč	Izzivi

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
	<i>oblike pomoči.</i>			
B6	<i>...podporo in oporo v tem težkem življenjskem obdobju si najdejo znotraj svoje socialne mreže – družina, prijateljice.</i>	Socialna mreža	Iskanje pomoči	Viri pomoči
B7	<i>Glede na trenutni tehnološki napredek, bi mogoče bilo dobro razširi svetovanje še v on-line obliko, da bi bile tovrstne oblike pomoči dostopne tudi žrtvam nasilja, ki prihajajo iz bolj ruralnega okolja.</i>	On-line oblike pomoči	Oblike pomoči	Ozaveščanje
B8	<i>Za odhod v krizne centre in varne hiše se odločajo žrtve nasilja, ki nimajo nobene socialne mreže.</i>	Krizni centri	Bivanjske oblike pomoči	Viri pomoči
B9	<i>...oporo in podporo ter predvsem možnost umika v varno okolje.</i>	Umik v varno okolje	Bivanjske oblike pomoči	Viri pomoči
B10	<i>...sem morala žrtev nasilja zaradi zasedenosti kriznega centra nameščati v krizni center na popolnoma drugi konec Slovenije.</i>	Prezasedenost kriznih centrov	Bivanjske oblike pomoči	Viri pomoči
B11	<i>Definitivno bi potrebovali več svetovalk/svetovalcev, ki bi izvajali psihosocialno svetovanje za žrtve nasilja.</i>	Psihosocialno svetovanje za žrtve nasilja	Kadrovska podhranjenost	Izzivi
B12	<i>...bi potrebovali Varne hiše in Krizne center, ki bi bili prilagojeni gibalno oviranim osebam</i>	Prilagoditev varnih hiš in kriznih centrov	Bivanjske oblike pomoči	Izzivi

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
	<i>oziroma starejšim osebam, ki že pri vsakodnevnem življenju potrebujejo pomoč in podporo druge osebe.</i>			
B13	<i>... pomanjkanje časa in kadra, da se bi lahko vsaki žrtvi nasilja bolj individualno posvetili.</i>	Individualne obravnave	Kadrovska podhranjenost	Izzivi
B14	<i>... bolj pogosto opravljali razgovore v okviru storitev, tako bi bilo psihosocialno svetovanje bolj intenzivno.</i>	Psihosocialno svetovanje	Oblike pomoči	Izzivi
B15	<i>... manjka oblik pomoči za povzročitelje nasilja.</i>	Pomoč za povzročitelje nasilja	Delo s povzročiteljem nasilja	Izzivi
B16	<i>...samo Društvo za nenasilno komunikacijo, ki izvajajo zelo kakovostne storitve.</i>	Društvo za nenasilno komunikacijo	Nevladne organizacije	Sodelovanje
B17	<i>Birokratski postopki nas pri delu z žrtvami nasilja ne smejo omejevati, ne smejo vplivati na kakovost nudenja pomoči žrtvi nasilja.</i>	Birokratski postopki	Zakonodaja	Izzivi
B18	<i>Zelo pomembno je, da žrtvi nasilja tekom vseh postopkov nudimo psihosocialno podporo in pomoč.</i>	Psihosocialna pomoč	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči
B19	<i>...smo ji v oporo, ko mora iti čez težke birokratske postopke.</i>	Opора	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči
B20	<i>Skozi svetovanje jo poskusimo opolnomočiti...</i>	Opolnomočenje	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
B21	<i>... z odhodom iz nasilnega odnosa prične postopoma ustvarjati novo življenje.</i>	Ustvarjanje novega življenja	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči
B22	<i>Dolgotrajni postopki.</i>	Dolgotrajni postopki	Zakonodaja	Izzivi
B23	<i>... neklasične žrtve nasilja niso sploh prepoznane kot žrtve nasilja in jim ni nudena potrebna zaščita.</i>	Neklasичne žrtve nasilja	Delo z žrtvami nasilja	Izzivi
B24	<i>...s strani policije dobijo večkrat sporočilo, da lahko intervenirajo samo, ko se bo nekaj zgodilo.</i>	Ne ukrepanje policije	Delo policije	Izzivi
B25	<i>To žrtev pogosto pahne v obup.</i>	Obup žrtve	Delo policije	Izzivi
B26	<i>... zaradi neučinkovitosti zunanjih institucij še vedno ostaja v nasilnem odnosu.</i>	Neučinkovitost zunanjih institucij	Neučinkovita obravnava nasilja	Izzivi
B27	<i>...trenutni zakonodajni okvir dober in učinkovit za obravnavo nasilja v družini.</i>	Zakonodajni okvir	Zakonodaja	Sodelovanje
B28	<i>Omogoča jim pravico do brezplačne pravne pomoči, dodatne delovne dni, prepustitev stanovanja njim v rabo itd.</i>	Brezplačna pravna pomoč	Zakonodaja	Sodelovanje
B29	<i>...občasno, kadar gre za res kompleksne primere nasilja v družini.</i>	Kompleksni primeri nasilja	Delo centra za socialno delo	Sodelovanje
B30	<i>...potrebno načrtovati pomoč za žrtev nasilja zelo natančno in na več vidikih njenega življenja.</i>	Dodatna obravnava	Delo centra za socialno delo	Sodelovanje
B31	<i>...tak primer je recimo,</i>	Prepoved	Delo centra za	Sodelovanje

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
	<i>ko povzročitelj nasilja ves čas krši ukrep prepovedi približevanja.</i>	približevanja	socialno delo	
B32	<i>...ko se žrtev nasilja sama ogroža na način.</i>	Ogroženost	Delo centra za socialno delo	Sodelovanje
B33	<i>... tajnost lokacije varnega okolja, kjer je nameščena.</i>	Umik	Delo centra za socialno delo	Sodelovanje
B34	<i>Kadar gre za odraslo žrtev nasilja je naše vodilo Zakon o preprečevanju nasilja v družini.</i>	Zakon o preprečevanju nasilja v družini	Zakonodaja	Viri pomoči
B35	<i>Določila tega zakona nudijo žrtvi nasilja dovolj veliko zaščito.</i>	Določila zakona	Zakonodaja	Viri pomoči
B36	<i>...določene pravice (pravica do brezplačne pravne pomoči, prepustitev stanovanja v skupno rabo, spremljevalec žrtve, pravica žrtve do zagovornika) so priznane žrtvam nasilja.</i>	Pravice žrtev	Zakonodaja	Viri pomoči
B37	<i>...pri multidisciplinarnem načrtovanju pomoči žrtvi nasilja najbolj omejujejo predpisi s strani policije.</i>	Policijski predpisi	Delo policije	Viri pomoči
B38	<i>...kadar povzročitelj konstantno krši ukrep prepovedi približevanja.</i>	Ukrep prepovedi približevanja	Delo policije	Viri pomoči
B39	<i>V realnosti se sankcije za kršitve ne realizirajo kot so zapisane v zakonu.</i>	Sankcije za kršitve	Delo policije	Izzivi
B40	<i>... se dinamike nasilnih odnosov iz leta v leto spreminjajo.</i>	Dinamika nasilnih odnosov	Delo centra za socialno delo	Izzivi

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
B41	<i>Na vsako toliko časa je dobro, da se obnovi znanje iz tega področja.</i>	Stalno izobraževanje	Izobraževanje socialnih delavk	Sodelovanje
B42	<i>Na našem centru imamo vsako leto izobraževanja iz področja nasilja v družini.</i>	Letno izobraževanje	Izobraževanje socialnih delavk	Sodelovanje
B43	<i>... možnost se udeleževati izobraževanj, ki jih organizirajo zunanje institucije.</i>	Izobraževanja	Izobraževanje socialnih delavk	Sodelovanje
B44	<i>Sprva so pripravljene na prvi razgovor.</i>	Sodelovanje žrtev	Delo centra za socialno delo	Sodelovanje
B45	<i>... potem pa se sodelovanje prekine.</i>	Umik žrtev	Delo centra za socialno delo	Izzivi
B46	<i>Veliko jih je nekritičnih do nasilnega odnosa.</i>	Nekritičnost žrtev	Delo centra za socialno delo	Izzivi
B47	<i>...ne prepoznajo negativnih posledic, ki jih vztrajanje v nasilnem odnosu pusti.</i>	Vztrajanje v nasilnem odnosu	Delo centra za socialno delo	Izzivi
B48	<i>Vztrajajo zaradi tega, ker so velikokrat odvisne od povzročitelja, tako finančno kot bivanjsko.</i>	Odvisniški odnosi	Delo centra za socialno delo	Izzivi
B49	<i>Minimalizirajo nasilje.</i>	Minimalizacija nasilja	Napačno dožemanje nasilja	Izzivi
B50	<i>Veliko jih reče, da imajo podporo in pomoč s strani družine in svoje socialne mreže.</i>	Podpora bližnjih	Socialna mreža	Izzivi
B51	<i>...se tudi ustrašijo nadaljnjih postopkov, ki jih s sabo prinese prijava nasilja na policijski postaji ali pri nas na centru.</i>	Dolgi postopki obravnave	Delo centra za socialno delo	Izzivi
B52	<i>Mislijo, da se bodo</i>	Upanje žrtev	Delo centra za	Izzivi

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
	<i>povzročitelji sedaj, ko so podale prijavo, spremenili.</i>		socialno delo	
B53	<i>... ne bo več prihajalo do nasilja z njihove strani.</i>	Ponavljajoče se nasilje	Delo centra za socialno delo	Izzivi
B54	<i>Kadar so tukaj mladoletni otroci in jih žrtev nasilja ne zaščiti.</i>	Mladoletni otroci	Zaščita otrok	Izzivi
B55	<i>...jih zaščiti center v okviru ukrepov za varstvo koristi otroka.</i>	Korist otroka	Zaščita otrok	Viri pomoči
B56	<i>...odvzem otroka in namestitev v varno okolje (krizni center, rejniška družina,...).</i>	Odvzem otroka	Zaščita otrok	Viri pomoči
B57	<i>Žrtev ne moremo prisiliti, da sprejme našo pomoč.</i>	Nudenje pomoči	Delo centra za socialno delo	Izzivi
B58	<i>... z žrtvijo nasilja vzpostavimo delovni odnos.</i>	Delovni odnos	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči
B59	<i>...žrtev motiviramo.</i>	Motivacija	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči
B60	<i>...preko delovnega odnosa poskušamo priti do uvida žrtve v resnost situacije.</i>	Delo z žrtvijo	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči
B61	<i>... podaje prijave na policijo.</i>	Prijava na policijo	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči
B62	<i>Največji izziv je ta, da dolgoletna žrtev nasilja sploh prepozna.</i>	Delo z žrtvijo	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči
B63	<i>... žrtev, prepozna negativne posledice zanjo.</i>	Negativne posledice nasilja	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči
B64	<i>...z našo pomočjo pride do uvida.</i>	Vpliv socialnih delavk	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči
B65	<i>...začne načrtovati odhod iz nasilnega odnosa.</i>	Načrtovanje odhoda	Delo centra za socialno delo	Viri pomoči
B66	<i>...za večletne žrtve</i>	Dolgotrajno nasilje	Delo centra za	Izzivi

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
	<i>nasilja izredno težko in naporno.</i>		socialno delo	
B67	<i>...navajene živeti v nasilnem odnosu.</i>	Normalnost nasilja	Delo centra za socialno delo	Izzivi
B68	<i>... nasilni odnos minimalizirajo.</i>	Minimalizacija nasilja	Delo centra za socialno delo	Izzivi
B69	<i>... ga doživljajo kot popolnoma normalnega.</i>	Normalizacija nasilja	Delo centra za socialno delo	Izzivi
B70	<i>...so v podrejenem položaju na vseh področjih življenja (finančno, bivanjsko, čustveno,...).</i>	Podrejeni položaj	Delo centra za socialno delo	Izzivi
B71	<i>...vsako spremembo potrebno tehtno in natančno načrtovati.</i>	Načrtovanje sprememb	Delo centra za socialno delo	Izzivi
B72	<i>... dolgoročno in večletno delo z žrtvijo nasilja.</i>	Delo z žrtvijo nasilja	Zaščita žrtve	Izzivi
B73	<i>Otroci zelo težko včasih spregovorijo o nasilju v družini.</i>	Otroci kot žrtve nasilja	Zaščita otrok	Izzivi
B74	<i>... specifična je tukaj spolno nasilje oz. spolne zlorabe.</i>	Spolno nasilje	Zaščita otrok	Izzivi
B75	<i>Bojijo se, da če bodo spregovorili o nasilju, bodo morali iti stran od družine.</i>	Strah otrok	Zaščita otrok	Izzivi
B76	<i>Velikokrat branijo starše.</i>	Zaščitniška drža otrok	Zaščita otrok	Izzivi
B77	<i>...ne želijo povedati po resnici.</i>	Laganje otrok	Zaščita otrok	Izzivi
B78	<i>...se bojijo odziva starša, zoper katerega so navedli izvajanje nasilja.</i>	Strah otrok	Zaščita otrok	Izzivi
B79	<i>Na našem centru zelo dobro sodelujemo z zunanjimi institucijami.</i>	Sodelovanje z institucijami	Delo centra za socialno delo	Sodelovanje

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
B80	<i>V bolj specifičnih primerih skličemo multidisciplinarni tim.</i>	Multidisciplinarni tip	Delo centra za socialno delo	Sodelovanje
B81	<i>...namen je skupno načrtovanje pomoči žrtvi nasilja.</i>	Skupno načrtovanje pomoči	Delo centra za socialno delo	Sodelovanje
B82	<i>...nasilje v družini kljub dobremu ozaveščanju, še vedo tabu v naši družbi.</i>	Nasilje kot tabu	Delo centra za socialno delo	Ozaveščanje
B83	<i>Potrebno je ozaveščanje.</i>	Ozaveščanje o nasilju	Delo centra za socialno delo	Ozaveščanje
B84	<i>...ljudje dobijo informacije</i>	Informacije	Delo centra za socialno delo	Ozaveščanje
B85	<i>...kaj vse je nasilje, se opogumijo in nasilje tudi prijavijo.</i>	Prijava nasilja	Delo centra za socialno delo	Ozaveščanje
B86	<i>Menim, da naša vloga ni dovolj prepoznana in cenjena.</i>	Vloga socialnih delavk	Pomanjkljiva obravnava nasilja	Ozaveščanje
B87	<i>Laična javnost sicer povezuje center za socialno delo in nasilje v družini.</i>	Dojemanje laične javnosti	Dojemanje javnosti	Ozaveščanje
B88	<i>...menim, da bi morali delati bolj na prepoznavnosti našega dela oz. naše vloge v družbi.</i>	Prepoznavnost socialnega dela	Prepoznavnost socialnih delavk	Ozaveščanje
B89	<i>Še večja povezljivost med policijo in centrom za socialno delo.</i>	Sodelovanje med akterji	Sodelovanje različnih akterjev	Ozaveščanje
B90	<i>...povezljivost vseh institucij.</i>	Sodelovanje institucij	Sodelovanje različnih akterjev	Ozaveščanje
B91	<i>...reševanje nasilja v družini (sodstvo, zdravstvo, šola, policija, CSD...).</i>	Koherentno delovanje	Sodelovanje različnih akterjev	Ozaveščanje

9.6. Priloga F: Oso kodiranje intervjujev A in B

Podpora od lokalnega okolja in državnih organov

- Izvedbe različnih izobraževanj (A1)
- Financiranje izobraževanj, s strani različnih ministrstev (A2)
- Izobraževanja in vsebine s področja nasilja v družini (A3)
- Različni vidiki obravnave žrtve nasilja (A7)
- Seznanjanje pristojnih z nalogami in pooblastili (A8)
- Obveščanje policije o sumu nasilja v družini (A9)
- Obojestransko obveščanje s policijo (A10)
- Policija obvešča CSD (A15)
- Dobro sodelovanje s strokovnjaki, zaposlenimi na Centrih za duševno zdravje otrok in mladine (A54)
- Sodelovanje z Društvom za nenasilno komunikacijo in Društvom SOS telefon za ženske in otroke žrtve nasilja (A56, B16)
- Obravnavanje aktualne problematike (A77)
- Deljenje izkušenj (A78)
- Krepitev sodelovanja (A79)
- Največ virov pomoči za žrtve v večjih mestih (B1)
- Podporo žrtve najdejo v svoji socialni mreži (B6)
- Dobro sodelovanje z zunanjimi institucijami (B79)
- Multidisciplinarni tim (B80)
- Skupno načrtovanje pomoči za žrtev (B81)

Zakonska podlaga

- Zakon o preprečevanju nasilja v družini (A31, B34)
- Pravilniki na podlagi zakona (A32)
- Dolžnost prijavljanja suma nasilja nad otrokom (A33)
- Poznavanje zakonskih določil (A35)
- Pravilnik o obravnavi nasilja v vzgojno-izobraževalnih zavodih (A36)
- Sodelovanje institucij, ko gre za nasilje nad otrokom (A37)
- Pravilnik o sodelovanju organov in delovanju centrov za socialno delo (A39)
- Pravilnik o delovanju regijskih služb pri obravnavi nasilja (A40)
- Zakonska določila (A41)
- Izvajanje nalog po zakonu ZPND in DZ (A42)
- Koordinacija medsebojnega sodelovanja CSD (A43)
- Organi, ki obravnavajo žrtve nasilja (policija, šolstvo, zdravstvo, NVO) (A44)

Obravnavanje in reševanje primerov nasilja v družini

Center za socialno delo

- Nasilje nad otroki (A4)
- Ogroženost otrok (A5)
- Postopek zaščite starejših in invalidnih (A6)
- CSD prejme informacijo o sumu nasilja v družini (A11)
- Delujoča interventna služba (A16)
- Krajevna območja enot CSD Celje (A17)
- Obravnava 150 primerov letno (A18)
- Največje število obravnave 300 primerov letno (A19)
- Naloge, v okviru interventne službe (A20)
- Izrečen ukrep prepovedi približevanja (A21)
- Zaščita otrok, ki so žrtve nasilja (A22)
- Namestitev v varno okolje (A23)
- Pomoč starejšim (A24)
- Obravnava mladoletnih tujcev brez spremstva (A25)
- Multidisciplinarni timski sestanki (A26)
- Izmenjavanje informacij o nasilju (A27)
- Seznanitev z dosedanjimi obravnavami (A28)
- Nudnje oblik pomoči (A29)
- Skupno načrtovanje pomoči (A30)
- Ocena ogroženosti (A49)
- Načrt pomoči žrtvi nasilja (A50, B35)
- Osebni pristop in pogovor, za reševanje neskladij (A69)
- Podpora pri urejanju življenja po nasilnem dogodku (A103)
- Krizni centri za žrtve, ki nimajo socialne mreže (B8)
- Umik v varno okolje (B9)
- Žrtev mora dobiti psihosocialno podporo (B18)
- Svetovanje (B20)
- Ustvarjanje novega življenja (B21)
- Izobraževanja s področja nasilja (B42)
- Izobraževanja zunaj institucije (B43)
- Zaščita otrok (B54)
- Odvzem otroka (B56)
- Delovni odnos s žrtvijo (B58)
- Motiviranje žrtve (B59)
- Uvid žrtve v resnost situacije (B60)
- Podpora žrtve s strani družine (B50)
- Žrtev pripeljemo do uvida (B64)

- Odhod iz nasilnega odnosa (B65)
- Tehtno načrtovanje sprememb (B71)
- Dolgoročno in večletno delo z žrtvijo (B72)

Policija

- Letna srečanja s policijo in šolskimi svetovalnimi delavci (A70)
- Pooblastila in pristojnosti (A71)
- Takojšnje obveščanje in reševanje težav (A74)
- Ukrep prepovedi približevanja (B31, B38)
- Podaja prijave na policijo (B61)
- Multidisciplinarni tim (B80)
- Skupno načrtovanje pomoči za žrtev (B81)

Sodišče

- Srečanje s sodniki na skupnih izobraževanjih (A62)
- Izobraževanja, ko je sprejeta kakšna zakonska sprememba (A63)
- CSD dolžan sodišču poročati o nasilju v družini (A64)
- Poročila in mnenja CSD za policijo in sodišča (A65)
- Naroki za CSD zaposlene na sodišču (A66)
- Družinsko sodišče (A67)
- Skupni delovno – izobraževalni sestanek (A76)
- Birokratski postopki ne smejo omejevati (B17)
- Birokratski postopki (B19)
- Trenutni zakonodajni okvir dober in učinkovit (B27)
- Pravica do brezplačne pravne pomoči (B28, B36)

Delavci v vzgoji in izobraževanju

- Letna srečanja s policijo in šolskimi svetovalnimi delavci (A70)

Zdravstveni delavci

- Motiviranje zdravnikov za sodelovanje (A46)
- Pomoč zdravnikov nudi večjo strokovnost (A47)
- Boljša udeležba zdravnikov, ko gre za otroke (A52)
- Pediatri (A53)
- Delovni sestanki s patronažno službo (A73)

Nevladne organizacije

- Predstavniki NVO na multidisciplinarnih timih (A57)
- Vključitev žrtve (A58)

- Skupno načrtovanje izobraževanj za strokovne delavce (A59)
- Izvajanje projektov ozaveščanja javnosti o preprečevanju nasilja (A60)
- Osebno srečanje z NVO predstavniki (A61)
- Nevladne organizacije imajo veliko oblik pomoči (B2)
- Skupina moč, za ženske žrtve nasilja (B3)

Največji izzivi pri obravnavanju nasilja

Splošni izzivi

- Nepoznavanje pristojnosti organa in nerealna pričakovanja (A80)
- Angažiranost koordinatorja za preprečevanje nasilja (A81)
- Redna srečanja (A82)
- Kadrovska podhranjenost (A83, B13)
- Nezaustosten pretok informacij (A84)
- Nasilje še vedno tabu v družbi (B4, B82)
- Nameščanje žrtve v krizni center na drugi konec Slovenije (B10)
- Manko oblik pomoči za povzročitelje nasilja (B15)
- Dinamika nasilja se spreminja (B40)
- Obnova znanja s področja (B41)

Zakonodajni in pravni izzivi

- Dolgotrajni postopki (B22)
- Neklasične žrtve niso prepoznane kot žrtve (B23)
- Neučinkovitost zunanjih institucij razlog, da ostajajo v nasilnem odnosu (B26)
- Občasno omejuje, ko gre za res kompleksne primere nasilja (B29)
- Načrt pomoči za žrtev potrebno načrtovati natančno (B30)

Izzivi z drugimi deležniki

- Izzivi sodelovanja z zdravstvenimi delavci (A45)
- Zdravniki neodzivni za multidisciplinarne time (A48)
- Prezasedenost zdravnikov z delom v ambulantni (A51)
- Ni velikega števila nevladnih organizacij v tem okolju (A55)
- Timsko delo največji izziv (A68)
- Različna pričakovanja (A72)
- Medijska izpostavljenost (A75)
- Intervencija zgolj, ko se nekaj že zgodi (B24)
- Predpisi s strani policije (B37)
- Sankcije se ne realizirajo (B39)

Izzivi z žrtvami nasilja

- Zelo malo žrtev se vključi v strokovne oblike pomoči (B5)
- Žrtev obupana (B25)
- Žrtev se ogroža sama (B32)
- Izdaja tajnost lokacije varnega okolja (B33)
- Žrtve pripravljene na razgovor (B44)
- Sodelovanje z žrtvami se prekini (B45)
- Žrtev nekritična do nasilnega odnosa (B46)
- Žrtev ne prepozna negativnih posledic (B47, B63)
- Žrtev odvisna od nasilneža (B48, B70)
- Žrtev minimalizira nasilje (B49, B68)
- Strah žrtve pred postopki (B51)
- Žrtev nasilja ne prepozna (B52, B62, B69)
- Žrtev verjame, da se bo nasilnež spremenil (B53)
- Žrtev ne sprejme pomoči (B57)
- Žrtve navajene živeti v nasilju (B67)
- Večletne žrtve težje prekinajo nasilni odnos (B66)
- Otroci težko spregovorijo o nasilju (B73)
- Specifika so spolne zlorabe (B74)
- Strah otrok pred posledicami (B75)
- Otroci branijo starše (B76)
- Otroci ne želijo povedati po resnici (B77)
- Otroci se bojijo odziva staršev (78)

Ocena tveganja za ponovitev nasilja

- Svetovanje in pogovarjanje (A85)
- Začetna ocena ogroženosti (A87)
- Pripravljenost uporabnikov za strokovno pomoč (A88)
- Morebitna nova nasilna ravnanja (A89)
- Pridobljene informacije (A90)
- Narejen načrt pomoči (A91)
- Odvisno od vsakega primera (A86)
- Kriteriji za oceno tveganja (A92)
- Obstoječa dinamika odnosa (A93)
- Informacije o nasilju (A94)
- Sprejemanje osebne odgovornosti (A95)
- Pravilno sodelovanje z institucijami (A96)
- Motiviranost za spremembe (A97)
- Spoštovanje ukrepov (A98)

- Pripravljenost žrtve za sprejetje pomoči (A99)
- Aktivno sodelovanje žrtve (A100)
- Vključitev žrtve v psihosocialno svetovanje (A101)
- Sposobnost žrtve, da zaščiti svoje otroke (A102)

Predlagani ukrepi in spremembe, predlogi pri obravnavi nasilja v družini

- Nujno potrebne kampanje (A104)
- Organizirane kampanje s strani ministrstev na državni ravni (A105)
- Specifične skupine možnih uporabnikov (A106)
- Ločene skupine uporabnikov (A107)
- Vključeni vsi deležniki v kampanje (A108)
- Preventivna aktivnost za otroke o prepovedi nasilja (A109)
- Potrebovali bi več strokovnih delavcev (A112)
- Trenutni strokovni delavci preobremenjeni (A113)
- Okrepitev pravne službe na CSD-jih (A114)
- Strokovni delavci za sodišča in varovanje otrokovih koristi (A115)
- Več laičnih delavcev za konkretne oblike pomoči (A116)
- Poročanje medijev (A117)
- Pozitivna sporočila o obravnavi nasilja (A118)
- Pozitivno poročanje medijev o postopkih (A119)
- Več zaupanja v delo socialnih delavcev in CSD-ja (A120)
- Jasna sporočila o nedopustnosti nasilja (A121)
- Odločno ukrepanje organov pri obravnavi nasilja (A122)
- Zagotavljanje varnosti (A123)
- On-line oblike svetovanja in pomoči (B7)
- Svetovalke za psihosocialno svetovanje (B11)
- Varne hiše in krizni centri prilagojeni gibalno oviranim osebam (B12)
- Bolj intenzivno psihosocialno svetovanje (B14)
- Ozaveščanje (B83)
- Informiranje ljudi (B84)
- Nasilje potrebno prijaviti (B85)
- Delo na prepoznavnosti socialnih delavcev (B88)
- Večja povezljivost med policijo in CSD-jem (B89)
- Povezljivost vseh vpletenih institucij (B90)
- Skupno reševanje nasilja v družini (B91)

Vloga in prepoznavnost socialnih delavcev pri obravnavi nasilja v družini

- Vloga socialnih delavcev ni dovolj prepoznana, niti cenjena (A110, B86)
- Prepoznana v negativnem smislu (A111)

- Povezava socialnega dela in nasilja v družini (B87)